

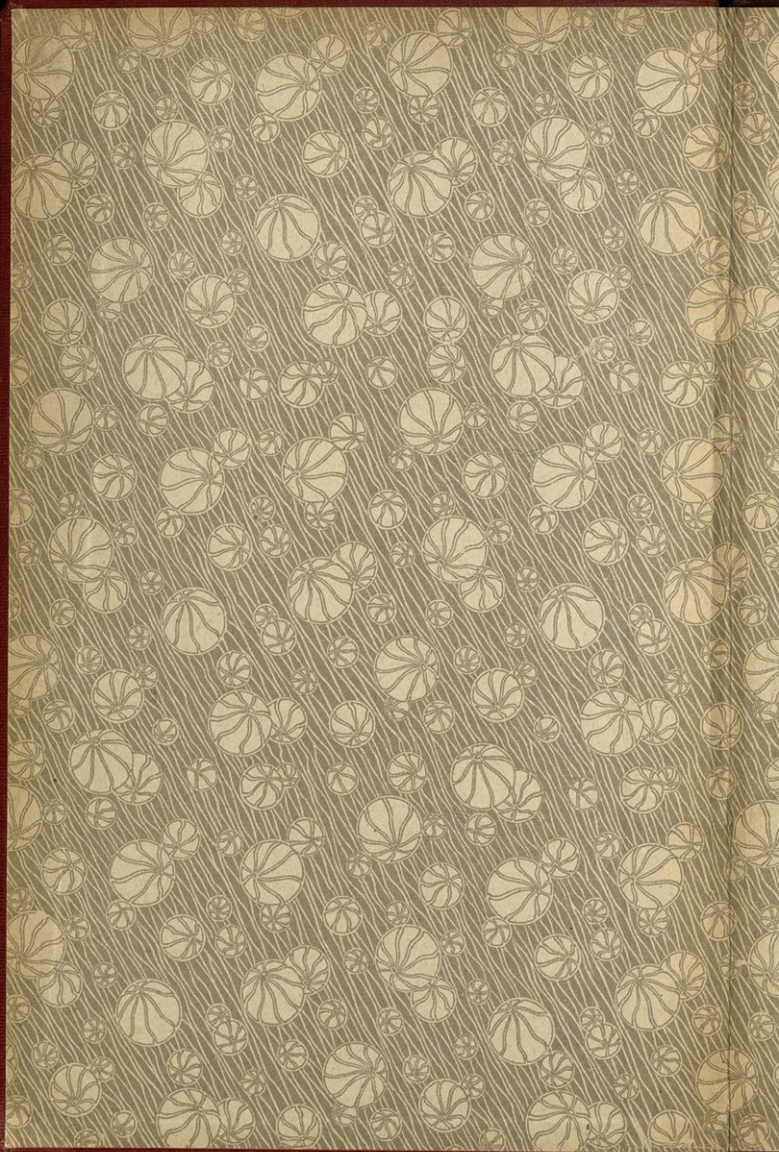
42746

Peter Skuhala,

Povesti, črtice

in nekatere pesni.

Fovesti, črtice in nekatere pesmi.

Špisal po muropoljskem narečju

Peter Skuhala,

duhovnik nem. vit. reda, upokojeni župnik
velikonedeljski v Ljutomeru.

1911.

Samozalo. — Tiskala tiskarna sv. Cirila v Mariboru.

Povesti, črtice in nekatere pesmi.

Spisal po muropoljskem narečju

Peter Skuhala,

duhovnik nem. vit. reda, upokojeni župnik velikonedeljski
v Ljutomeru.

1910.

Samozaložba. — Tiskala tiskarna sv. Cirila v Mariboru.

Povesti, črtice
in nekateri.
42.746

030019989

Ekscelenci
knezoškofu Dr. Mihaelu Napotnik
za novo leto.

Vsemogočni, vedno radodarni,
daj v ljubezni svoje, toli žarni,
da Prezvišenemu Ekscelenci,
slave večne pletejo se venci!
Nadpastirju daj še mnogo srečnih let,
Blagoslovi voljno vsaki njihov sled!

Mnogočastitemu gospodu dekanu

Martinu Jurkovič

v spomin odlikovanja s Franc Jožefovim redom.

V dalnih letih kmečki sin,
v glavi, v srcu poln vrlin,
hodil iz te hiši je
v šolo pisat vadit se.

Hitro so zapazili,
ki v bližini so bili:
s tega fanta bode kaj,
oče, le ga v šolo daj!

Fantek dobro se uči,
vedno je med prvimi.
Hitro so v gimnaziji,
leta, dnevi minili.

Bogoslovec je postal,
se po redu je ravnal,
za to so ga ljubili,
višji mu naklonjeni.

Mladi je postal kaplan,
Bogu s srca ves udan,
je pomagal ovčice,
po livadi pasti se.

Tudi to je minilo,
šlo za faro Petrovsko,
kam so škof poslali ga
čilega za župnika.

Spet je prišel sem, pozvan
od škofijstva kot dekan;
v tistih hišah kak nekdaj,
hodi velki gospon zdaj.

Višji tu je zdaj pastir,
široka mu dana tir,
si zaslug nabirati,
si veljavo širiti.

Je veljave več in več
prišlo do cesarja v Beč;
car mu drago poplati,
zlati križec podeli.

Kdo vrline bi naštel,
če pri prvej bi začel?
jih na prsih viteški
kaže križ Francjoževski.

S tem pozdravljam viteza,
ljubi Bog pa naj mu da:
Zdravih no veselih let
naj še dvakrat po deset!

Milko Bogdan.

I.

„Dober den van Bog daj sosid!“ „Eš jih (viš, vidiš jih) — te ste vi Košnik?“ „Bog nan ga daj!“

„Priša sen malo k van vojs (v ves).“

„Dobro, dobro!“

„Paščita se pa, paščita (hitita), kak da bi zütra šla v Vérži na sejen.“

„Ja véšte, možák, morema se, drügi šibje v zimi sekajo, midva pa ga pokama zaj v jakopajnsčaki (juli) zaj, dere j' najbol vroče. Pa kaj si čemo, je pač ne drügači, voda nan je zadevala (klubovala), voda (Mura). Skos (vedno) je prihajala, te pa smo ne mogli prek strüge, véšte te pa smo zaostali s totin delon. Pa naj bo, kak je, tak je, negda de še tüdi toto delo dokunčano, či ne Minka?“

„Mislin, samo ka le vudri, le vudri Ivan, preci (precik = precej) še ga je!“

„Te pa le! ma vidla, ker de večkrat neso v oslico, ti al' jas? Viš, Minka, moj küp se že pa podira, tvojega pa šej' malo!“

„Dere sen ga glih zaj ódnesla, le ti se pašči, ka me dojdeš! jas sen že večkrat ódnesla kak ti.“

„Če le čen, te hitro odzája püstin.“

„Te pa le, ne špajsaj se samo!“

„Čüješ, Ivan, zütra paj' Anino, materno godovno, nekšo veselje, bi jin le mogla skazati!“

„Gren rib lovit, pa je. Uní, ki tak ribe štimajo, do veseli, če de kakša sreča.“

„Sosid, ite si hitro domu po kržak, pa po kanjer (torbo), do téčas, pa še se jas pripravin te pa ma šla. Tak ali tak že dugo nesen kržaka v rokah mejo, zapstunj pa jin itak ribičije nen pláčivo.“

„Ste že tü? dobro dobro, zápa ali hodma, Bogi ne milo (na milo¹ = v božjem imenu)!“

Obá sta bla vajena ribiča, znala sta za prilične kraje kak jager za zavca. Hitro sta postavila dve platnici,² s kržaki pa sta odišla vsak na svoj kraj: Ivan se je prepelo v ladji prek strúge, na z jegnjedjon gosto zarašeni otok, Košnik pa so ostali blüzi platnic, na totoj strani strúge.

Zdigavala sta kržake precí dugo, pa zgrabila ne sta nobena ribe. Tüdi v platnicah ne blo ribjega znamenja; malo sta pomrmrala, te pa sta si zébrala drúge prostore za se, pa za platnice, Ivan na otoki, Košnik nátikraj (na tem kraju) strúge.

Zá pa je bila vekša sreča. Košnik so samo metali ribe na süho. Bile so većinoma belice, ki

¹ Kakor se na Kranjskem rabi „poreden“ (naš panonski „nemaren“, v drugem pomenu, tako naš „nemilo“. Kdor je „po redu“ vender ni „nemaren“, „nemilo“ tudi ni „na milo“, pa se vender v tem pomenu rabi.

² Panonci so se od pamtiveka posluževali pri ribičiji sledečih priprav:

a) Vlák = mreža, znana že od apostolskih časov.

b) Platnica, kaj prilična priprava. Misli si podolgovati sod, od znotra z lesenimi obroči, ki je spredej odvečen, nazaj pa je čim dalje, tim ožji, dokler ne konča v špičasti kot, ki je privezan na močen kol. V ta sod je do polovice vtkan drugi, tako, da je vhod s prvim enako velki, nazaj pa je opet vedno večji, in konča v tako prostorno luknjo, ki je privezana za kol, ka skoz njo lahko smukne vsaka riba v prvega, iz kterega ne more več. Spredej se ga drži, ob vsaki strani precej dolga perutnica (plat, platnica) podobna raztegnenemu platnu, na koncu natkana na kol, ki se ž njo zabije

so brščas v nepretrganoj vrsti plavale dol proti Müri. Malogda se ribič nameri na tako vrsto rib, dere (kadar) pa se nameri, je lahko veseli.

Tüdi Ivana je sreča ne zapüstila. Nastavjo se j' tan blüzi, ge se strüga stêče v pravo, bistro pa globoko Müro. Od kraja (od začetka) je nalovjo več lepih ščuk, pa še drugih rib, potli (potem) pa j' ne prišla nobena več na križak.

Ivan je ravno namenjo prek strüge nazaj, pa van zavara (zagleda), ka nekaj čüdnega (posebnega, čemu se je čudovati) plava proti jemi. Nêbo (ni bil) štor, ne grm. „Kaj pač more to biti“ si je mislo, pa je počako dokič (dokler) ne tijan ta dúnjega (celo do njega) priplavalo, te pa je to s kržakom k sebi potegno. Bijo (bil) je smolaj zaléti korpec. Hitro ga zdigne na süho, pa odpre. Kak se je Ivan začüdjo dere je zavaro, ka v korpeci malo, pa grubo (lepo) dete slatko spi! Na vodi je hladna sapa, to pa človeki dobro dene, te pa van je ali lahko spaló.

v dno. Platnica se nastavi: kot se zabije s kolom v dno, potem se perutnice raztegnejo vsaka v nasprotno stran, in s koli zabijejo, kakor kot. Po perutnicah se torej pripravi široki vhod, lahko zaseže več rib ob enem, in jih v sebe privabi.

c) Bêden, je platnici precej podoben, toda je po celem enako širok, in na obeh straneh odvečen, na obeh straneh ima peruti, od obeh strani sta vtkana druga z luknjo. Nastavlja se kakor platnica, samo da imajo ribe vhod, od obeh strani.

d) Bednjič, podoben bednju, toda manjši, in brez perut. Priveže se na sredi zgorej, na priličen drog, in spusti v vodo.

e) Križak, ljudstvo tüdi pravi: kržak.

f) Sak.

Platnica, beden in bednjič, imajo pred drugimi pripravi to prednost, da jih postaviš pa lahko odideš, riba pa, če se ktera vlovi, te počaka.

Ivan si je korpec, pa še drugo lepo v ladjo spravjo, te pa se je odpelo nazaj prek struge.

Še bo je (bil je) na sredi struge, pa že Košnik kričijo: „Maš kaj rib?“ „Môn, môn, pa še kakše!“

„No ve jas tudi nesem prazen, samo ka se paščima ka še zdignema platnice, viš ka de (bode) skoro večer“.

„Lónčošova škaika¹ ge pa si toti korpec doba?“

„Dol po strugi je priplavo, v jen pa mali sum, le poglednite ga sosid!“

„Oj šentaj ga, kakši grub čehek!“

„Je je, samo ka bi mi skoro v Müro vujšo, te pa ga brščas (znabiti) nebi ničče rešjo. Voda je veka,² po sredi Müre bi plavo, pa nigi (nikjer) žive diše, moja ladja pa je preslaba za takše požrake (valove), mrači pa se že skoro.“

„Sosid, zá pa te ali hitro nad platnice, ka nama nede prekesno (prepozno) hodilo!“

V prvoj klapusne sum, v drugoj se meče veka glavatica (Lachsforelle) ščuke, pa še nekaj drugih rib.

„Lončošova škaika, gnes pa gnes! ka ne Ivan?“

No, nekaj jih odama, ove pa do za godovno“.

„Čüte, zá pa (zdaj pa) le dumú, dete se joče, venda (vemda) je že lačno!“

Žmetno sta nosila, sámoka takša nošja pre (baje) ribiča veseli.

¹ Košnikov prigovor, kterega je rabil skorej pri vsakem drugem stavku.

² Kadar po deževju reka naraste, se pravi: „Müra“ ali samo „voda“ je velka.

„Toto dete je pač Bog Polanci návlaš posla, kê nema svoje dicé“ si je zadi stari mrmra. Ivan pa ga ne poslušo, hitro je stopo proti dúmi, dete se jémi je mililo (smililo).

Dúma paj' Minka túdi, ne rok križom držala (počivala). Toto odvečarko (po poldne) je oplela v grêdah mak, šalato, pa dišeče rožice, svinjan je nabrala drača, kravan trave nakosila, zmétala (skidala) svinjan pa kravan, živini lepo nastlala, podojila, nastel popravila, poglednola na sédalo (počitek za kokoši) če só se (vse) kokoši, s kokoton vred, se lepo pri stúdenici vmujla, pa skúhala tečno večerjo. Večkrat je poglednola po ográčaki (zagrajen kraj za živino) če bi že Ivan šo dumú. Na zadjo si je sela na prag, začela moliti pa dremati, zató paj' nanjč (niti) ne čúla, dere je Ivan stopjo na podstenje pod domači kap. Itak (vender) se je hitro predramila, pa ga pitala (prašala) „če blaj' kakša sreča“.

„Pa že, le pogledni, kaj nama je poslo Bog!“

„Križ božji, dete!“

„Sámo ka (toda) lačno, skúhaj mu mleka!“ ¹

„Mati, midva pa hodma téčas na náhiž (podstrešje) po zibačo, v keroj sen se negda túdi jas zibo!“

Minkaj' prnesla belo žüpo, mati pa Ivan, pa sta ravno dete preselila v zibačo, na mehki vajnkíš (blazincó).

Narahó ga zdigne Minka iz zibače na svojo naročje, sede za mizo, si dene dete na levo roko, s pravoj ga prekriža, te pa ga krmi, tak lübez-nivo, ka sta se mati pa Ivan nékak (sumljivo, v

¹ Na murskem polju še sedaj mnogi pravijo „bela žüpa“ vender že prevladuje izraz „mleko“.

dobrem pomenu) poglednola. Dere (kadar) ga je nakrmila, ga je skopala, pa v tople plnice povila. Zá paj' (zdaj pa je) vajnikiš malo popravila, no dete djala v zibačo. Dete se joj je nasmijalo, Minka pa si je zbrisala solzó. Sela si je za peč na klop, zibačo k sebi potegnola, pa začela zibatí — prvokrat.

Do téčas paj' Ivan preisko korpec. Najšo paj' ne drügo nič, kak snažne plnice, pa gospocki gvantec. Tó blo te ali nekšno gospocko dete, ali Bog znô kero, da je nikšega ceglca (schedula, v Središču pravijo: „cedúla“) né blo v korpecí.

„O ti frlajdiga (vlačuga) ti, kak je vüpala čéheka pres ceglca v Müro spustiti, ka nanjč ne vemo, ali je krščeno ali ne!“

„Minka Minka, ne guči tak! Što (kdo) znô kak je to prišlo? V zdajnen časi, ki Türki tekokrat pridejo, se kaj takšega pač lahko pripeti. Zütra iden k gospodi téhonti, uní so vüčeni pa vrli (dober) gospod, jas bon jin vse lepo razložjo, uní pa do (bodo) mi že dali návüka, kaj naj včínimo (storimo) z diteton.“

Dete je slatko záspalo, ovi so se navečerjali, zmolili, pa tüdi šli počivat. Ivan pa mati sta hitro zadrífnola (zadremala), Minka pa ne, una je mela dete na skrbi. Če sej' le génolo, je zibačo po-točila.

Drügi den sta se mati pa Ivan rano odpravila z dúmi. Mati so šli za godovno k svetoj meši, Ivan paj' mejo še, farovi opravi. Gospod téhont so ga tilho poslušali, te pa so rekli: „Polanec, to se more gospocki povedati, ka do pozvedávali ódkod, pa kero je toto dete“.

Resen je gospocka potli (potem) éncas pozvedávala, pa samo tak na oberlajnc (površno). Nevarni

časi so bili, pa hūdi, no nemirni, te pa se je kakšo takšo dete, keregaj' štela mati pred Türki rešiti, gešte (kdekoli) najšlo, dérej' bla mati že v türških rokah.

Gospod téhont so poslali Ivani glas, naj k jin pride. Polanec je prišo, uní pa so mu rekli: „Viš je Ivan, gospocka ne mogla nič zezvedeti od totega diteta, te pa si ga ti vzemi, ve nemaš svoje dicé! Da pa ne vemo, če je krščeno ali ne, pa ga pošli k krsti, te mo (bomo) ga tak krstili: „Če si ne krščen, te krstimo v imeni Boga očeta, no Sina, no sv. Dūha. Amen“.

Ves veseli je prišo Ivan dumú. Hitro so kumo (botro) naprosili. Gospod téhont so dete sami krstili, pa ime so mu tudi uni dali. Vešte toto dete blo je le tak snažno, ka si gaj' človek skoro ne mogo zadosti nagledati, te pa so ga krstili za „Milka“, zató pa, ka bi Polanca vsegdar spotilo (spomnilo) na kakšni način gaj' dobjo, so jemi dali priimek: „Bogdan“.

Dobre vole je prnesla kuma od krsta: „Milka Bogdana“. Minka gaj' vesela sprijela, ga k sebi pritisnola, küšnola, nakrmila, pa djala v zibáčo spat. Potli paj' prnesla praženih rib, kere je Ivan ravno tan nalovjo, ge je Milka z vodé potegno, pa en pint (bokal) vina na mizo.

Za leto dni paj' mela (porodila) tudi Minka lepo malo pučico (deklico). Drgoč so naprosili kumo, ki jin je prnesla „Zaliko“ od krsta. V enen leti se je te ali pri Polančovih družina pomnožila za dve dūši.

Polanec je ne bijo bogat, bijo pa je póšten, delaven, no zadovolen s ten, kaj mu je Bog dó. Mejo je pet plūgov njiv, nekaj travnikov, malo

vün z vesi, na malen breščeki, pa snažno hižico. V ovinki so stali hlevóvje, pred hlevmí pa ográčak, nasajen z jablanami, pred hižoj je bijo preci (precej) prostoren dvor. Na sredi dvora je stala veka senčnata tepka, pod tepkoj miza, za mizoj pa klop. Proti jügi pred hižoj so meli gredè (vrt). V lepen závetji so bile tote gredé. Hiža je resen stala na samem, sámó ka (vender) tak, kaj' mrzel sever ne mogo do jih. Sunce se je opiralo v stenó, vročina pa se je odbijala na gredé. Vešte, te pa je sneg na totih grédah, prle dol odišo (skopnel) kak na drügih. Indi še blaj' zemla zmržnjena, tü pa so že lahko kopali.

S totin delon paj' mela Minka resen veko veselje. Rdeči robec si je zavezala nazaj (nazaj za zatilnik), rokave na rokavcih (ženska srajca) si je podsükala do laktov, podpasala si je s pojasom (pas)¹ belo jajnko z domačega tenkega platna, grable na pravoj rami, motiko pa v levo roki, tak je šla šentana² Minka v gredé na delo.

Mati pa Minka sta kopali, Ivan paj' vozjo v toligah (šajtrge = Schiebtruhe) gnoj. Včasí so šli mati v hižo k deci gledat, dotičás paj' Minka z motikoj grüdje potukla pa z grablami poravnala gredó.

Dere (kadar) só ble gredé k redi (pripravljene) je Minka iz nahiža prnesla 'se felé (različno) semenja, no ga posejala. Posejala je šalato, lobodo, (špinačo) pa drüge reči, pa tak pametno, ka blo ne pregosto, pa ne pre redko.

¹ Znabiti: „po jaz = po sebi = circum se“.

² S tem izrazom se Panonec kakej stvari malo začudi, pa v dobrem pomenu.

Pa tudi rože je Minka rada mela. Po priličnih prostorih so rasli ščipki¹, beli pa seri, z jako dišečimi, vekimi kükmastimi (gibatimi, gefüllte Blüte. Nektere kokoši imajo na glavi kükmo, temu podobna je cvetlica, ki ne cvete prosto. Morda zató „kük-masti cvet“) cveti, ki še so pred tridjestimi letami, po celen mürskén poli širili svojo lepo dišavo. Cveli so v gredah pa v saken ploti.

Na sprótljtje (v spomladi) je Minka z vinjakon (na koncu pripognen nož) odrezala sūhe veje na ščipkih, pa tudi tiste, kere só ble pre duge² je podrezala.

Kre (kraj) ceste je nasadila: Rdeče, žute pa rdečožutopisane tolpike, po robih je mela nasajene klince³, proste pa kükmaste, rdeče, bele no pisane, po koteh so cvele bele, rdeče, pa modre lelje. Bele lelje je posebno štimala (čislala), da je jeno korenje za veko vraštvo, če se kumi kaj gnoji. Rože je Minka posadila po 'seh grêdah, sàmo ka tak čedno (pametno) ka nêblo na poti, ne šalati ne zelji, pa nobenemi za hrano potrebnemo zelinji. Resen se je včasi (kedaj) prikazo kakši drač med rožami na

¹ Ščipek, kako lepa slovenska beseda! Ali te ne ščipne ali včekan, če neprevidno primeš za njega? K čemu torej nemčizem „gatroža“ ali pa prestava: „vrtnica“? Ščipek je pravi narodni izraz.

² Čudno! Panonec rabi svoj „ü“ pa le čisti: p. krüh. V besedah ki se pišejo s. „ol“ izgovarja „u“ p. dugi, sunce, tako tudi v tujkah: huckati, cuker, cukati, i. t. d. Po nekterih krajih, pa ne na mürskem polju, resen pravijo tudi „cükér“ jaz pa pišem v pristnem mürpoljskem narečju.

³ Klinec = nagle. Zakaj nemčizen? Ali nima naš panonski izraz večje pravice književni pisavi, ko pa ima za svojim cvetom podobo: Gewürznagerl, ki jih kupujemo, in imenujemo „Klinci“?

priliko: Modriš¹ pa hitro je pod jenimi rokami premino, pa ležo na cesti. Lepo je blo, jako lepo v Minkinih grêdah!

Gdâšte (kda koli) je kera gospodinja, dere je mimo šla, malo postala, vrgla svoje oči po grêdah, pa malo jalna zamrmrala: „Ti Minka ti!“

Minka paj' tûdi bila, žena, gospodinja, no mati, ka joj je bijo redek par.

Una je rázmila netiti srčno zakonsko lûbezen: Čé (ako) blo Ivana ne dúma, je večkrat poglednola, če že gre. Hitro si je roké vmújla, če blo potrebno, pa snašno obrisala, te pa je stopila na prag, pa se Ivani lepo nasmijala. Včasi je prišo Ivan turoven dumú, najrajši te, (tedaj, takrat) čé bla sila za ribe, paj' nêblo² sreče. Te pa bla Minka potrpežliva, počakala je vûgodnega hipa, te še le je povzela besedo, pa ga lûbeznivo tolažila, potli (potem) paj' prnesla dobre skûhe na mizo.

Večkrat je s snažnoj capoj pobrisala sklednjak nad mizoj,³ omare, ladice (škrinje), klopi, šampete (postele) no drûge reči po hiži, te paj' bežala vûn, pa s cape stepla prah. 'Sako soboto je pomujla 'se po hiži: mizo, klopi, stole, nogače pri šampetih, pa še drûgo kaj takšega.

'Sako jesen pa na sprotlje je z jilavicoj viži (v hiši) zmazala tla, pa od zvûna pa od znotra hižo belo poštrihala. Za podmet ali parto (Sockel) si je kûpila 'sé felé farbe, pa ga snažno poštrofala.

¹ Po celem murskem polju se pravi: „Modriš“ ne „Plavica“, zakaj opet ta nemčizem?

² Take in enake besede muropoljci skup izgovorijo primeri: gdašte nêblo. To že kaže naglas.

³ Po starih hišah še se sedaj nahaja sklednjak nad mizoj.

Podstenje je zméla 'saki den, po hlevéh je ne visila pavočina. Pavoki so bežali pred jenoj metloj, za jimi pa pavočina. Pri živini (goveda) je rastepeno krmo lepo porala, pa z grablami nastel popravila. Po celen hrami se j' od daleč vidlo, ka v jen Minka gospodinji.

Milki je ne bila una mati, pa gaj' ravno tak rada mela kak Zaliko. Oblačila je oba po svojem stani snažno. Tegaj' né trpela, ka bi hodila rasčesana pa zamazana. Prekrižala je vsegdar dete, prle kak gaj' vzela iz zibače v svojo naročje k jūžini. Če je odišla z dúmi, gaj' poškropila žegnanoj vodój, no ga priporočila ajngeli varibi. Dere pa sta že nekaj odrasla jédva (ta dva. Jedva je, pravi Panonec) je vūčila križ delati, pa rokice k molitvi vkūp držati (sklepati), kazala jima je kipe (kip, pravi Panonec temu kar je naslikano, kar je iz lesa ali pa iz kamna z dolbo izklesano, temu pravi: „podoba“) na steni, pa pravila od Bogeca, ki so goreh v nebesah. Če pa sta bla gda (kedaj) malo bodikaj (nemaren — poreden) jedva je vsegdar kaštigala (castigare) pa ne preveč pa ne premalo. Šenkala (opustila) jima je nigdar nič ne. Te pa né blo treba, dostikrat šibe s šampeta vlačiti, hitro od začetka sta se návčila lepega bóganja.

Pač srečen moš kerí ma takšo ženo, srečna hiža v keroj živi takša gospodinja, najsrečnejša pa so deca, ki majo tak vrlo materé.

Ivan tūdi ne je rok križom držo, rad je delo, pa skrbjo za svojo družino. Nekaj je néso (pri našal) grūnt, nekaj pa ribičija. Góspoda je štimala ribe, te pa je je lahko odo. Tak je Ivan, skrbjo za svoje. Če ravno bogastva ne je bilo pri hiži, pa lačen le nihče ne šo spat.

Vište v toto pošteno hižo je prišo Milko Bogdan. Čehak paj' lepo raso, pa pameten je bijo, pa rad je bogo, te pa so ga vsi radi meli.

II.

Dere bo (bil) Milko seden let star je začejo v školo hoditi. Te pa van né b'lo teko škol, kak dên denešnji. Redki so znali malo šteti pa pisati. Ivan je tudi ne hodjo v školo, sámó ka so ga oča duma navčili za silo šteti, pisati pa račüniti. Uni so služili pri grofi, ki só bli pri soldatih neki višiši, toti so jin napravili lüšte ka so tudi uni stopili vjihov ragement. Tan so gratali kaprol. Nekaj so se že duma pri grofi navčili, nekaj pa pri soldakih, te pa so tudi svojega sina Ivana vüčili. Ivan pa je vüčijo svojo deco, keko je pač mogo pa zno, potli pa jédva je v školo poslo.

Bila je v Lotmerki ena mala kuča, ge je „lerar“ vüčijo, ena škola pa je bila na Cveni v enoj vesi blüzi Lotmerka, tam paj' deco podvüčüivo školnik „Gútpogodil“. Te (takrat) še se je nihče ne skrbjo ne za vük, ne za hrame ge bi se podvüčevalo. Kak je biló, tak je bilo. Da je bila v tisten časi tudi na Cveni škola, se je le primerilo.

Prišo je od nekod, en bol gospoeki človik, pa je osto na Cveni. Dugo je bijo pri soldakih, pa vrli je mogo biti, da bo je „kfeltbebl“. Dostikrat je bijo v boji proti Türkon. Ednok je nekšemi višiši rešjo življenje, te pa je od cesara vleko nekaj prenes, pa zlato mataljo je nosjo na svojoj suknji. Bijo je dugega pa mozalega života, imo (imel) je dugi šinjak (vrat) pa podúgavo počrnelo lice. Pod

noson je nosjo duge mostače, pod čelon pa so mu žarele svetle črne oči.

Keri je náletjo (se po naključbi seziti) ná jega prvokrat, se gaj' nekaj leco (v koga bojati, se ga zогibati) pa hitro je spozno, kaj' to jako vrli človek. Sovražjo un ne nikoga, posebno rad paj' mejo Slovence. Z možaki sej' rad pogovarjo pa pri krožici slatkega lotmeržana sej' ž jimi veselijo. Popevali so lepe slovenske popevke,¹ pa káj káj dobrega, jin je razložjo.

V zejo je v pamet (opazil) ka je lüstvo malo podvüčeno, te paj' óbečo ka de deco zapstúnj (zastonj) podvičüvo. Resen so „možaki“ (občinski odborniki)² eno hišo za školo k redi napravili (pripravile) no, tak se je te ali začela škola na Cveni.

Od kraja (od začetka) je blo samo petnajst školarov, potli pa že trijesti. Med totimi je sedjo Milko Bogdan. Gútpogodil se je trüdjо kelko j' blo mogoče, ka bo (je bil) dober vüčenik. Školo je držo (podučeval) štiri vüre na den. Prvo vüro je vüčijo katekizmus, potli paj' vüčijo šteti, pisati pa račüniti. V četrtek ne blo škole.

¹ Pred kakimi petdesetimi leti še prosto ljudstvo na murskem polju ni poznalo „pesmi“ ampak samo „popevko“. „Po - pev - ka“, to je pesem na vižo, ali pesem „po - pevu“. Čudno da smo ohranili „napev“ za melodijo, ko „napevka“ nimamo, „popevka“ pa imamo. Pozneje je ljudstvo začelo razločevati med „pesmijo“ in „popevko“. Popevko so imenovali tiste, kere so popeväli, pesmi pa one, kterih melodije so jim bile neznane. Sedaj že prevladuje „pesem“, le stari še pojejo popevke.

² Če je šlo za kaj važnega p. za mejé, se je reklo: „pozovte, možake v küp, naj uni napravijo“, in to se bili občinski odborniki.

Zá pa (zdaj pa) malo poslušajmo, kak so mu deca odgovarjali :

„Franček! keko je Bogov?“

„Trije.“

„Ti spahija ti, tri so božje pršune.“

„Tunek pove ti, keko je Bogov!“

„Samo eden Bog je.“

„Gútpogodil.“

„Pavel pove nan šest resnic!“

„Prva ne kradni.“

„Ti spaka ti, Micika pove nan ti šest resnic!“

„Prva da je en Bog, drüga — Že dobro, gútpogodil.“

To bon zütra (jutri) še ednók spitávo (spraveval) pa še deset božjih zapovedi, pa seden svetih sakramentov.

„Polonka, kaj bon vas zütra spitávo?“

„Deset svetih sakramentov.“

„Oj da te nevola! Marinka pove ti!“

„Kaj bi povedala?“

„Kaj bon vas zütra spitávo.“

„Tega še neven.“

„Ti lotrija, pa van nesen ravno povedo?“

„Drži šako (pest)!“

„Aaas —“

„Prav se ti zgodi, zákapa (zakaj pa) nemaš pasko!“

„Milko pove ti kaj bomo zütra meli!“

„Gospod vüčenik, zütra te (bote) nas spitavali vse to kaj gnes (denes), pa še deset božjih zapovedi, pa seden svetih sakramentov“

„Tak je, gútpogodil!“

Zá pa so se začeli čehi na glas smijati,

„Rodič, zákaj se smejete?“

„Da toti pravi —“

„Vido, kaj si reko?“

„Ve (saj) sen nič ne reko. Rodič laže.“

„Je reko je,“ so se začeli čehi (fanti) dreti (kričati).

„Te (tedaj) pa pove, kaj si reko!“

„Neš (neboš)?“ pa počí leskovica po hrpti, ka sej' skadilo.

„Milko pove ti, kaj je reko!“

„Reko je, ka ste vi „Gútpogodil.“

„Ti si odkritosrčen pajbek (fantek παῖς).“

„Tak more biti, gútpogodíl.“

Ódzda (odzdaj) je osto vüčenik „Gútpogodil“ vse svoje žive dni.

No, túdi zaj še je nevola z malimi začetniki, ka (kaj) pa še le te (takrat) 'Vači paj' Gútpogodil za tisti čas, deco zadosti navčjo. Znali so pisati, šteti pa račüiniti, pri katekizmusi pa so pomagali túdi mešniki, te pa še je bole šlo.

Na kunci leta so meli prifingo. Prišli so poslušat gospodje mešniki, pa posvetni, stariši, pa še drügi lüdje. Pri takšoj prifingi so ednok gospod navüčitel pitali Milka: „Keko je tisti človik star, ki je, keko je, te pa še ednok teko, pa še jemi majnka šestnajst let, ka je ne sto let star?“ Si (vsi) so gledali. Milko pa j' énčas mislo potli pa j' na glas povedo: „tisti človik je star dvanoštirdeset let, kajti dvanoštirdeset pa dvanoštirdeset je štirnoosen-deset pa šestnajst je sto.“

„Gútpogodil!“

Dere je spitávanje henjáló, so gospod tehont premje davali. Z lepih rdečih knjig so zvali tiste, kerí so se najbol vüčili, pa so dali sakemi ene knjige, Tó blo veselje! Školari so dobili lepe rdeče, plave, ali pa zelene knjige, te pa so se drügo leto še rajši vüčili.

Ljudje só bli radi, ka je Gútpogodil jihovo deco tak lepo vüčijo, te pa so mu možaki obečali zbireo (bernjo) „Pšenico, žito (rš) pa predivo.

Eno leto kesneje je začela tüdi Zalika v školo hoditi. Joj ne šlo tak v glavo kak Milki, poznalo pa se je le, ka je dete vrlih staršov. Nekaj sej' že dúma navščila, te pa bo (je bil) v školi lehek račün (jo je lahko stalo). Vüčila sej' rada, oča pa Milko pa še sta joj pomagala, te paj' tüdi una prnesla sako leto premjo dumú.

V školi je Milko zvedjo, ka se Zalika piše: Polanec, te pa je oče pito, kak je to? Polanec mu je povedo vse. Od potli pa bo pajbek, tihi no tu-roven. Ves zamišlen je opravlo svojo delo. Dere se je ge na tihen joko, gaj' Zalika vsegdar tolažila. Pa vse nič ne pomagalo. Jako nemiren je posto te, dere so staro Boštjanko pokopali. „Lehko so moj oča pa mati že tüdi vmrli, jas pa najnč ne ven, ge (kje) so pokópani“ je pravjo Zaliki.

„Če sta mrtva, lahko tüdi prí nas za jedva Boga moliš,“ mu je pravila Zalika, „če pa sta živa še lahko gda v küp pridete. Brščas (znabiti) so te tvoja mati za tó v Müro djali, ka bi te pred Türki rešili, če jin že sami neso mogli vujti, tak smo si mi že večkrat gučali. Potolaži se ali, ve te vsi radi mamó!“

„Odzda (odzday) je Milko za sagurno vervo, ka so mati v türskoj sužnosti, pa si je naprevzejo, ka de jih rešjo dere de veki. Siroče je mislilo, kak jemi je velevala dečinja lübezen. Včasí (tu in tam) pa sej' resen zgodilo, kaj' kerí v odrašenih letah tisto dosežno, kaj si je v dečinjih v glavó zbijo (sklenil).

Dere bo Milko dvanajst let star, ne je več v školo hodjo, dumaj' pomago delati, keko je mogo. Rad je delo vse, najvekšo veselje paj' kazo do ribičije. Do vode j' mejo takšo korajžo, ka sej' včasi predaleč vüpo (upal), te pa sej' pošteno napjo, doklč ga Ivan ne potegno na süho.

Pa (opet) sta v Müri ribe lovila, Milko bo že sedenajst let star. Bilo je vjeseni kvatrnega tjedna. Naednók se začüje kunjski bobot. Še nesta prav znala od kerega kraja pride, pa se že prikaže kakših dvajsti türških kunjenikov. Ivan je sto za grmom, paj' hitro smükno v vodo, jega neso zavárali (zagledali). Milka pa popadne močen Türk, pa si ga dene pred sebe na kunja. „Oča, oča!“ kriči Milko, Türk paj' jaho v skoké za drugimi.

III.

Že večkrat so Türki divjali po slovensken Štajarsken, pa tak gnüsno še v lotmeršken kraji neso spočinjali nikdar. Starše lüdi so poklali vesi no posamezne hrame so požgali, pa pokrali do česa so prišli. Še vpekli naj bo hujdobe sram za to, kaj so vganjali spoštenimi ženami no diklinami! S sablami so malo deco sekali kak šibje, več pa gnali s soboj, in jih za janičare odgajali. Lüdi kerih ne so mogli nücati so na kole natikali, ka so cvilili od bolečin. Celi falati (kosi) mesa, rassekanih starih možakov, so ležali po cestah. Tak so spočinjali, kak da bi vsi vragovje z pekla vujšli.

Dere so se mesarskega klanja že naveličali, so se eni obrnoli nazaj na türško, soboj so gnali, pajbe pa dikline, kere so nalovili pa pelali pokradjene reči. Druga polovica Türkov, pa sej'

raspršila po slovenskih krajih, ka še več hüdega skunčajo.

Med totimi ki so šli dumú, je bijo Milko. Dere so tiráli, ga je Türk zdigno k sebi na kunja, ovači (sicer) pa je mogo hoditi kre kunja peš, privezan za sedlo. Že na večih krajih bo ranjeni, telko-krat je sirota opo. Pri Legradi ga je zavaro Čengovič beg, ravno mu je z vüst pa z nosa tekla krv. Zdigno gaj' k sebi na kunja, ka mu je ne trebalo več hoditi peš.

Pri potoki Onavici so zgrabili Türke, Srbi pa Hrvati. Posekali so jih telko, ka je le redki vujšo. Med temi je bijo Čengovič, ki je z Milkon srečno pritiro dumú.

Čengovič je služjo med janičari türškemi cesari ali sultani, celih šestnajst let. Mejo je lepo okroglo lice, male mostače, pa precí veko pa močno postavó. V boji je spravlo kak lev. Sovražnik mu je ne lahko prišo do živega. Za to pa so ga víšiši radi meli. V boji só bli radi poleg jega. Dosta takših bi že biló v krtovoj deželi, če jin nebi Čengovič življenje rešjo. Te pa je skos (vedno) šo na više (avanziral). Negda je v boji sam sultan nánjega pasko mejo. Strašno dobro (superlativ) se mu je vidlo (zdelo) kak so kapale glave pod Čengovičovojo sabloj, zató pa ga je napravjo (povzdignil) za bega (grofa) pa mu je do veki grünt blúzi mesta Travník.

Na Štajarskem je bijo Čengovič trikrat v boji. Tákak zadjokrat prí Belgradi na Milka, je prvokrat náletjo v Radgoni na Golobovo Miciko, grubo gospočko diklino. Sidela je tak meni nič tebi nič (brez skrbi), na klopi pred hižoj. Türk prijaše jo pograbi no odnese na svojen kunji kak jastreb golobico.

Té (takrat) so Türki polovili dve jezeri kristjanov, samih mladih pajbarov no puc (deklin), kere so vlekli s soboj v sužnost, Micike Čengovič ne püstjo drugin, sôm jo je držo na kunji. Micika se je tak nemilo jokala, ka bi omeščala trdí kamen, Türk pa joj pravi: „Nemaj plakati dragica moja, ja éu te vbogatiti!“

Pri Savi so Türke pograbili štajarski, krajnski, pa koroški Slovenci. Mrski so je naklestili. Malo je ostalo živih. Ene so postrelali, druge sablami posekali, ali pa zbôtami (tudi batinami) potukli, ovi pa so se v Savi potopili. Tü so jin Slovenci vzeli vse, kaj so soboj gnali, nesli ali pelali. Tü blaj' tüdi Golobova Micika rešena. Prišla j' dumú pa ne sôma. Mela (porodila) je malega čeheka, keremi so pri krsti dali ime Stanislav. Gdakodi je Micika poglednola svojo dete, je strepetala. Venda (znabiti) si je zmislila na odürnest nesmilenege Türka, ali pa se je bojala prihodnosti.

Minulo je leto dni, pa sej' razneso glas, ka só Türki na Vogrsken. Vsi so se prestrašili, najbolj Micika. Bojala sej' za se, pa za dete. Starši so jo nagovarjali, naj se odpela v Jeruzalem, blüzi Lotmerka, ge so meli veke gorice, pa lepi gospocki hram. Bojali so se, da si Türk pride drgóč po jo. Micika ne je rada šla z dumi, milili so se joj stariši pa dete, kerega ne je mogla soboj vzeti, lahko bi naletela na Türke, ki bi ga v jenen naročji zaklali, jo pa tak ali tak, soboj odtirali. Pres materé, pa de dete duma vajčalo (jokalo) pa (opet) de v nevarnosti. Té paj' dala splesti, precí vekí korpec, pa ga s smolej zalijati, od znotra pa odzvüna. „Ée se de dete jokalo, pa de nevarnost blüzi, ga v totem korpeci v Müro spüste, pa dente pismo

kjemi, če ga što reši, ka de zno odkod, pa kero je!“ Tak je Micika oči pa materi naročila, se glasno zajokala, pa odpelala.

Mati sej' odpelala, dete pa je vojčalo, kaj' po mesti hrüm letjo. Dim na Vogrskem ge so Türki požigali, sej' že námali vidjo, nevarnost je bla blüzi, te pa so dete v korpeci poslali za Micikoj. V korpec so djali snažne plenice pa detečji gvantec. Dekli Polonki, keroj so dete zročili, so naročili: „Idi skoz (vedno) po grmovji kre Müre, tan te nede nihče tak hitro zavaro. Če pa bi lé kakša nevarnost prišla, te pa deni dete s korpecon v Müro, pa toto pismo k jemi položi!“

Dekla je prišla do Veržeja. V hladnoj senci si je namenola malo spočinoti, pa je zazglednola dva Türka, ki sta v skoké jahala. Za pa se je vešte tak prestrašila, kaj' več sama za se ne znala, to še sej' spotila, kaj dete, ki je lepo spaló skorpecon spüstila v vodo. Potli (potem) sej' skrivala kre Müre dva dni, te še le je prišla vsa lačna pa zmôntrana dumú. Hitro je povedala, kaj se je zgodilo. „Pa si djala pismo v korpec?“ „Jezus Marija na to sem pozabila, vešte gospa, da sen se preveč strašila.“

Višite! toto dete je Polanec potegno z Müre. Pres nevarnosti gaj' prneso dumu, da te (takrat) po lotmeršken poli Türki neso divjáli. Nekaj malo Türkov se je prikazalo kre Müre, pa ne tan, ge bo un. Med totimi pa van je bijo Čengovič beg, ki ne je mogo pozabiti Golobove Micike. Noč no den je mislo na jo, pa trdno skleno, da jo more dobiti nazaj. Kak lepo se mu je žela spunila! Z Vogrskega je vzejo kakih štirideset korajžnih janičarov na Štajarsko. Prek od Veržeja v Dokležovji, so jih

vrli Verženci pa Prekmarci (prekmurci, vogrski Slovenci) nekaj poklali, druge pa raspršili. Ravno té, dere sej' Micika v Jeruzalem pelala je Čengovič pri gorjoj Moti (vas med Ljutomerem in Radgono) s kakimi štirinajstimi soldaki Müro preplavo. Jahali so proti Radgoni, pojdoč pa so srečali zaželjeno Golobico. Zá pa srečno Jeruzalem, starši pa dete!

Den pred veko mešoj (velka Gospojnica) je Čengovič prijah na svojo grajščino. Da mu hlapci dostojno čast skažejo, so se mu do tal priklanjali. Kunja je izročjo k predjemi hlapci, un paj' gno Miciko v grad, notri v tiste hiže, kerej' do za jo (dal) nezgrüntano lepo nacirati. V najlepšoj hiži obstoji pred joj, pa joj reče: „Zaira, to bo odzda tvojo ime, Zaira, poslušaj kaj tí pravi Čengovič beg! Kak sen te zagledno prvokrat sen naednók reko: Toto, ali pa nobene drüge za ženo! Globoko v srei me je peklo, ka mi je prvokrat spodletelo. Noč no den sen mislo na te. Alah hkerim, Bog je velik, no Muhamed jegov prerok, sen zdihavo, no prosjo, ka bi te dobjo nazaj. Viš (vidiš) zaj si tü, nič se ne boj, prí meni bo se ti dobro godilo! Prisegnen pri preroki Muhamedi, ka te srčno lübin. Bogati Türki so mi že ponüjali svojo hčeri za žene, pa jih nečen, jas čen samo tebe Zaira. Pri Alahi, Bogi vsegamočnemi te prosin, mê me rada, pa pozabi na svoj düm!“

„Baštiné (pač ti ne, negacija, kere Panonec rabi, kadar se čudi, kak se more kaj takege terjáti) tebe pa rada meti? — Kak pa ge nebi! Ti tolovaj, ti tat!“ Zdrjo si me edino dete, z naročja mojih staršov kak jastreba golobico. Kelko žalosti si jin napravjo! Malo dete se mi joče dúma, jas pa jočen tü (tukaj) no tebe bi mogla še rada meti?“

„Zaira, ti maš malo dete?“

„Še se vüpaš pitati?? (prašati?)“

„Alah il Alah! zakaj ga nesi s sobaj vzela?“

„Ka bi mi ga na rokah prebodno?“

„Zaira, s ten si me zadela, kak da bi mi noš v srce porinola.“

Tak je reko, te paj' bleđi odišo.

Za jin pa stopi pred Zairo, lepa mlada deklina, oblečena, kak da bi bila racoprana. Globoko se joj nakluni, pa lepo pozdravi.

Štela (hotela) joj je küšnoti roko, una pa jo pošüne od sebe: „Spred oči, mi ti türška frlajdiga!“

„Zaira, jas sen ne frlajdiga, jas sen ne vlačüga. Čengovič mej' küpjo za svetle zlate, ka bi van stregla, pa van delala kratek čas. Žalostni ste, pa potalazite se, ne da se preinačiti! Jezero sužnov na Türškem joče, van pa de se dobro godilo. Sužni morejo žmetno delati, hlapci pa jih bijejo, kak vnemar (nemo) živino. Dve leti sen bila tüdi jas tak nesrečna. Enok me je hlapec po glavi tak nesmileno vudro, ka sen vküp opala. Le poglednite Zaira, ve (saj) še se mi den denešni pozna! Küpjo mej' drügi Türk, kê bo z menoj bol smileni, od totege pa me je küpjo Čengovič za vas da sen jas tüdi Slovenka“.

„Resen še sen zaj sužen, nésmin dumú, pa takši sužen kak drügi, nesen več. Sužen je Türki kak živinče, slobodno ga zakole, za to jemi nihče nič ne reče. Večkrat sta moš pa žena pri enen Türki. Türk zakole ženo, pa jo brene žjive-strašno! Večkrat odá brata, sestra pa ostane—grenka ločitev!“

„Zaira! nama se nede tak godilo, pa molive, vsakši den pobožao Boga, ka naj tüdi tega reši!“

„Vi ste ali Slovenka?“

„Jáh (da).“ „Pa Zaira je brščas (znabiti) ne vašo pravo ime?“

„Neh“ (negacija, ne = nehaj, hrvački „naj“) „Toto ime mi je Türk zmislo. Jas pa sen Golobova Micika iz Radgone.“

„Še vaši starši živijo?“

„Če ne so od žalosti vmrli, še živijo.“ „Kera pa ste te vi?“

„Jaz sem Škrjančova Pavlina z Babinec, blüzi Lotmerka.“

„Z nekim Škrjancom smo si pri goricah mejaši.“

„Jas sen hči tistega Škrjanca. Pred nékimi letami, so me Türki z dúmi odgnali, me silili v türško vero, pa naše vere sen ne zatajila. Frančiškan pater Dominek, mi na tihen delijo svete sakramente. Toti gospod, po türšken oblečeni, skrivoma kristjane obiskujejo.“

Sedenajst let po toten guči je Čengovič prigno Milka na svoj dúm. Tega pajbara sej' Čengovič na skrivnem nekaj veselijo. Pozove ga k sebi pa lübeznivo pita: „Kak se pišeš?“

„Milko Bogdan, gospod.“

„Ge si dúma?“

„Gospod, jas nemam duma. Jaz ne ven ne za svojega očè, neti za materé, mene so v enem korpeci iz Müre potegnoli.“

„Što pa tej' gor skopo (z redil)?“

„Ivan Polanec, ribič na Moti, blüzi Lotmerka na Štajersken.“

Znôš, pisati, šteti pa račüniti?“

„Znôn gospod.“

„Zapiši nekaj na toti papir!“

Milko zapiše: „Z Bogon moji dobrotniki, več se ne vidimo!“

„Ali se ti mili vaš kraj?“

Milko ga nemilo pogledne, pa si zбриše dve debeli sózi.

„Ibrahim!“ zezove Čengovič. „Ženi totega pajba v kühinjo, pripravi jemi zdravo kopel, nahrani ga, pa preobleči po našoj šegi!“

Zaira pa Pavlina sta se rovno od domovine pogovarjale, pa stopi Čengovič vižo (v hišo zgovori se „fižo“ ali pa „fujžo“).

„Zaira si si že premislila? Boš moja žena?“

„Postaníte kristjan, pa vas vzemen!“

„Lüba düša, ve znôš, ka jas tega nemren včiniti; Türki bi me zaklali pa požrli mojo lepo premoženje.“

„Te pa si le tote misli zgláve zbite!“

„Še eno! Prignó sen s Štajarskega jako lepega dečka. Po poti gaj' grdo mantro en bodikaj (hudoben) soldak. Krv mu je tekla z vüst dere sen ga zavaró. Ti si me prosila, pa sen resen še več kristjanov rešjo, totega pa sen ne mogo, te pa sen ga zdigno na svojega kunja, ka ga je leži stalo. Dečko se mi je priküpjo. Zna lepo pisati, dobro računiti, pa šteti. Piše se Milko Bogdan, svojih staršov ne pozna, najšli so ga v Müri, v enem korpeci. Star je sedenajst let v lici pa je ves takši kak si ti Zaira. Odzdaj bo un tvoj sluga, Hasana sen poslo na marof. Si zadovolna?“ Tak je Čengović reko, pa odišo.

Drügi den stopi Milko pred Zairo. Raven kak sveča je sto pred joj, bijo je lepega zdravega života, lica skoro ženskega, Zairinemu podobnega. Vse to je Zairo tak presünolo, ka joj je postala mômica

(omotica). Dugo je ne najšla nobene besede. Krez-énčas še le, ga je začela spitivati:

„Dečko odkod si?“

„Lüba gospa, to sam Bog ve, da sen malo dete, v korpeci po Müri priplavo. Skopáli (zredili) so me na Moti blüzi Lotmerka, pri Polončovih.“

„Paj' ne bilo nobenega pisma poleg tebe v korpeci?“

„Neh, samo plnice, pa ditečji gvantec so najšli pri meni.“

To noč je Milko malo spo. Rano je stano, poklekno poleg šampeta pa moljo. Zaira je tüdi ne mogla spati, po glavi joj je hodjo (mislilaje) Milko pa korpec. „Bog znô, Bog znô“ — je zdihavala. Šla je k dečki, še nekaj bi rada pitala.

Milko je tega ne vpamet zejo. Moljo je: „Oča nebeški, smili se me sirote! Materé iščen, svojo zlato materé bi rad najšo. Vsegamogočen si moj Bog neskončno smilen pa dobrotliv. Pripüsti lübi Jezus, da jih najden, če so ge na Türšken!“

Zaira je ne mogla duže poslüšati, odišlaj' v svojo hižo, pa se razjokala.

V toten hipi stopijo vižo, pater Dominek, ki so prišli tolažit naših znancov. „Pohvalen bodi Jezus Kristus!“ ponižno pozdravijo.

„Na vekomaj, amen, Bog je hvale vreden!“ odzdravi Zaira.

„Pa ste tak zajokani Zaira?“

„Duhovni oča, pa (opet) smo dobili enega sužna naše krvi.“

„Slovenca?“

„Jah. Z našega kraja.“

„Duhovni oča, če ste vi tüdi Slovenec?“

„Kak patê. Na svet sen priša, pri Rautarovih na Kamenščaki v lotmerskoj fari. V tote kraje pa sen priša, za volo Boga, pa za volo bližnega.“

„Ali slobodno malo s pajbaron gučin?“

„Zakaj pa ne, Gospod?“

„Pavlina!“

„Sen že tū.“ „Vi ste gospod? To me pač veseli.“

„Zezovi pa Milka, gospod bi radi žjin gučali!“

Ves žalosten je prišo dečko.

Gospod so ga naraho za roko prijeli, ga pitali, „od kod je“, „kak je prišo Türkon v roke“ pa še več drugega.

Za ten, so zmolili sveti rožnkranc, potli pa so jin gospod krščajnski navük razlagali, so je spovedali, pa obhajali. Skakšoj pobožnostjoj so razgrnoli svojo oblačilo, pod kerin so nosili, Presveto rešno teló, kristjanon v tolažbo! Po sveten obhajili so jin napravili kratko predgo, so molili lovretansko litanijo, pa še nekaj za prijatele sovražnike no dobrotnike, posebno za Čengoviča bega.

Sveta božja služba je minola, Milko no Pavlina sta odišla, tüdi gospod so se odpravljali, pa Zaira jih je naprosila, ka še so ostali. Dala jin je prinesiti hrane no pijače, ka so se pokrepčali. V ten (med tem) pa jin je razložila vso svojo življenje.

„Vište zá pa je Milko tū. Bog znô če je ne to tisto — mojo dete! Pa kak se čen previžati (prepričati)? Če bi dobila tisti korpec do mojih rok, bi lahko šlo, pa ravno to, se ne more zgoditi. To mene žalosti.“

Gospod én čas nekaj premišljujejo, te pa rečejo: „Ja zákapa to nebi bilo mogoče? Če še jé korpec, ga gvišno dobite. Jas sam bon ša pújega, vi pa molte, ka me Bog na poti obvarje!“

Vse to je čüjo Čengovič, kê je po türski šegi, za skritimi dverami poslušo. Odišo je v svojo hižo, pa se od veselja razjoko.

Drügi den pride Čengovič k Zairi pa joj pravi: „Van pre (kak pravijo) nekši vaš mešnik službo božjo opravljajo.

„Tega van ne branin, samo ka se more skrivomá goditi. Če bi Türki zvedli, vas 'se (vse) pokolejo. To de zaj leži, ki je Hasan, toti hüdi Türk na marofi.“ To joj je povedo, te pa je odišo, pošteno, kak vsigdar.

Duhovni gospod, še so nêke kristjani obiskali, te pa so se odpravili na štajarsko. Že so hodili precí dugo, pa sta prijahala dva moška za jimi.“

„Kamo, brace?“

„Ja idem po svojem pútu.“

„E brace i mi hodimo po svojem, pak idimo skupa!“

„Dirjata vidva, a ja nejmam konja“.

„Pa kaj zá to, Čengovič ima konje, pak si izposodimo jednoga.“

Čengovič je poslo na skrivnen dva zvesta hlapca za patron, ka bi mu na marofi dala konja, pa do Save pot posodila. Gospodi je beg že trikrat življenje rešjo, pa še ga je štejo zaj, vsake nesreče obvárvati.

Možaka sta jih do broda srečno sprevodila. Na oven kraji broda so gospod türsko oblačilo pústili pri brodari na shrambi, dale pa so potovali v frančíškanski haü

Dugo so hodili, pa na poti dosti nepovolnega skušali, na zadjo (konečno) pa so le prišli v Lotmerk. V farofi so popitali za svoje lüdi na Kamenščaki, no (ter) so zvedli, ka še njihov brat Marko

živi, ki je na domovini ožejeni. Šli so kjemi, pa ostali pri jen celih štirnajst dni. Ve še bi duže ostali, pa müdilo se jin je, te pa sta si žalostna segnola v roke (slovo vzela), uni pa so šli na Moto. Tan so poiskali Polančove, so jin povedali, ge je Milko, pa kak se jemi godi. Pitali so jih, če še majo tisti korpec v keren je po Müri priplavo. „Mômo še ga mômo gospod idi da ga Minka prinesi! samo to še nan je ostalo od vrlega dečka.

„Sreča ka še mate korpec, zaj bo brščas Milko najšo svojo materé. Ge pa je vaša Zalika? Kekokrat pravi Milko od nje, kak ga je tolažila!“

„Pri Cvenskoj grofici služi, uni so naša veka dobrotnica. Zapstuj (zastonj) so nan, poleg svojega grada, dali precí pola. Tan bomo si zaj novo hižo postavili, da nan tü grozi Müra. Blüzi že teče, dere pa de pá veka voda, bi nan jo lahko podkópala.“

„Pošlite po Zaliko! Milko bi žalosten bija, če mu nebi zna od je kaj povedati.“

Zalika je v enoj düški pribejžala dumú. Mati, oča, no hči, so šтели se na tenko od Milka pozvediti. Sto pozdravov so jemi poslali.

Gospod pa so si korpec nateknoli na levo roko, pa so šli Bogi nemilo (v božjem imenu) proti Radgoni. Ob petih popoldne so potrkali na Golobove dveri. „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ so pozdravili, gospo, ki so pri mizi sideli, „prnesa sen van pozdravljenje od vaše Micike, ki živi tan dol na Türşken.“

„Jezus Marija“ zakričijo gospa, pa v küp opadnejo (omedlejeje).

Zápa so prišli stari Golob. Jin so tüdi gospod tak povedali. Uni pa so jin küşnoli roko, na kero sta opale dve debeli sozi. Dotéčas so gospa že k

sebi prišli, te pa blo spitavanja, ká blo ne kunca ne kraja.

„Kaj pa nosite v toten korpeci gospod?“

„Ka ga ne poznate gospa?“

„Ež ga no! Pogledni da ga Anton! To ti je tisti korpec v keren je pred sedenajstimi letami, naša dekla Polonka, Stanislava v Müro spüstila.“

„Zá-kaj pa te neste kakšega pisma djali k diteti, ka bi se znalo kero je?“

„Ve gaj' dekla mela s sobon, pa kaj, da sej' Türkov tak prestrašila, kaj' pozabila na to.“

„Če še živi naš Stanislav?“

„Tisti, ki je po Müri priplavo še živi pa ga némajó za Stanislava, zovejo ga: Milko Bogdan.“

„Gospod, ste ga ne s seboj vzeli?“

„Le malo potrpte gospa, jaz bon van vse poredi poveda!“

„Vašega Stanislava je potegna z Müre Ivan Polanec, ribič na Moti blüzi Lotmerka, no ga je lepo gorskopa.“

„Napreži Jakop, pa se hitro pelaj pujega!“

„Le po malen gospa! Stanislav je na Türšken. Lani v jeseni so ga Türki pri Müri zgrabili, pa so šli žjin.“

„Tüdi Stanislava?“ so vsi nednók zakričali.

„Jah, tüdi Stanislava, samo ka potrpte, ve bon van vse poveda.“

„Le vse nan povéte gospod!“ reče Polonka, ki je ravno vižo prišla.

„Vaš Stanislav je ravno pri tisten Türki, kak Micika. Zairi, tak je vašoj Miciki tan ime, je Milko za hlapca.

„Kak hitro je Micika zvedla, odkod je deček, pa kak je tá priša, se joj zdi kaj' to jeno dete,

ali kak se če tega prevížati? Če bi korpec dobila do rok bi že šlo, je pravila, te pa sen ali jas ša púnjega.“

„Čüdmo se nad previdnostjoj božjoj! Vište, mati, sin, pa oča vsi živijo pod enoj strehoj!“

„Čengovič se piše tisti Türk pri keren živi vaša Micika, vrli je pa bogat, bogat. Miciká prí jen teko vala, ka se tüdi jegovin sužnon dobro godi. Néštérni (nekteri) nebi najné več (niti) šteli dumnití. Meni je dovoljo, ka jegovin zužnon na tihen svete sakramente delin.“

„Pa še je Micika naše vere?“

„Pa še kak vrla je, pa pobožna! ve joj tega, tüdi beg ne brani. Un je rad kaj' pri jen. Pravi, ka bi moga kunca vzeti, če bi ga vtegnola zapüstiti. Čüjte le vsi zá jega molimo, Bog znô, kaj še lahko pride!“

Za tјeden dni so starček Golobove zapüstili. Trebaj' blo misliti na Zairo.

Doklič (dokler) so gospod hodili za korpecon, sej' pri Čengoviči kaj zgodilo. Beg je mogo na boj. V boji mu je sovražnik, zaseko nevarno rano.

Za jegovo življenje so se 'si bojali. Pa kaj bi nebi, kê je tak lepo skrbjo za je. Za tó pa so molili zá jega, pa mu stregli noč no den. Dugo je trpelo, doklič sej' ne teko zgêgo (okreval) kaj' hodjo po bernicah (berglah). Zá paj' v gradi ogen nasto, ki je napravjo veko škodo. Prí ten pa sej' Zaira tak prehladila, ka so se joj plüča vüžgale. Malo šej' trebalo, ka je neso zakopali.

Dugo sej' ne mogla z betega skopati (okrevati), trpelaj' tüdi düševne bolečine. Rojilo joj je po glavi: Kak je kaj duma: Ali še živita oča pa mati,

kak se godi frančiškani, kaj je s korpecon, no kaj bo te z Milkon. Vsa besna že, je čakala na gospoda. Tákak Tobijeva mati je hódla sakši den skos lijo (lino) gledat, če bi že gé šli (kje šli).

Od potli, (od te dobe) ka so odišli oča Dominek po korpec, je minulo ravno leto dni, no vüzmeni svetki so bli blüzi.

Bilo je na veko soboto, Zaira naroči Milki, pripraviti kaj bojšega za vüzem.¹ Pri jegovih poslih za vüzmene svetke, se s Pavlinoj v priklti srečata. „Pa tak pobit Milko?“ ga una nagovori. „Kaj nebi bijo turoven düšica, če si mislim kak je tote svetke duma lüšno. Kakšne ceremunje (obrede) opravljajo mešniki v cirkvi, se pelajo po vesih žegnovat, pajbari strelajo, kürijo vüzmenice (krese) stari pa mladi, puce pa čehi, vsi vküp pojejo veselo Alelujo! Tü pa najné (niti) žegna (velikonočno jagnje) nemo jeli.“

„Milko,“ zezove Zaira, „Milko!“

„Čüjen, čüjen (slišim) sen že tü. Kaj zapovejo?“

„Si za zütra se k redi napravjo?“

„Vsej' k redi (pripravleno) Zaira.“

„Dobro, dobro! Čü nehče trka odpri da!“

„Oča pa mati vas dajo lepo pozdraviti.“

„Eš jih no, te ste vi pater Dominek? Skoro vas nebi spóznala, ta ste se premenili. Ste pa po poti dosta pretrpeli!“

„Milko zezovi še Pavlino!“

„Séte si duhovní oča! Pozdravljenje ste mi prnesli? Še živijo moj oča pa mati?“

¹ Vüzem pride od glagola „vzeti“ meso vzeti, ki ga celi post neso vzeli, ki ga celi post neso jemali, ali jedli. Temu nasproti je „pust“ ker so pustu meso jesti „pustili“ Miklošič. Primeri „delapust“.

„Živa sta še oba, tudi zdrava sta, ali žalostna, ka vas nega duma. Jaz sen jima vse lepo poveda, kak se kaj, van godi. To je jedva nekaj potolažilo.“

Tü so van nekaj z duma poslali. Žmetno sen nosa, pa prnesa sen le.“

Zaira strepeče, pa vzeme korpec. Vse je spravila žjega, praznega nese k okni. Obrača pregledüje ga, të pa pritisne nádni (na dnu) na pero malega predola. Veka (pokrivalo) odskoči, notri pá blo pet zlatov, pa mali cegle (cedúla = sehedula).

„Jezus Marija!“ — več ne mogla reči, od prevekega veselja joj je beseda zabegnola. Poglednola je Milka, zakrila lice, pa začela na glas jokati.

„Presrečna mati veselja plaka“, rečejo na pol glasno frančiškan, pa ovima (onima) namignejo, da je ne dramita (motita).

Milko pobero korpec, ki je Zairi z rok opo, ga malo pogledne, pa zakriči: „Zaira to je tisti korpec, v keren sen jas po Müri priplavo.“

Zaj se je Zaira ne mögla več zdržati, skočila je k Milki, ga krčovito pritisnola na svoje srce, pa zakričala: „Moj sin, moj Stanislav!“

Milko je začejó na veko gledati, čüdi se, pogledne frančiškana pa Pavlino, — ne ve kaj se godi.

S trepetajočin glason mu rečejo: „Veseli se Milko! Záj si doseigno, kaj si si še, mali dečko naprevzejo: To so tvoja mati — zaj si jih najšo — Zaira so tvoja mati.“

„Resen? O moja zlata, zlata moja mati!“

Nobeno oko je né blo süho. Starček pa Pavlina sta odišla, püstila sta materé pa sina, ka plavata v morji, neizrekljivega veselja.

Vse to je tudi Čengovič za svojimi dvermi čüjo, tudi jega je presünulo, tudi un se je razjoko.

Milko pa Zaira stá bla dugo samá. Kaj vse bi mela povedati; pa reč jima je zabegnola samo oči, pa srce je gučaló. Dere se jima je prvo veselje nekaj poléglo, sta zézvala gospoda pa Pavlino.

Zaj še le so poglednoli, kaj še blo v korpeci, zaj še le je preštela Zaira očetovo pismo, no jin razkrila skrivnost, kak je korpec spóznala.

Nadni bo vpleteni malí predolček. V totí predolček je djala Micika pet zlatov, v pomoč tistemí, kerí bi Stanislava rešjo, pa cegle, na kéren je blo zapisano: „Micika Golobova iz Radgone, svojemi sineki Stanislavi“.

Korpec bo resen ves smolój zalijani, pa predol je le nekaj više sto (stal) zato pa se je Micika čudila, ka je nihče ne na to prišo.

Naši znanci še na Türskem neso nikdar tak veseli bili, kak letošje vüzmene svetke. Bili so pri-skrbleni za dūšo pa telo. Na vüzzen so kušali tüdi Golobovega jeruzalemčana.

Čengovič pa bo ne tak veseli kak uni. Rad je bijo, kaj' zvedjo, kero dete je Milko, teško pa mu je to djaló, ka mu tega nésmi povedati. Obino (objel) bi ga, pa bi mu reko: „Stanislav, ti si moj sin, vidiš keko premoženja mân, vse to boš ti herbo“. Samo kaj' moga tiho biti. Un je türske, Zaira pa katolške vere, te pa je nemre zeti za ženo, jega pa ne za sina. Tak je un trpjo celo leto.

Prišli so drgoč vüzmeni svetki. Kak inda (drugekrati) so jih frančiškan obiskali tüdi letos,

Po svetkih jih pozove Čengovič k sebi. „Čüjte gospod!“ jin reče „Vi znôte kak mi stojímo (v kaki zvezi smo), zato bi rad Zairo pa Milka srečne napravjo, pa nam vera brani. Kak mislite vi, meni nič v glavo ne padne?“

„Pošlite jédva dumu!“

„To je žmetna reč.“

„Če le čete, van ne bo težko. Vište! Zaj se je začelo polsko delo. Celi vaš grünt leži blůzi Save. Odpelajte se žjimi ta! Tan okoli mate vi več prijatelov, pa znancov, obiščite ednok enega, drgoč drugęga, v enoj noči pa, dere vas nede duma, uni preminejo kak kafra.“

„Tak bo šlo. Bog plati duhovni oča!“

Za mesec dni, je naših znancov ne biló več na Türšken. Eno (neko) noč so sfrčali v ladji prek Save, tan so se prezoblekli v türški gvant, pa so si vzeli soboj za spomin.

Čengovič jih je ne odpústjo s praznimi rokami, te pa so si kúpili kočijo, pa dva lepa, močna črnka. Milko je foro (vodil) ká blo veselje.

Ravno na fínkošte so se pripelali v Radgono. Pred Golobovoj hižoj obstoji vsa prašnata kočija. S kočije sta stopile dve gospocki ženski, ne pre-stari pa ne premladi, za jima pa mladi lepi dečko. Micikaj' bežala vižo. — „Ge sta moj lůbi oča pa mati? Jas vaša Micika sen prišla dumú. „Naša Micika!“ — pa so že skočili si trije v kůp, no se obinjávali, pa se držali kak klešči. V joči se je čulo kucanje, pa: „Mati, Micika, oča!“ več pa od veselja neso mogli pregučati.

Hlapec Jakob, je spravjo kočijo na dvor, kunja pa v štalo, te pa je túdi Milko prišo vižo. Míeika skoči kjemí, ga pela pred oče pa materé rekši: „To je moje dete, to je moj Stanislav!“

Téčas pa sta nosila dekla pa hlapec male la-díce (skrinjice) s kočije, pa kaj so pač popotniki meli na vozi.

Na ládicach blo zapisano kerega kera je: „Golobovoj Miciki,“ „Stanislavi jenemi sini,“ Mickinin štaršon,“ „Pavlini Škrjančovoj“. V sakoj ladički blo pismo, zlata, srebra, pa še drugih mit (daril).

V pismi na starše je blo zapisano: „Lübi starši! Pred dvajstimi leti sen van napravjo veko žalost, zaj pa vas lepo prosim, odpüste mi to! Odpüste mi zaj, ke van pošlen nazaj, Miciko pa vnüka, kerega vači (drugače) lahko (znabiti) nebi nikdar vidli! Negda ván, zaj sen napravjo takšno žalost samemi sebi. Vi se veselite, jas žalostin, vi se smejete, jas solzin. Čengovič beg.“

* * *

Nekaj dni šej' Pavlina ostala pri Golobovih, te pa jin je dala slovo, tüdi una bi že rada vidla svoje lüdi. Pa ona j' duma ne najšla takšega veselja kak Micika. Mati pa oča sta že pómrla, zadjemi brati, ki bo dúma oženjeni, pa je prišla ravno prav na sprevod. Bijo je vdovec, dece je ne mejo, te pa je una grünt prezkzela. Peneze je mela, a po gospoeken blaj' tüdi navajena, pa si je zazidala grad, pa se ožénila. Lahko je to tisti grad, kerega so v Babincih kruci porüšili, znabiti bla to tista gospa, ki je lotmeršken varaši šenkala precí veki log: „Babji ložič“. Ime je ravno nedostojno, venda (menda) so ga primislili tisti, kí so bili jalni, ka je ta „baba“ Lotmeržanon teko šenkala, če so ravno meli vsega zadosti.

Za leto dni je pá (opet) pridrdrala ena lepa kočija pred Golobov hram. Stopila sta: duhovni starček, pa en posvetni gospod: Čengovič pa pater Dominek.

Dere je Zaira odišla, je Čengovič nígi (nikjer) več mira ne mogo najti.

Prišli so duhovni gospod kjemi, nemilo se jin je pritožjo kak se za Zairo žalosti. Razodejo jin je svojo življenje, povedo ka je potürčeni kristjan, da je duma pri svetoj Trojici v Slovenskih goricah, piše pa se po domačen: Marko Markovič.

„Türki so me odegnali dvanajst let starega čeháka, že vekšega pajbara, so me vteknoli med janičari. Tü sen si zaslužjo veko čast pa bogastvo Pa kaj mi pomaga vse to, da pa nigi več mira nemren najti.“

„Notri v srcé se mi milite, Čengovič mogočni beg. Mir bi radi, pa pri Muhamedi ga nete najšli. Kristus gospod je reka: „Mir van bodi!“ Sprimate drgoč jegovo vero, pa te najšli mir!“

Čengovič se je spreobrnó, ódo vso svojo premoženje, pa odišo s patron na Štajarsko.

Kak pa nači (kak pa drugači) ka se je Micika močno prestrašila, dere je Čengoviča zaglednola, pa pater so jo hitro zezvali v drugo hižo. Tü so joj vse povedali, te pa je vesela stopila pred bega, mu-segnola v roko, pa rekla: „Bodi nam srčno pozdravljeni, Marko Markovič!“ (pozdravljena Marija, še zdaj molijo stari Panonci).

Par dni za ten, sta Micika pa Markovič sklenola zároke. Rada pa bi, ka bi si tüdi Stanislav nevesto poisko, ve bi bilo lepo pa nekaj redkega, če bi oča, mati pa sin, naednok šli k zdavanji (k poroki).

„Mati“, reče Stanislav, „jas bi se rad ózenjo, pa unti (saj) mi tiste nete püstili vzeti, kero bi ja (jas) rad.“

„Ja kero pa bi te ali rad?“

„Mati! Zaliko.“

„Pa si jo vzemi, ve je vrla, snažna pa pametna diklina, bogastva pa ne nücaš!“

Za tri tjedne so v Radgonskoj cirkvi, seri starček frančiškan, zdavali: Čengoviča bega pa Zairo. Milka Bogdana pa Polončovo Zaliko.

Tó blo gostüvanje! Pózvali so: Skorjančovo Pavlino zjenin možon. Ivana Polanca žjegovoj vrloj Minkoj, pa še dosta, dosta drugih so pózvali. Tüdi dvanajst igrcov¹ so si golvzeli, ka so jin lepo igrali.

Ka bi góstüvajnsčakon vekšo veselje napravili, so se drugi večer, Zaira, Pavlina, Čengovič pa Milko, skrivoma preoblekli v gizdavi türški gvant. Dere só bli góstüvajnsčaki že prav dobre vole, se naednok odprejo dveri, notri pa stopijo bogato oblečeni Türki pa Türkinje. Jihovo oblačilo, pošito z zlaton pa srebron, se je pri lüči tak blisketalo, ka je oči jemalo. Duhovní oča pa vzdignejo krožico pa rečejo: „Što bi zgrüto kak kaj Bog s človekon namerava! Vište kak só bli toti štirje razkropleni po svetí, pa je je tak lepo v küp sprava! Lübi Bog je pa smileni, pa vsegamogočen.“

„Bog nan poživi Čengoviča bega, jegovo nevesto Zairo, no jeno negdajno postréžnico Pavlino! Naj živi tüdi Polončova Zalika, pa jeni ženih Milko Bogdan!“

Igrei so zaigrali tuš.

„Gútpogodil“ se tüdi zadi z glasi, ki je negda Milka vüčija.

¹ Takrat so še Panonci igrcem gotovo pravili: „Düdleši“ ker še sedaj rabijo ta izraz, pa bolje v šali p. kakim peškim igrcem „s harmoniko in flauto“, ali v slučaju nepovoljnosti p. pa nete igrali düdleši zakaj pa ste tü! Izraz „düdleši, pa nam kaže, ka so naši pradedi rabili „dude“.

Mak, slovenska trobojnica.

Na murskem polju še prebivalci čislajo mak, pa se ne pečajo več žnjim tako, kakor so se naši davni prednamci. Kako so čislali naši prednamci mak, nam priča beseda „makoter“, ki znači v aleku podoben del stope, ki kaplje v votlino, v kateri se nahaja tvarina, ki se ima phati, ali po starem „treti“ zato „mako-ter“. Gotovo so sejali mnogo maka, ker so ga v stopah trli. Znabiti so ravno radi maka stope znajdi, ker je glavni del stope „makoter“ z makom v taki tesni zvezi.

Na murskem polju se še nahajajo rodbinska imena „Makoter“, ki so gotovo tudi z makom v zvezi. Znabiti so bili možje, ki so se s tem pečali, ka so trli mak, ime jim je ostalo in postalo rodbinsko, kakor Korošec, Kranje, Horvat, Turk, Nemec itd. Da so bili Makotri možje, ki so mak trli, bi lahko pričalo dejstvo, da so se še za mojih otročjih let tuji možje ponujali za ta posel, toda niso več trli maka, ampak so phali deteljčne pleve.

Pred kakimi petdesetimi leti so še murški polanci čislali makove povitice. Mak se je ophal na melo, v mleku na gosto skuhal, zabelil in na hajdinsko testo pomazal. Testo se je zavilo v debelo klobaso, ta pa se je povila v okroglo povitico. Odtod nemški izraz „Potitzen“ in kranjska „potica“. Tudi makove žganjke so tako zabelavali. To so bili gotovo zadnji ostanki makovih jedil, ktere so naši prednamci v različnih tvarinah in oblikah uživali. Prekmurški Slovenci še sedaj v mnogih močnatih jedilih rabijo mak, a sami ga ne sejejo, kupujejo ga od murskih polancev.

Dokler mak raste, se imenuje celo bedro mak, pospravljen pa samo seme, ravno kakor psenica.

Mak ima krasen veliki cvet. Iz istega semena cvete belo, modro in rudeče. V tem cvetu je nekaj divnega, čarovnega. Zdi se ti, da je v njem naslikana vsa lepota in poezija murskega polja. Ako se približaš postati ali ogonu cvetečega maka, obstojiš in občuduješ naravno krasoto, bele, modre in rudeče barve. Pač pravcata narurna trobojnica slovenskega naroda. Prvaki so se morda nekdanj trudili najti primerne barve za našo trobojnico, Stvarnik pa nam jih je na cvetečem maku divno načrtal.

Mak cvete samo nekaj dni, potem razpadne krasen cvet in pokažejo se makove glavice, polne mleka — opium — v njih se razvija seme.

Velika kača v ljutomerskih šumah.

Šume: Babji ložič, ali kakor ljudstvo pravi, Babji rožič, Ciprpajn in Log, prvi dve lastnina ljutomerskega trga, slednja last italjanskih grofov, se držijo skupaj in ležijo ne daleč od Ljutomera proti vzhodu.

Babji ložič je darovala ljutomersškemu trgu neka gospa, ki je živela v Babinskem gradu. Da je v Babincih stal nekdanj grad nam povejo stare listine, v katerih se bere: „Herrschaft Maleg, mit den Amtern, Oberlutttenberg, Zwein und Wagenhof.“

Nekdanj so v nemščini izgovarjali „b“ za „v“, „v“ pa za „b“ na primer: Babning so izgovarjali Vabnig, Borece Vorecen, Brezje Vresje. Žalibog so popačili na tak način množino lastnih imen za vedno.

Tako Vesiag celo Visiag namesto Bezjak ali Velec namesto Belec. Bral sem nekdanj v krstni knjigi: Wawitsch, akoravno ljudstvo izgovarja Babič. „V“ so zgovarjali za „b“, na primer: bos, Bosser, bohin, namesto was, Wasser, wohin.

Tako je prišlo w, v Wagenhof in Wagendorf, drugo pa je in samovoljno popačeno. Pravilno bi se glasilo: Babendorf in Babenhof, kakor Babnik in Babič. Babji ložič ima torej svoje ime od Babinci, ne pa odtod, ker je to šumo podarila gospa, kakor nekateri trdijo. Bilo bi pač nehvaležno ime za tak dar. Novejši pišejo: Babji ložič, od log, ljudstvo pa je stoletja in še zdaj izgovarja: Babji rožič. Znabiti zato, ker je šuma po svoji legi podobna rogu. Sedaj je mladoles.

Ciprpajn, druga šuma, ima tudi svoje ime, kakor sem čital, če se prav spominjam, od svojega nekdanjega lastnika. Večidel pa je mladoles. le malo prvotnega, debelega hrastja še stoji.

Log je izkrčen. Na njega mestu leži rodovitno polje. Le cvenske njive in travniki, ki so kraj nekdanjega loga, in še imenujejo „Podlogom“, nas spominjajo na šumo, ki se je imenovala „Log“.

V teh šumah živi za naše kraje velikanska kača. Le redkokedaj se prikaže, zato je še malo znana. Naslednje vrste naj pojasnijo stvar.

Za časa, ko se je začela prikazovati, je stalo po teh šumah debelo hrastje in vladala je po njih blagodejna, temna in hladna senca.

Leta 1857, bil sem dvanajst let star, so me poslali oče v Ljutomer, da ponesem pismo na pošto. Takrat je bila pošta nasproti sedajne lekarne v hramu gospoda Ružiča. Mož je prišel iz Primorskega

v Ljutomer. Bil je vračnik na glasu, šaljivec in dobra duša. „Vragovič idi rajši v krčmo, pa si kúpi govajnske župe pa „masl“ vina, ka se pokrepčaš, ve si šibka kak šiba na vodi“ je čestokrat rekel, kadar mu je hotela kaka reva plačati njegov trud. Slednja leta svojega življenja se je vozil s svojimi konji k bolnikom, pa ni računal ničesar. Pri njem torej je bila pošta. Oskrboval jo je samo eden gospod. Bil je suh in dolg, ter je nosil pod nosom sere brke. Zabaval se je s svojimi ptiči, katere je plašil po hiši. Večkrat me je nagovarjal, naj mu prinesem mlade slavččke ali penice. Dobiš „zeksar“ mi je rekel, ter me podučeval, kje gnezdiijo in kako se spozna, kateri je „on“ ali „ona“. Pomnim še samo od škorcev, da ima mladi samec črno piko na jeziku.

Na pismo skrbno zamotano v beli robec, sem pazil, kak na svojo oko, pa ponosen sem bil, ponosen, ker sem nosil pismo z dvajsetimi „rajnški“. A hitro sem pozabil ta ponos. V Babjem ložiču sem došel možaka, ki je nesel v ručah na hrbtu vrečo moke od mlina ob Muri. Brzih nog ga prihitim. Kakih dvajset korakov pred njim sem se vstrašil tako, da v trenutju nisem mogel z mesta, počasi pa sem nehote začel nazaj korakati. Smrtno bled nisem mogel spregovoriti. Kakor jaz popred možaka, se je sedaj izognil on mene. Ne vem, kako to, da ni opazil, da me obdaja smrten strah. Kmalu je začel korakati tudi on nazaj. Bled kakor stena ko je prišel do mene, spregovoriti pa ni mogel. Precej dolgo sva stala nema in gledala nepremično po poti, kjer je ležala po poti, zavita okoli hrasta, velika kača. Bila je nekaj debelejša od četrtlitrške steklenice. Ni bila torej posebno debela, a dolga je

bila in odurna. Ko se zaveva, pravi možak, kaj bova pa sedaj, po poti ne moreva naprej? Kraj mi je bil znan, torej svetujem, pojdiva skozi šumo na vrati, tako se kače zagneva in prideva zopet na pot, onkraj kače. Storila sva tako. Kača še je vedno ležala kakor poprej. „Čujte“, pravim, „nihče nama ne bo verjel, da sva videla tako grozno kačo. Ubijva jo, da se ljudje tega prepričajo!“ Strgala sva torej primačo ob brvi in jo nesla oba težko in s strahom proti kači. „Le po hrptu jo vdariva“, sem ga opominjal, „če ji hrbet stereva, nama ne uide več.“ Ko bi pa midva zapazila, da je kača kraj poti lazila naravnost proti nam, bi nama pač vsa srčnost zlezla v pete. Hvala Bogu, da tega nisva opazila poprej, kakor še le tedaj, ko se je samo laket dolgo gibalo ravno vštrič naju, kjer je kača lazila v luknjo. Vdarila sva po repu s primačo, a zadela nisva. In to je bila sreča. Kaj, ko bi jo zadela, jo razkačila in bi ona togotna zlezla iz luknje nazaj?

Sedemnajst let pozneje sem bil kaplan pri Sv. Miklavžu blizu Ljutomera. To mi pravi nekega dne možak, da je naletel Marko Novak iz Stročje vesi v Logi na strahovito veliko kačo. Ležala je po dolgem na plotu, ki je branil kraj ceste mladoles. Na pol mrtev je Marko prisopihal domu in trdil, da je videl kačo ropotačo. S puškami so jo potem zasledovali pa je niso našli. Tu pa tam so naleteli kako ležišče, na katerem je, kakor so menili, zvita ležala. Še pred nekimi meseci so se o tem pogovarjali moji težaki, na to pa mi je potrdil vse to Markov pastirk. Tako mi je pripovedaval tudi Stajnko, ki je kačo takrat s puško iskal in še živi Marko pa je že davno mrtev. To je bil korenjak!

Redki njegovo starosti so znali pisati in brati, on pa je spisal celó knjigo o čebeloreji.

V stročji vesi ste dve naselbini Italijanov. Med njihovim poljem teče potok Ščavnica. Čez Ščavnico drži most v Log. V vodi pri tem mostu so videli imenovano kačo pred par leti Italjani. Tega posestva oskrbnik, g. De Senibus, ki mi je to povedal, mi je ob enem pokazal, kako debela je bila. Sklonil je prsti na roki tako, da sta se palca dotikala s konci in drugi prst ravno tako. Toraj je bila že jako debela. V teku petintridesetih let so jo pozamezni videli le trikrat. Mora biti torej zelo boječa, da se tako ogiblje človeka. Ali je strupena? Kdo to ve? Hudobna pa ni, ker še ni napadla nikogar. Če pa je kdo zopet naleti, naj to naznani!

Martin Kovačič posestnik na spodnjem Krapju, mi je pravil, ko je to čital, da so vidli pred menoj to kačo Gregorinčič po domače Skalič iz Cvena v zagrajskem logu (mladoles) tam kak Marko Novak in za njim jo je videl Kovačič sam, v tej bližini.

Skalič je pribežal pol mrtev domu, Kovačič pa je skoraj omedlel.

Kak se je Roza znósila.¹

„Dobro jütro vrla küharca! Gospod logar van pošlejo nekaj za kühnjo: Tri šnefe, dva fazana, pa štiri rece. Dve sta pre postni, pa ve to vi bole poznate kak mi. Zavce tüdi majo, če van je po voli, van je pošlejo, če ne, bodo je ódali.“

¹ Zmaščevala.

„Enega naj le pošlejo! V sredo bomo na Strmci brali, gospod baron Zadravec pridejo, uni pa zavea kaj štimajo. Pa kaj še čen? No ja, pajbek¹ sen te štela pitati, če si se nan že kaj privadjo?“

„Oh Micika! neman brata ne sestre, mati pa oča sta mi vmrla, kak me to boli! Še bol pa me žalosti to, ka zaj nesen več student, to, ki me je najbol veselilo.“

Ravno je zgovorjo zadje besede, pa so prišli grofica (grofinja) Jakobina. Snažen dečko se jin gospecki nakluni, pa lübeznivo küšne roko.

Grofica postojijo, gledajo ga, kak da bi na nekaj posebnega mislili, pa ga prilüdno popitajo: „Keri si ti?“

„Peter Strügar se pišen, prežlahtna gospa grofica, slüžin pri njihoven logari gospodi Gnezdi“ reče Petrek glasno, se nakloni, polübi roko, pa odide.

„Toti dečko se mi pač dopadne“, rečejo grofica, „kak lepo se zna un zadržati!“

„Micika zezovte mi gospoda frboltara!“

„O žlahtna, včasi, včasi (hitro, hitro).“

Kumaj pride Micika nazaj, pa prilüka (pogleda, pride) Roza, ki grofici streže. Po svojoj navadi, bi si rada malo želodec popravila.

„Ste vidli mladega Strügara, ki je ravno odcot (odtod) odišo?“ pita Roza kühareca. „Kak deno je šikan ti dečko, zadržati se zna, kak da bi bijo kakši grofovski sin.“

„Srečala ga sen, pa ve ga jas tak dobro poznan“, je nekak nerada Roza na to povedala.

„Vi ga poznate?“

¹ Grška beseda „pajs, pajdôs“. „Paj“, kličejo fanta na murskem polju kakor Grki: „παῖ“.

„Ve je Strügarov sin, ki je za logara pri baroni Zadravci, moja sestra pa tan služi.“

„Po kaj to je priša? Skoči hitro za jin, da pozven.“

„Kaj to (kaj neki) Roza znô od totega pajbeka? Kak je strepetala, kak je deno (vender) prebledela! Čakaj, čakaj, bon ti že prišla na sled!“

Tak blo v kühnji, pred grofico pa stopi frboltar, pa ponižno pravi:

„Poslali so po me, prežlahтна —.“

„Sen. Rada bi znala što je mladi pajbar: Peter Strügar? Šikan (lep) je, pa lepega zadržanja.“

„Un je sin Antonu Strügara, ki ba (je bil) za jagra pri gospodi baroni Zadravci, žlahтна.“

„Že pred večimi leti, je un toto službo doba, pa se ožena. Za ženo si je vzeja Škrobarovo Nežiko vrlo deklino. Še malo pučico, so jo starši dali v Lotmerk k nekoj gospej, ka je tan v školo hodla, pa ka se je malo gospockemi privčila (priučila). Potli (potem) so jo dali v Marprug, k gospodi profesori Globetki, svojemi znanci. Jegova gospa jo je navščila kühati, šivati, pa gospockega zadržanja. Strügar si ba (je bil) malo s profesorom v rodi. Včasi (túpatam) jih je v Marprugi obiska, te pa sej' z Nežikoj spozna, pa sta postala mož pa žena.“

„Živela sta v lepen božjen miri. Mela sta troje decé: Petreka, pa dve pučici. Onédvi sta na leginih vmrli, osta jima je samo Petrek. Mati jemi je pred desetimi letami vmrla, letos pa jemi je vmrja oča.“

„Dečko se je v Marprugi škola. Tretjo dijaško (latinsko) školo je letos tak dobro naprava, ka je doba prvo premjo.“

„Naš jager Gnezda, ba prijatelj Strügarov, te paj' jegova sina k sebi vzeja, da pa svoje dicé nema, bo ga za svojega vzeja, to mi je poveda večera.“

„Veseli me, ka se je Gnezda dečka smiljo, to je resen lepo ód jega, pa duma ga ne sme podržati, Petrek more nazaj v školo! To jemi povete! Srečno!“

Zapaj' (sedaj pa) grofico pograbila takša, žalost, daj' ne za dopovedati. Vsi zamišljeni so hodili po hiži. Hodili so, pa (opet) so obstali, globoko zdehnoli, pa si z belin robcon zbrisali oči.

„Tüdi jas sen mela sina: Petreka! Vmrjo mi je. Pa toti Strügarov — na las mu je podoben.“ Pá so grofica globoko zdehnoli.

Počasi so grofica svojo žalost potišali, te pa so napisali pismo na prvega gospoda marpruških dijaških škol.

Pozvonijo.

Roza stopi vížo, se ponižno nakloni — „Jihova žela, žlahtna gospa?“

„Pošlite to pismo na pošto! Pismo je silno, gre se za Strügarovega sina. Staršov nema več, pomrli so mu, Gnezda pa gaj' vzejo iz škole. Tega jas ne trpin, un se mora dale školati!“

„Kaj van pa je Roza, bleđi ste kak stena?“

„Mili (vsmili) se mí siromaček.“

„Ali ga poznate?“

„Že večkrat sem ga pri lorgari vidla, žlahtna.“

„Roza na pošto ali!“

„Kak želijo žlahtna“ — pa odide.

„Verjen ka de ga Gnesda pogrešo, jas pa ne odhenjan. Nekša skrivna moč me k temi sili. Naj gre! Vsi mo (bomo) ga podpirali.“

Gnezda pa jegova žena sta se Petreki že privadila, un pa jima. Lühjo jedva je, kak lastne starše. Bijo je vrli, pohleven, pa rázumen (pameten) dečko. Pomago je logari v kanclniji. V tem so ga oča že nekaj duma podvüčili, drügo pa sej' od Gnezda navčjo. Pres skrbi je logar svoje dužnosti lahko sponüivo, ve (saj) blo duma, v kanclniji vsegdar vse vredi. Zato pa mu je dečko priraso na srce (ga je ljubil).

S puško na rami, pride logar nekega večera dumu. „Ge so mati?“

„Naednok do večerjo prnesli,“ reče Petrek.

V tisten hipi se prikaže Dorica, pozdravi moža, postavi tečne skühe na mizo, pa še biži po polč vina, ka se večerja bole vleže.

Logar se večerje najnč (niti) ne dotekne, ves zamišleni sedi pri mizi.

„Jakob pa ti ne diši večerja? pa sem navlaš skühala to, kaj ti je inda (drugekrati) najbol dišalo. Brščas si ba ge na bratvi, pa si se naja mastnega purana.“

„Nesen ba (bil) na bratvi, pa zütra gren pred grofico.“

„Križ božji! kaj se ti je pripetilo?“

„Nič. Petreka bi nama radi z rok strgali, pa v Marprug poslali.“

„Da pa ga tak radi môjo.“

Ravno zato pa čejo (hočejo) ka bi se škola.“

Petrek se je navečerjo, jima želežo „lepo lahko noč“ pa odišo počivat. Opravjo je večerno molitev, pa se vlego v postelo. Spanja paj' ne bilo. Mislo je na Marprug.

Ostala dva, sta sidela tiho za mizoj. Dorica je poznala svojega moža. Dere (kadar) mu je kaj

po glavi rojilo, ga je pri miri pustila, vači (dru-
gače je v njen skipilo (jezen postal).

„Neh,¹ tega jas ne privolin“, začne Jakob.
„Kumaj sma (sva) dobila nekšo pomoč, pa nama
jo že z rok trgajo. Če se jemi treba školati? Ali
se nemre s ten preživeti, kaj ma (bova) mu za-
pustila?“

Dorica paj' mislila drugači. Una bi rada
študenta mela, ve je lepo, dere šikani študent v
jesen dumu pride, pa kakša čast če se zeškola pa
postane gospod! Povedala paj' jemi tega ne, le
tišala ga je: „Pusti Jakob to, pusti, ve de že
nekak! Deni si nekaj v tista! Celi den nisi nič
toplega ja — še zbeteža nama boš.“

„Nič mi ne diši. Petreka pa ne dam, pa ga
ne dam, Petrek je moj. Tak, zapa spat!“

Drügi den potrka Gnezda.

„Vi ste Jakob, kaj pa bi radi?“

„Prežlahтна grofica, za Petreka sem priša
prosit.“

„Dobro, dobro! ve sen mu že obečala svojo
pomoč.“

„Pomoči prosit nesen priša, prežlahтна, rad bi
ga duma podrža, za to jih prosin. Vidiyo! privada
sem se mu že. Dečko je rázumen, če uni privolijo,
je lehho za menoj logar, pa najna podpora na
stare dni.“

„Kaj pa mislite Jakob! Preveka škoda bi bila
za dečka, ki 'ma tak dobro glavo, če bi ga po-
držali duma. Ali vama nede še leži na pomoč, če
postane gospod?“

¹ Nehaj = ne.

„V Marprug sen že pisala. Dere pride pismo, si bomo še bol na tenko pogučali. Tečas (do tega časa) do (bodo) moj gospod že tudi duma, še uni do se veselili našega študenta.“

„Tak moj lübi Jakob, zapa ite po svojen posli, pa Rozi naročte, naj z dečkom pride k meni!“
Ves nemiren pride logar dumu.

„No, kaj si dosegna“ ga pita žena.

„Nič. Ve znôš, kaj so takši. Prinesi mi kanjer (torbo) pa nekaj v njen, ka se nen posta (postil)!“

„Že gren.“ Vesela je Dorica spravlala krüh no meso v kanjer, ve se je jena vola spunila: Študenta do meli.

Za Doroj stopi Roza vižo. „Dober den! pa ste tak nekši nemirni gospod logar. Ge pa je mladi Strügar?“

„Vi nesrečna ste krivi, ravno vi, nihče drügi.“

„Jezus Marija!“ zakriči Roza, pa se zgrüdi na tla.

„Za božjo volo, kaj to pomeni?“ pravi vsa prestrašena Dora, ki je prnesla kanjer.

„Kaj bi to spitavala, bükni (ze silo vliti) joj v lice mrzle vode, pa de včasi oči opdrla!“

Vodaj resen pomagala. Roza se po malen skobaca (polagoma vstajati) pa odide pres vsake besede.

„Dora, Dora! Do tega šmenca se mi nič dobrega ne zdi. Jó nekaj peče. Nekaj skrivnega jo veže na našega dečka.“

„Za Petreka je pitala, jas pa malo čemerer odgovorin: „Vi, vi, nesrečna ste krivi!“ paj' že butnula na tla. K sreči sen hitro priskoča, vači bi z glavvoj priletela na mizni vogel, pa bi šla rakon fütčkat.“

„Ne tak na glas! Baba ma bodikaj (hudoben) jezik, pa pri grofici dosta vala.“

„Ravno za to pa more dečko z dumi.“

„Jakob, to te nori, grofica tak čejo (hočejo). Pohvalili so tebe, ka se ti je čehek (fantek) smiljo, pa v šolo more, so rekli.“

„Meni se do te Roze tudi nič dobrega ne vidi. Gda kodi začuje ime našega dečka, strepeče, pa nekšna mamična postane. Tak se je joj zgodilo v kühnji, pri grofici pa bi skoro omedlela, dere ba (bil) od jega guč.“

„Na to bábo mo (bomo) mogli pasko meti,“ reče logar, vzeme puško s klina, zezove psa, pa se napoti v šumo. „Resen Dora, pove Rozi naj gre s Petron k grofici, jas sen pozaba na to. Z Bogon!“

Pismo z Marpruga je prišlo. Gospod direktor pišejo, da naj Strügar le pride. Profesor Globetka do ga podvüčili kaj je zamüdja, te pa de vse vredi.

„Petrek, Petrek, kak boš veseli!“

„Še eno pismo?“

„Pa resen. Baronka Petrina mi piše.“

„Žlahtna grofica!“

Nekaj dni pred smrtijoj mi je Strügarova žena tak pravila: Žlahtna gospa, znano jin je, ka sen pred desetimi leti mela hüdi legar. Te bla pri vas Raza, z diteton grofa Posavca. Dete blo tiste starosti kak moja. Dere sen se malo z betega skópala, Roze ne blo več pri vas, jas pa do svojega deteta nesen čütila nobene lübezni več. Lücko (tuje) dete se mi je zdelo. Navade svojega deteta, ki sen jih dobro poznala, ne sen več zavarala (zapazila) pri njen, pač pa sen mu zavarala známenje med pleči,

tega mojo dete ne melo, zato pa sen vso lübezen dô jega zgübila.“

„Tega svojemi moži nesen povedala. Sama sen trpela, doklič ne sen od žalosti vlegla.“

To mi je Strügarka na smrtnoj posteli razodela. Tega tē (takrat) nesen v poštev jemala, pač pa Van poven zdaj, po smrti jenega moža.

Še držijo grofica vsa zamišlena pismo v rokah, pa potrka — no grof sami stopijo vižo.

„Pozdravljena Jakobina!“

„O Ivan moj, da si mi prišo zdrav!“

„Ali si tüdi ti zdrava Jakobina? Ste na poli opravili?“

„Jesensko delo na poli no v goricah smo opravili, tüdi zdrava sen hvala Bogi.“

„Pozdrave sen ti prneso Jakobina. Soside sen obisko, vsi te lübeznivo pozdravljajo.“

„Premje ste davali za kobile na mürsken poli. Kak je kaj bilo?“

„Ve smo po drügh krajih tüdi hodili, pa najlepše kobile so pač na mürsken poli. Cesarica Marija Terezija je tan priskrbela angleško ploho. Čes toto ploho pač kujnske plohe nega. Kujn zahrže, zdigne glavo, pocepeče s kopiton, pa se ti postavi kak da bi ga sam cesar jaho.“

„Letos je dobjo prvo premjo, dvajsti zlatov, Škrobar Matjaš.“

„Škrobar praviš Ivan? Ne šej' dugo, ka si je naš logar vzejo Petra Strügara za svojega. Jegov oča je bijo logar pri baroni Zadravei, letos je vmrjo, jegova žena paj' že pred desetimi leti vmrla. pisala se je Škrobar. Znabiti sta si bla kaj v rodi s totin, ki je prvo premjo dobjo. Oh Ivan, toti dečko!“

„Kaj je s ten dečkon? Zakaj si tak bleda gratala?“

„Spominja me na našega Petreka, na las mu je podoben.“

„Da namaj' vmrjo je bila božja vola. Potalži se Jakobina!“

„Ivan prešte toto pismo!“

„Viš — Nežo je norilo, to pa je jo spravilo pod grūdo, še tebi se lahko tak zgodi, če si tega z glave ne stepeš.“

„Dečko bo (je bil) študent. Letos je v tretjoj dijaškoj školi dobjo prvo premjo, Gnezda pa gaj' duma podržo. Nebi bila škoda, za takšo dobro glavo? Zato pa sen mu zapovedala, ka ga more dati nazaj v školo. Tūdi pomoč sen jemi oblūbila.“

„Prav si storila! Mi pomoremo jemi, Bog pa de (bode) nan.“

Za tri dni je kočjaš odpelo dijaka¹ v Marprug.

Kelko je mladi Strūgar zamūdjo je hitro dostavjo, te pa sej' z drūgimi vūčijo ka blo veselje.

Jesen sej' bližala. Vsi so se mladega dijaka že veselili, najbol pa Dorica, ki je že kumaj čakala, ka bi mu v roke segnola (si roke podati).

Nekega popoldne pridrdra kočija, iz kočije pa skoči šikani študent. Naednok (naenkrat) bla Dorica pri njen. Smijala se je, obinola ga je, pobrala jegove reči, pa gizdavo krénjega šla vižo. Na pragi ga čaka logar, ves veseli mu segne v roko. „Da si le priša, to je lepo!“

Tūdi grof no grofica sta stala pri okni. Ná-merek je naneso (povzročil) ka se je Strūgar ogledno

¹ Od pamtiveka so na murskem polju pravili: „S črne šcole dijaki.“

proti gradi. Pozdravjo jedva je, celo po gospocken se jima je priklunjo. Grofica so si začeli brisati oči, pa tudi grofi néblo vse eno. Spotila sta se na svojega sina

Drügi den obišče Strügar grofa no grofico. Pokazo jima je šolsko skazingo. Bijo je med štir-desetimi drügi.

Kak sta žjin zadovolna, sta pokazala s ten, ka so mu grofica zlato vüro pa lanček vteknoli v žep.

Odzda (odzday) so ga grof s soboj jemali na pole, v gorice, pa na jah. Tüdi jahati sej' Peter vüčijo. Saki (vsaki) den bo v gradi pri obedi. Navadjo se je grofovskega zadržanja.

Vesela jesen je hitro pri kunci. Kočjaš drgoč zapela štüdenta v Marprug. Peter je ne mejo lübe matere, ki bi mu navezala v cülico klobas, mesa no pšeničaka, mu skrivoma kakšo petico stisnola v roko, ga obinola v slovo, se malo razjokala, mu davala lepih navükov na pot, pa jegovi dobrotniki so jeno lübezen popunoma nadomestili.

Leto za leton je minulo. Strügar se je lepo vüčijo. V sakoj školi je dobjo premjo. Z Marpruga so ga poslali v Beč, ge se je vüčijo vračiti. Posto je doktor.

Preteklo je nekaj let. Gnezda pa jegova žena sta se po domačen pogovarjala. Guč se je tüdi na jedvinega štüdenta naneso. „Vidi se mi,“ pravi Jakob, „kak da bi lani Strügara v Marprug zapelali, za pa (zdaj pa) je že tak imeniten doktor. Čas pa le hitro mine!“

„Če še ti je zaj (sedaj) žo, ka si ga mogo školati?“ prifrknne mu (zbadati) Dorica.

„Hodi mi! ve si se ti tüdi emihala (jokala) dere je z dumi ša.“

„Pa že ne — ve paj' (pa je) je ne nič lepšega, kak en mladi, fajn zbiksani študent.“

„Čü, čü, nehče trka!“

V enoj sopi skoči grofova kühareca vižo.

„Jakob, Dorika, strašno! Rozaj' na smrtnoj posteli. Hitro, hitro po vašega gospoda! Vsi jih želijo, posebno pa še jih Roza z düškoj k sebi vleče (zelo želno pričakuje).“

„Pa ste jo že dali spovedati?“ pita Dorika.

„Včeraj' bila spovedana.“

„Pa bi lahko včasi po našega gospoda poslali!“

„Preveka sila je bila, do vašega gospoda pa je le predaleč.“

„Pa gren, ka nede prekesno.“

Gnezda se je odpelo, žena je ostala sama duma. Že dugo je ne vidla gospoda doktora, zato pa se jih je veselila. Rada bi že pá žjimi gučala.

Kaj to mâ Roza z našim gospodon. Večkrat mi je že pravila: „Pred smrtjo še moren z vašin gospodon gučati“. Pa kaj bon si s ten glavo trla, rajši skühan gospodi tečne jüžine, mi nede dugi čas, pa leži se včakan.

Gospod doktor so se pripelali, Roza pa je že omedlevala. Dugo so se trüdili, dokič (dokler) je ne odprla óči, pa začela gučati.

Prve jene besede so bile: „Gospod žmento sen čakala na vas. Močno sen se bojala, da vmerjen prle kak vi pridete. Sma samà?“

„Sama sma, Roza.“

„Gospod doktor! meni se bliža zadnja vüra. Velko skrivnost van moren razodeti, ki mi dela že

teko let strašni nemir. Vi neste Strügar Preštete toto pismo, pa te (bodete) zvedli vse!“

„Žlahtni gospod grofič!

Pred trijestimi letmi sen spoznala logara Antona Strügara. V jega sen se zatelebila (zaljubila). Moja sestra, ki bla je pri baroni Zadravci v službi mu je povedala, da bi ga jas rada vzela za moža. Un paj' ne mara za me, vzeja si je za ženo Škrobarovo Nežiko. To pa je mene tak svadilo ka sen sklenola nad jin se znositi (zmaščevati) kak že koli.“

„Grofica Jakobína, pa Nežika sta porodili sednodvajstega junja. Obe na en den, obe pajbeke, pa oba so krstili za Petra.“

„Za kake tri mesce po porodi, so se pri nas legini prikazali. Naši so se bojali za svojo dete, zato so ga poslali z menoj k baroni Zadravci. Stirnajst dni sen bla tan, pa je Nežika vlegla. Hapjo (popadnití) se je hudi legar. Mešalo se joj je v glavi, da je sama zase ne znala.“

„Doklič še bla Nežika zdrava sen večkrat k joj prišla. Varvala sen jeno dete, to lübeznivo dete se mi je hitro privčilo (privadilo), rado me je melo, pa našemi jé blo tak podobno, ka sta se samo po gvantei spoznala.“

„Zaj je prilika,“ mi je v glavó palo, „ka se znosin nad Strügaron. Zamejala sen joj dete. Dekle nesta mela, Nežiki se je mešalo, mož ba malogda duma, zato pa tega nihče ni v pamet vzeja. Še leži sej' moja hudobija zagrnoła, da sen Nežiki jas sama stregla. Samo to še me je malo skrbelo, ka je naš grofič na hrpti známenje ima (imel) pa mislila si sen: Ve de Nežika tak ali tak vmrla, če pa tüdi ostane, tega nede zavarala.“

„Pri nas so legini minuli, prišla sen z diteton dumu, pa — z lüćkin (tujim).“

„Za nekaj let je toto dete vmrlo. Oh tóbla žalost! Pa kaj nebi — edino deto!“

„Od potli (od tedaj) nesen najšla več pokoja. Vest mej! nezrečno pekla. Vse sen štela povedati, pa sen se bojala za dobro službo, pa kaštige sen se lecala. Zaj pa, blüzi smrti, van vse odkritosrčno razodenen.“

„Vzemte to zlato svetinjo! Vaša kuma baronka Petrína Zadravec, so van jo, po krsti, za spomin, na šinjak (vrat) obesili. Zapisano je jeno pa vašo ime, tüdi den no leto vašega krsta.“

„Še eno van razodenen, pó čen vas bodo naj-leži spoznali. Vi 'mate známenje na hrpti. Za to ne ve nihče drügi kak jas, pa babica, ki še živi.“

Strügar se stroši po celen životi: „Roza!“ medlo zezove.

„Naj mi odpüstijo žlahtni grofič!“

„Pa je to resnica!“

„V kratken bon stala pred svojin nebeškin sodnikon, v jegoven in pri jegoven imeni van pri-segnen, da sen resnico zapísala.“

„Veka grešnica sen. Dosti sen prestala, dugo sen se pokorila. Trdno se zanašan, da mi je lübi Bog moj greh odpüsta, odpüste mi tüdi vi pre-žlahtni! Grof in grofica — ah vsi mi odpüste!“

To só ble jene zadnje besede. — Vmrla je. Grof no grofica sta želno čakala na doktora.

„No kak je?“ jih pitajo grofica, dere se pri-kažejo.

„Prestala je.“

„Roza mrtva?“

„Mrtva žlahtna gospa. Jene zadnje besede so bile: Grof no grofica — ah vsi, vsi mi odpuste!“

Mamičen si vsedejo vračnik Prsa jin kipijo, krči se jin lice, žile trepečejo, zdignejo se, pa se zgrūdijo grofici v naročje. Polagoma jih zapušča māmica (omotica), lūbeznivo poglednejo grofico, padnejo na kolna, pa nemilo zezovejo: „Mati, moja zlata mati!“

Grofica štejejo pismo. Doktor polūbijo grofi roko, pa jokajoči pravijo: „Oča, ah moj lūbi, lūbi oča!“

Grof zanemijo (strmijo) gledajo na gospo, pā (opet) pogledajo doktora. Ne vejo kaj bi rekli, ne vejo kaj se godi.

Grofica izročijo pismo grofi, vračnika obinejo, jin pogledajo v oči — „ja, to so oči mojega Petra. Sin moj, reči mi „mati“, že dolgo nesen čūla te slatke besede!“

Grofi so stopile skoze v oči, obe roki so stegnoli no rasprostrli proti doktoru — Peter, moj sin Peter — položi svojo glavo na očino srce!“

Štela je visoko.

Koga bi si vzela
Gruba (lepa) Micika,
Kerega bi mela
Rada iz srca?
To mi razodeni,
Dekle samo meni,
Jas ti dobro čen,
Jas ti dobro čen (hočem).

Šribara bon vzela
Striček, grubega (lepega),
Rada bon ga mela,
Rada iz srca.
Kmeta ne bi štela (hotela),
Dosti bi trpela,
Zato ga črtin,
Zato ga črtin.

Pa je priša šribar
K zapisavanji
Sneha bla Školibar
Figo Micki.
Kaj z lesenoj kučoj,
Kaj bi s kmečkoj pucoj;
Naj na pašo gre,
Naj na pašo gre!

Zapa si v sramoti
Micka gizarda,
Vsakemi si k špoti,
Keri te pozna.
Štela si visoko,
Pala si globoko;
Prav se ti zgodi!
Prav se ti zgodi!

Le ostani duma,
Duma zbiraj si,
Zbiraj si pres šuma,
Ki so kmetički!
Plüg no brano mate,
Vidiš, to je za te,
S ten se preživi,
S ten se preživi!

V Goricah.

„No Arni, bota ali prišla, kak sma si v nedeli zgučala?“

„Boma, pa ve de vaša tudi šla, ka ne Balaš?“

„Rajši bi bija, če bi duma ostala, da naša Minka pač nemre jezika za zobmi držati pa lepše je le, če baba nese cūlico, kak pa moški.“

„Le paščita se! V gorico je preci daleč, dnevi so kratki, po noči pa itak nebi radi hodili. Arni pa flakšo (pločasta, precej velika lesena posoda za vino) ne pozabi!“

Balaš Püčel, pa Arni Küpec, sta bla primožna kmeta, vsaki v drugoj vesi. Balaš je ima sina, Arni pa hčer Ajnčiko. Oba sta bla že godna za ženitev. Küpec je mejo edino hčer, Püčel pa je ima šest

dece. Najstarši ba Franček, totoga bi rad sprava k Kūpčevin za zeta.

Že večkrat je Balaš Kūpci ponūja svojega, sina, pa Arni je tega ne rad čūja, mislo si je: Guči se lahko, kaj pa mu češ soboj dati, ke maš puno dece? Gnes pa je šteja Balaš temi do kunca priti, zato paj'dva v gorice pozva, rekši pri sladkoj kaplici de stari že mehek posta.

„No, sta k redi?“ (pripravljena) zezove Arni, „midva sma že tū“.

„Dobro, dobro, le hota vižo (v hišo) pa si malo seta, naša de v časi nekaj v cūlo vteknola!“

„Balaš, krznato kapo na vūhé, vūni sever piše!“

„Si si prnesa flakšo Arni?“

„Ne sen pozabjo na flakšo, pa tega ravno nebi trebalo, ve še mi tūdi nekaj pijače gleštamo.“

„Nič ne škodi, drgoč pan si jas pri vas natoča. Za pa ali hodmo!“

Celi pot so meli teko guča, ka so najnč ne znali, gda so prišli v gorice.

„Minka pa Neža, vidvi ita gor vižo, pa v železno peč zakūrta, midva Arni pa stopima v pivnico! Tak, tū, na toti klin obesi svojo flakšo! Za pa ma kušala letošnjega. Pi Arni, ve se letošnji da piti! Takšega že dolgo nesmo naprešali, hvala Bogi, ki nan ga je da! Eno (krožico) še Arni, tak za pa te poglednima, kaj so babe v cūlah skrivale!“

„No puna miza mesovja, pa dve puranovi bedri, veki kak lūčnce (podolgovate, široke sekire, ki so imele na plati luknjo različne oblike; morda za to „lūčnce“), ha, to pač to! Neža gda ste mu glavo odsekali?“

„Na Treh kralov den smo ga spekli.“

„Kak je deno tečen, ti Neža ti, lepo si ga spekla. Mi pa smo si za svetke nekšo krnče (prolenk) zaklali, pri purah letos nismo meli sreče, kumaj da nan je ostala ena za plemen.“

„No Arni pa Neža zemta si proletino, višta kak se midva z vašin puranon paščima, pa Bog nas naj živi! Kaj smo se tak držali, kak da bi po ogenj prišli, Neža trčma mija najprle, viš kak nama lepo reče! Arni mija še! Stara kak pa de se nama navdalo? Minka, tak je lepo, za pa nan natoči!“

„Arni kaj premišlavaš? Še znoš, kaj sma si ravno v totoj hiši pred trijestimi letmi pogovarjala?“

„Kaj boš to Balaš, pusti, pusti! še sma bla pač mlada.“

„Le pove Balaš, le pove, ve smo pri vini! sta naednok zinoli obe ženi.“

„Gučala sma si pač, kan de keru vogledi ša, da še sma bla ledična.“

„Ja, ja, Bog ve, ge sta vidva vogledarila, sta že prava ftiča,“ pravi Minka.

„Ve pa znoš, ka se pri vas najprle potrka, zakaj pa si se tak küštravo (gizdavo) držala, te pa sen moga k Špeplovoj Oršiki, ka bi te malo podražala, potli pa si mi rada glase pošilala.“

„Ti pač moreš vse pofrfrati, ti, Balaš ti.“

„No no, kaj ta se to bobičkala (pričkala), ljudje so se ženili pa se bodo, doklič de svet sto, to pa prez vogledije itak ne gre.“

„Dobro si poveda Arni. Kak paj' kaj z vašoj Ajnčiko? Pa trčimo! Zato smo prišli, ka bi ga malo pogutnoli, pa ka bi se kaj pogučali.“

„Balaš, le po malen, z letošnjim se ne da šaliti no špajsati!“

„E kaj? „Jas sen star dvajsti let, ti si star mesec dni, to ti napre poven, meta me neš, juhe, spimo ednok do dna! Kaj ne Neža! pa ti Minka, ka ga neš? Tak je lepo! Za pa nan natoči krožice, pa ne do polovice, tijan do roba nali!“

„Le ne prepuno, le ne prepuno, škoda je na vsakoj kaplici!“

„Tak, tak, moja Nežika, zaj si pametno podala,“ jo pohvali jeni moš.

„Ve Neža vsegdar pametno pove, takak vaša Ajnčika, zato pa se mi med vsemi deklinami najbol dopadne. Tota bi bila za našega Frančeka, kaj misliš Neža?“

„To si pogučta z Arnejon, to bo že un odločjo!“

„No, Arni, te pa nan ti pove, kaj misliš!“

„Keko pa te nameniš Frančeki soboj dati? Če si že gučimo, pa si zgučmo do kraja!“

„Eno jezero rajnški v penezih, eno žrbico pa eno kravo, svinj pa mate tak sami preveč. Pa kakšni fajni pajbar je naš Franček! Raven je kak sveča, ide kak soldak, pa kakšni delavec je un! Kak un samo lepo orje! ogon za jegovin plügon je, kak da bi ga zleja, kosi, kak da bi bič pleja. Dere že nobenemu kosa ne reže, si jo un nabrūsi, zahuška pa kosi, kak da bi po Müri plava. Pa kak lepega zadržanja je ti čeh! Po krčmah ne hodi, ponoči se ne tepe po vesi, kak to delajo drugi potepūhi. v cirkvi ga lahko vidiš prvega pa zadnjega. Un vsegdar prvi stane, pa si lepo fūčka, pa popevle okoli kubil, dere jin polaga, pa češe. Para našemi čehi ne najdeš po celen mürsken poli. Arni, veri mi, takšega zeta ne dobiš nikdar več!“

„Vse je prav, pa premalo si mu obečo. Naše Ajnčike nen hvaljo, ve jo poznate, pa to premisli,

Balaš, kelko je naš grünt vreden, pa pres duga, te pa samo eno jezero! Kaj pa si misliš?“

„No, mati, kaj rečeš, ali nama je moči še kaj priteknoti?“

„Viš, Balaš, šest dece mama (imava), na vse morema gledati, ne samo na Franca!“

„Arni, ve vaj nihče ne guti (terja), kaj ta z večimi penezi, ne delajta Ajnčiki žalosti! Če se rada mata, pa se naj vzemata, ve de Franček že z rokami to notri sprava, česa ma v mošji premalo!“

„Minka, jas od tega nič ne ven, kaj si zaj povedala.“

„Arni, Arni, mati zavara (zapazi) več kak oča, ženska več kak moški. Neža ali gučin resnico ali ne?“

„Ne ven, kaj bi ti na to rekla.“

„No no, ne delaj se, kak da nebi oči mela!“

„V mojih vüstah je že süša, unti (saj) se tüdi van ne godi drügači, te pa ali nagnimo! Na dobro srečo!“

„Balaš, zadosti bo, ne hodi po več!“

„Kapaganebi, še smo si ne zgučali, pa janžovca še tüdi moremo piti. Le jete pa pite, zapopviliti si eno, pa dobre vole bote, jas bon se že pašča ka se van tičas gutovje ne posüšijo!“

„Minka, čü, kaj ti poven! povzeme besedo Arni, dajta mi petnajststo v penezih, te pa naj bo z milin Bogon!“

„Pa ste tak tiho, jas pa sen si misla, ka te kero zakrožili.“

„Popevali, popevali, ge pa boš vzeja petnajststo, ka bi jih Frančeki da?“

„Balaš, bodi pameten, reče Arni, obečaj še totih par stotjakov, ve vidiš, k kakšoj lepoj reči pride!“

„Trinajststo dan, več pa nemren. Arni, naj se ti smilijo moja deca, viš, ka man jih več!“

„No, Neža, si zadovolna?“

„Napravi kak češ.“

„Naj bo ali, samoka to van povem, ka ma Ajnčika zadjo besedo. Silili je nemo.“

„Arni, segnima si v roke! Kak Ajnčika misli to me neskrbi, samo tebe sen se boja, dasi trdi kak očet.“

„Kumaj smo si dogučali, za pa te totoga kušajmo!“

„Naj živita naša sneha pa ženih, živijo!“

„Za pa le dodna, na toto majningo, dnes oprvič pijemo!“

„Sedmo si za mizo, pojemo ostajnke, ka nemo tega nazaj dumu nosili!“

„Prav maš, Balaš, kunčajmo še to, ka pred temoj dumu pridemo!“

„Pa zapojmo še si tisto: Braci veseli vsi, tralalalala — ti, Neža, ki maš tak tenko grlo, zemi na pre, mi pa mo cekuntali!“

„Dobro smo jo zasüknoli, za pa te ali hodmo, da Arni že takšno silo dela!“

„Flakša je v pivnici, tisto še nalejemo, pa janžovca spijemo, te pa idemo dumu.“

Dere sta že Arni pa Neža sama šla proti dumi, pravi moš: „Ne ven, če sma prav napravila ali ne, pa ve še ma Ajnčika zadnjo besedo.“

„Arni, Ajnčika de vesela.“

„Misliš?“

„Boš že vidjo.“

„No, te pa mi nede žo (žal), Franček je resen vrli pajbar, meni se dopadne. Dosti ravno nede prneso, pa če ta si le dobra.“

„Sta že prišla? mislila sen, ka še vaj nede zaj?“ jedva nagovori hčer.

„Nesi Ajnčika flakšo v pivnico, natoči srablivec (podolgovata ročka posebne oblike in cementne barve, pa robava. Po golibah še za moje mladosti niso imeli steklene mere, ampak srablivce, masl, holbo pa pint), pa ga prinesi na mizo, ka še ga ti kuhaš!“

„Natoči da nan mati! Tak, zapa pimo!“

„Le gutni Ajnčika, zütra boš mela voglednike!“

„Kaj? voglednike? Oča kere?“

„No, či zadeneš — — —“

„Unti tisti nedo, kere bi jas rada.“

„Püčlov Franček nameni priti“

„Nh, moj lübleni, zlati oča!“ reče Ajnčika pa fih obine (objame).

Stari Štef pa jegova hčer.

Dere (kader, kadar) se Türki neso več vüпали v naše kraje mrevarit (ubijati) sej' med Slovenci blüzi Müre, naseljo Stiepan Jagrovič.

Jegova žena Jagica mu je porodila dva sina: Janka pa Stiepana, pa hčerko Milico.

Svojo posestvo je mejo v hrvackoj granici, to je izročjo svojima sinoma, s ženoj no hčerjoj pa se preseljo na Štajersko.

V türških bojih je jegova družina, neizrečeno dosti hüdega prestala. Trikrat so jin Türki vse požgali, pa s seboj odnesli, kaj 'blo pri hrami. Dvakrat so jin srečno povujšli, tretjokrat pa so prišli ponoči, dere so vsi sladko spali. Dedeka no babico so na strašni način zaklali, Jagroviča, jegovo ženo

pa sina Janka, so odgnali v sužnost. Mladepa Stiepana ne bilo duma, Milica pa še ni bila na sveti.

Na türškem so jih razegnali v sužnost. Eden za drugega neso znali.

Sužnost, sužnost, ti nezgrüntana beseda! Če bi vse skožé, ki so jik ti siromaki pretočili, tekle po enoj dniki, bi gnale mlinsko kolo. No, to bi bila te (tedaj) v resnici „Sozna dolina“.

Stiepan si je postavjo malo kučico, pa je siromaško živjo.

Ednok, v jeseni je biló, so se Türki vračali z Slovenskega. Meli so dosti blaga pa sužnjov. Zaj (sedaj) pa so jih Hrvati do zadjega potukli, no jin vzeli vso blago, sužnje pa rešili.

Tak se je mladi Jagrovič zmogo. Začejo je zidati novo hišo. Nekega večera pride truden siromaški možak. Stiepan jemi pontiđi krüha no soli, pa ga pita: „Odkod ste prišli, trüdni ste, no kan (kam) ste namejeni?“

„Sin moj, tü ostanen, to je moja domovina.“

„Eš jih, kak ste se deno (veader) spreménili, ve (saj) sen vas najné ne spozno, oh moj zlati oča! Ge pa sta mati pa brat moj?“

„Kaj jas znôn, nésmo bli v küper.“

„O, da bi še jedva prišla! Zaj bi nas lahko stalo. Vešte (veste) moj lübi oča! Türke smo potukli, njihovo bogastvo pa smo si razdelili.“

Minulo je nekaj tjednov. Večer je bilo. Oča pa sin sta sidela pred zidovjon, se hladila, pa kaj-kaj pogovarjala. Noč je bila svetla, mesec je svetjo. Neznani moški no ženska se jima bližata.

Ženska bla slabo oblečena, bila je ogoretega obraza, na keren je trplenje zoralo globoke brazde. Moški, močen pajbar, je bijo po türšken oblečeni,

snažno, skoro gizdavo. „Hvaljen Izus!“ jedva pozdravita, pa za stan (prenočišče) poprosita.

Rade vole stájedva sprijela. Mladi prinese krúha, ovčinjega mesa, pa čutoro vina. Un ne gleda na lice pa na oblačilo, pač pa na potrebo tistega, kerí gaj' za kaj prosjo. V potrebi je rad priskočjo na pomoč vsakemi.

Lačna sta bila. V tek jima je šlo.

„Kam sta namejena, krščenika božja!“ jedva pita stari Jagrovič.

Ženska ga nemilo pogledne, pa ne reče nič.

To sej' staremi čúдно zdelo, stopi bliže, pa ponovi svojo pitanje.

„Prišla sma s türske sužnosti,“ reče ženska, pa ga drgoč pogledne.

„Ali me je zašátrüvo (začaral) tvoj pogled, ali pa me nori mojo srce. Ženska pove mi! ali nesi ti moja žena Jagica, toti pajbar pa najni sin Janko?“

„Bo že tak, moj lübi Stiepan.“

„Jagica, položi tvojo glavo na mojo srce!“

Objela sta se, pa tüdi brata sta se obinjavala. Do vrhunca pa je prikipelo veselje, dere se je oča v Jankovo, Stiepan pa v naročje materno vrgo.

Zaj so si te povedali, kak sej' ge keremi godilo. Mladi Stiepan je pregado (razlagal), kak se je jemi godilo duma, uni pa so pravili, kak se jin je šlo na türšken.

Jas sen vudro starega Türka po papah (ustah) pa bo najnnk (naenkrat) ves krvavi, te pa sen bežo na vso düško. Tak sen se Türkov rešjo jas,“ reče stari Stiepan.

Najboljše je zadejo Janko. Pri dvema gospodoma je bijo, oba sta ga rada mela. Drügi ga je celo postavjo čes vse jegove sužnje.

Ednok so šli na jah. Tudi Janko je mogočajimi. Genejo vekega medveda z brloga. Jankov gospodar je dvakrat streljo na medveda. Vsegar gaj' zadejo, pa premalo. Medved postane čemerem, postavi se na zadje tace, pa se bliža gospodari. Skoro bi že s prednjimi tacami obino (objel) gospodara, pa pribiži Janko, porine medvedi nož med drugin rebron do črn (črne, črn = držaj, ki je bil navadno črni, znabiti zato „črne“). Medved je zamrčo, strepeto je pa opo na tla. V sree ga je zadejo Janko.

To je gospodara tak razveselilo, ka gaj' spustjo iz sužnosti, pa še mu je do precik mošjo zlatov.

Odzda je Janko pozvedavo za materjoj. Zvezvedjo je za jo. Gospodar jo je odkupjo, pa poslo oba dumu, duma pa sta že najšla oče. Tak je toda rodbina prišla z božjoj pomočjoj drgoč pod domačo streho.

* * *

Zorja se je že žarila, pa še naši znanci neso mislili na pokoj. Zidari so že zapuščali svoje brloge, zakürili so si, pa kühali zajtrk. Podavačice so prišle ena za drugoj, znašale so zidaron, njihov cejak (orožje).

Mati pa Janko sta šla počivat. Trüd jedva je premago. Stari pa mladi Jagrovič pa sta naročila hlapcon, da privažajo peska, pa iz šume hrastov rüšt za hram.

Na takšo veselje je Jagrovič zaklo dêbelega janca, pa ga na razji speko.

Minulo je podne, mati pa sin sta se zbüdila. Počinula sta si. Obed je bijo k redi, seli so k mizi. Veseli so bili, pa krepčali se, shranoj po dobrin vinom.

Po podne, so tudi delavci svetili. Dobili so mesa, kruha no pogač, tudi vina zadosti, na veselje, ka se je Jagrovičova družina tak lepo zišla.

Odzda so srečno gospodarili. Jagica je opravljala žensko delo, Janko je živino na skrbi mejo, ovi dva pa sta skrbela za druge potrebne reči.

V jesen so se preselili v novo hižo. Tega só bli vsi veseli. Pa še večo veselje je nastalo, ka je prišla Milica na svet. Krstitke so služili, ka še takših neso.

Na sprotlje (sprotoletje) so še si postavili mlin pa žage, na potoki, ki je teko mimo hrama.

Mladi Stiepan bo mlinar, oča je gospodarjo, Janko jemi je pomago, mati pa je gospodinjala.

Gospodarstvo jin je šlo po sreči. Špravili so si že teko (telko), ka so je meli za bogate. Meli so precí (precej) penes, gorice so rodile, pri živini (goveja) so meli srečo, posebno pa pri svinjah.

Po mestah je majnkalo meso. Türško tolovajstvo pa roparija, se je na leta še čutila. Živina se je zato lahko ódala (prodala), pa za lepe peneze.

Sako leto je Jagrovič nekaj svoje živine spravjo v meso, največ pa svinj. To mu je prinašalo lepi dobiček.

Začejo je svinjami tržiti. Gunjo jih je po Štajarsken tijan do Graca. Za par let bo na Štajarsken znani kak domači človik. Slovenci so mu pravili: „Sari Štef“, Nemci pa: „Her Jagrovič“.

V Graci se je spozno s Pilhuberjom, z bogatin mlinaron. Poslo je svojega sina Stiepana k jemi, da se navči pametnejše mlinarije.

Za dve leti je Stiepan duma mlin pa žage celo po gračkoj formi popravjo.

Med totin časom si je stari Štef kúpjo na mürsken poli lepo kmetijo. Eno hižičko pa gorice je podržo

za se, vse drugo je do v stunt (v najem). Sčasoma pa se mu je Štajarsko tak priljubilo, ka je duma mlin pa žage do Stiepani, Janki pa kmetijo, s ženoi pa Milicoj pa se je preseljo na Štajarsko.

Janko sej' oženjo. Šlo mu je jako dobro. Tudi Stiepani se pontidi piomočna (bogata) nevesta, Kristina Walter z Graca. Vdovec Pilhuber je mejo pristavo blizi mesta, gospodarjo mu je Ferdinand Walter. Walter je vmrjo nagle smrti, vdovo je vzejo za ženo Pilhuber, Kristina Walterova hči, ki se je v Graci s Stiepano spoznala, pa bi rada juga vzela, to pa je nekši Gračan rázmeto. Pozne je čütjo nagneje do neke vrle pa siromaške dikline, pa stotoj je tudi ne prišlo do gosttivanja, te (tedaj) paj' osto samojak, vse svoje žive dni.

Mlada sta na Hrvacken, stara pa na Štajarsken dobro gospodarila.

Mürsko pole je rodovitno, gorice so prinašale slatko lotmersko kaplico, pa s svinjami je star Štef tržjo, vse to mu je neslo lepe peneze.

Stari Štef bo (bil je) pošten küpec, zato pa so ljudje radi nájega počakali, čeravno se je kerí küpec pred jin zglasjo.

Vse jin je šlo po sreči, le to blo žalostno, ka so staro Jagrovičko oči zapüstile Moš jo je poslo v Gradec, pa prekesno, sirota je popunoma oslépila.

Milica, dvajsti let staro dekle, joj je šla na rokó (pomagala), gospodinjala je, no vsako želo spunila. Tak je materi sladila britke vüre.

Mati pa oča sta se že oba postarala, trebalo je misliti na Milico, ka jo spravita k svojim krühi.

Neko nedelo rečejo oča Milici: „Znoš kaj, oženi da se nan, ka de nas leži stalo!“

To se je hitro zvedlo. Micika pa bla delavna, snažna, pa bogata diklina, te pa so se glasili gosti vogledniki. Vzela je Gabrovega Tunča (Antona). Pajbar bo lepe postave, pa lepega obnašanja, tudi precik (precej) podvüčeni. V Graci se je navčjo nemški, pa mesarije sej' tan zvüčjo, v Lendavi pa se je za silo navadjo madžarski gučati. Pisati pa račüniti je tudi zno, vse to pa jemi je pripomoglo, ka se je leži postavjo kak keru drügi.

Lüdje so pravili: „Gabrov Tunč je pač kak navlaš za Jagrovičovega zeta“.

Trštvo mu je šlo od rok. Blago (živino) je dobro pozno, ve (saj) bo mesar, lahko je ali živino küpüvo, pa odavo.

Nastavjo je tudi krčmo, pa mesarije se je hapjo (začel). Milica je znala v kühnji ravnati. Ves drobce je v künji pokühala, pa tečno, pečenka je daleč po vesi dišala, krvavice (koline¹) so se pržile. Enin je dišalo to, drügin je drügo teknolo. Gaber pa je zno v pivnici ravnati pa priskrbeti zdrave kaplice, te pa so se pivei, kmečki pa gospočki, radi müdili.

Kakih šest let jin je šlo se (vse) po redi. Bili so zadovolni pa srečni.

Tudi z vinom je Gaber začejo tržiti. Pune pivnice gaj' mejo: Črnega madžara, belega medžimurca, pa slatkega lotmeržana. Vinski küpci so radi prišli, pa vsegdar zadovolni odišli, da Gaber za nepoštenu blago ne maro.

¹ Na murskem polji je več vasi, ki „kolinam“ pravijo krvavice. Morda so v začetu nadevali samo takšne koline, ki so bile s krvjo pomešane, in so njim pravili po pravici krvavice. Po tem pa so že nadevali čreva tudi s prosenim in hajdinskim pšenom, a vsem še tedaj pravijo „krvavice“ le s tem razložkom, da so slednje „bele krvavice“.

Večkrat je odišo küpivat, živine pa vina, pa vsegdar je v praven časi prišo dumu. Počasi pa je zaostajo, ne se jemi je več dumu müdilo, pa vsegdar je prišo nekši nezadovolen, pa vinjeni.

To se je Milici čüdno zdelo, pa je vse mirno trpela. Ednok pa pride jako pijan dumu, pa grdo je preklinjo. Zapa (sedaj pa) sej' Milica ne mogla več zdržati, potožila sej' oči¹ pa materi.

„Jas že duže na Antona pasko môn (pazim),“ pravijo oča, „čüdno se mi vidi, kak se un obnaša. Od potli (odkar) kaj se pajdaši, sten nemarnin Bolonton, pa sten potühnjenin Grdešon, se skoz (vedno) ogible duma.“

„Kaj pa zaj spočinja?“

„Spi kak mrtev.“

„Dobro! Milica preišči jegove žepe, pa vse se (sem) prinesi, kaj boš najšla! Znabiti pridemo na to, kaj je temi krivo.“

Milica je najšla v kakem žepi zmtüčkani ranjški, mošja (denarnica) bla prazna. V sütkji, v znotršnjem žepi, pa je najšla več pisem. Vse to je odnesla k staršon.

Prvo pismo pravi: „Anton, v četrtek ob dvema po podne, te počakamo v Graci pri „Sloni“. Katica te da lepo pozdraviti.“

Drügo pismo: „Zadnjih petnodvajsti polovnjakov madžara je gospocka vsega razlela. Petsto ranjški moreš kaštige platiti, samoka se nič ne boj! Keko (kelko) češ (hočeš) ti židov posodi. Drgoč bomo pa bol pametno delali. Tvoj zvesti Grdeš.“

¹ „Oča“ se na murskem polju tako sklanja: óča, océ, óči, océ, pri óči, z ócon. Na primer: čigavo je to? našega océ, daj to svojemi óči, zezovi svojega océ, bijo sen pri svojen óči, zišo sen se z ócon.

Tretjo pismo: „Najnok mi plačaj tistih dve sto ranjski, ki si mi jih oblüba, dere (kadar) sen te v Graci z Müre potegna! Bolont.“

„Moj Bog, moj Bog, med kakšne tolovaje je Anton zajšo!“ rečejo oča, Milica, pa je nesla najdeno nazaj.

Miciko, osemlet staro hčerkico je spravila spat, te (tedaj) pa je začela žalostno premišlavati, „što le more biti tista Katica, ki ga pozdravla? Zakaj ga pozdravla? Što je kriv, ka so mu vino razleli? Kak je Anton v Müro prišo?“ Tak je Milica premišlaval, pa celo noč ne oka zatisnola.

Drügi den je odišo Jagrovič v Gradec. Previžati sej' štejo (hotel) kaj je na tem resnice.

Okoli desete vüre se zbüdi Gaber. Popravla si küstrave lase, mësa (mane si) zadüte oči, pa mrmra: „Ge pa te smo?“

„Kaj pa bi rad?“ ga Milica lepo popita.

„Si ti Katica?“ reče ves pospan, pa včerašnji (še pijan) Anton.

Zanémila (ostrmela) je Milica, pa žalostna odišla.

„Katica, golaš pa pint (bokal) piva!“

„Kaj vraga! ge pa čepiš? Se tak pivcon streže?“ Kak jo to povido, je previdjo, ka pa je duma.

Milico paj' Bolont v krčmi siljo, da jemi pri-nese žganice. Nanj (na en) düšak jo je pogtno, pa še za več siljo.

„Za zaj (zdaj) van naj bo to zadosti!“

„Kaj? Se (sem) s žganicoj!“

„Rajši poravnajte, kaj ste že tak dugo dužni!“

„Bomo vidli gizdavka, ker je več dužen, jas vama, ali vidva meni?“ se zadere Bolont, pa odide.

Že drugi den so si ljudje po celoj vesi gučali, kaj' gospocka petnodvajsti polovnjakov Gabrovega vina razlea, dá blo napravleno, tudi so si gospodinje šepetale, ka Anton ne mara več za Milico.

Nádni v srci je Milico zbolelo, dere je to zazvedla.

Gaber je ne prišo na svetlo. Glava gaj' bolela, pa vest gaj' pekla Previdjo je v kakšno blato sej' zakopo. Vest mu pravi: „Naj zapústi Bolonta pa Grdeža, pa naj vse ženi pove, pa — naj se pobjša!“

Tak je skleno, paj' že bijo na poti k Milici, ka se prikaze Grdež.

„Poberi se mi, ti nesnaga gnüsna!“

„Tak? Nátira bi me ali rad, ki sen ti krvavo potreben.“

„Zakaj so razleli, mojo pošteno vino?“

„Po tihen, po tihen Tone! To de se vse poravnalo. Veš (vedi) gospocka ne dobro napravila. Jas sen že napisa pismo na vekšo gospodo, viš (vidiš) to je, samo štemplne še moremo gor pritisnoti. Pa lüden moremo jezike zavezati! Cela ves že to guči, pa še druge reči, ki se neso nigdar godile.“

„Keri zlodí jin je to povedo?“

„Bolont pa Milica sta se včera skregala, da mu ne štela žganice na porgo dati, za pa znoš (veš).“

„Daj jemi tista dva stotjaka, pa de naenok vse potihnolo!“

„Odkod jih čen (hočen) vzeti? jas jih nemam.“

„Ve (saj) ti je jas posodin.“

Anton je podpiso dužno pismo, Grdež grdi pa je vtekno stotjake v žep.

Šo je naravnost v krčmo. Tan je najšo Bolonta.

„Odkod prijatel,“ ga nagovi Bolont.

„Pri Toneki sen bija (bil).“

„No, jas sen jima nasolja, ka de me gizzava Milica punila celo svojo življenje, gda je terjala poštenega Bolonta. Pa še le hūšo žūpo bon jima skūha, če mi Gaber ne plati, kaj mi je dužen. Vso jegovo lumparijo bon jemi na den sprava.“

„Henjaj Bolont! Prnesa sen ti en stotnjak, na ovega pa še lahko počakaš. Za pa (sedaj pa) pomiri lūstvo, ka nedo prehitro trosili naših skrivnosti po vesi!“

Bolont vzeme stotnjak, pa ide siže (iz hiže).

„Zaj sen pa malo Toneka oskūba,“ mrmra Grdeš sam soboj. „Bolonti je stotjak én čas zadosti, enega si shranin jas, ovega pa še ma (bova) že dobila, ve (saj) ga mama v kleščah. Že dugo nesma takšega ftiča skūbla, samoka pametno morema delati, ka nana ne odleti, dokič še ma kaj perja ná sebi.“

Vse to je čūjo sabol (krojač), ki je v drūgoj hiži za dvermi šivo, samokaj' (toda) ne zno kaj pomeni.

Bolont pride nazaj, plača, pa hoče oditi.

„Kam pa tak naglo prijatel?“ ga pita Grdeš.

„Ven sen ne šterc (berač, šterkinja = beračica) ka bi v totoj pisnivoj kuči celi den seda, gnes bon si kaj bojšega privošča. Hodi z menoj, če češ (hočeš) za par rajnški mi ne, sen ne takšni siromak. Gnes je ravno leto, ka smo zakopali mojo ženo, to klepetūlko.“

„Pač si srečen Grdeš, ka si ne oženjen. Neveš, kaj je takša baba, ki skoz klepeče: Kaj že pa nameraveš? ja kan pa (opet)? čūješ, pobojšaj se že!“

„Prav gučiš, rajši sen že ledičen, kak da bi me moja baba, z rožinkrancon silila.“

„Kam pa te ali nameravleš?“

„Gren na golibo, tan se dobi slatka pijača, pa praženi pišenči.“

„Te pa ali hodma! Ve slobodno nekaj platiš, ka sen Toneta potolažja, pa tvoj dug sterja.“

„Ve mi je ne vsega da.“

„Da je oba stotnjaka, pa sen si enega za se podrža, ovega pa še ma že dobila. Skübma ga, dokič še kaj glešta!“

„Grdeš tebe do (bodo) pač vsi vragovje vpekli po žarečih brajdah z bičom zaganjali.“

Dugo v noč sta pila pa jela za Gabrove pe-neze. Že okajena nesta pasko mela na to, kaj sta gučala. Enemi pa drugemi je vujšla beseda, ki je trezen nebi spregovorjo. Tak je Grdeš tudi začejo: „Škoda, ka so razleli tudi tistih pet polovnjakov pravega, pa dobrega vina.“

„Kaj še več! Samo dvajsti napravljenega vina so razleli, ovih pet pa je v tvojen žepi.“

„Kaj brbraš, ki ne veš, kak se z vinom trži.“

„Grdeš, Grdeš, ti pesja taca, dosta si jih že seiganja, ednok de ti spodletelo!“

„No, pa kaj te (tedaj)? Kakega pol leta me vteknejo pod ključ, pa je. Sen ba že dvajstikrat v kajhi, pa še ga le pijen, pa cigare kadin. Ti pa še v vozi (v zaporu) najnč (niti) bija nesi.“

„Da sen pošten, ti pa le gledi (skrbi) ka te pa (opet), skoro nekan skrijejo!“

„Oba, oba! Za najne ciganije znôš ti, tak kak jas.“

Za pečjoj je smrčo nekšni sterc. Čüjo je slednjo besedo. Spozno je, ka se gre za veko ciganijo, pa nobenega imena škrata nesta imenovala, te pa bo tiho dokič (dokler) nebi prišlo kaj takega na svetlo, ki bi s ten v zvezi bilo.

Tak sej' godilo duma. Po Graci paj' stari Štef zvedavo, kak kaj stoji ž jegovin zetom.

Zvedjo je, kaj' Gaber, židovi Cvekmüleri, eno jezero srebra dužen, za drugih jezero rajnški, kere je Grdeš napravjo, pa dobro stoji. Plačala sta ne, ne duga ne intereša, za pa (sedaj) jedva židov toži.

Vino so razleli za to, dá blo napravleno, pa samo dvajsti, ne petnodvajsti polovnjakov. Anton more petsto rajnški kaštige platiti, pa tri tjedne more v kajho.

Za volo pisma v keren Toneta k „Sloni“ pozavlejo, pa sta šla z dobrin prijatelom naravnost ta. Pila sta pivo, pa se pogovarjala.

Drugih pivcov ne bilo, pa pristopi Katica, gruba (lepa) kelnarca. „Vi pa še neste pri nas bili,“ nagovori Jagroviča, „čista nepoznani se mi vidite“.

„Prav pravite. Lücki (tuji) človek sen, priden malogda v Gradec, pa pri vaš še resen nesen bija.“

„Ge pa ste gospod duma, če slobodno pitan?“

„Od Lotmerka“

„Te pa brščas (znabiti) poznate Gabra, mojega Antona.“

„Bi radi kaj zvedli?“

„To pa že gospod! Midva sma vešte (veste) v zarokih, to pa je že vredno pozvedavati.“

„Kaj vidva v zarokih?“

„Glejte! to je zlati prstan, kerega mi je Anton do, dere sma v zaroke sklenola A. G. pomeni jegovo ime.“

„Kak za božjo volo ste vi do tega prišli?“

„Grdeš, Bolont, pa Gaber so večkrat k nan prišli. Vsegdar só bli dobre vole. Ednok me Grdeš pita, če se mi Anton kaj dopadne, pa če bi ga štela (hotela) za moža vzeti, da mu je sila za gospodinjo?“

„Ne črtin ga ravno,“ sem mu rekla, „pa za moža ga ne moren vzeti, to sen že drugimi obečala.“

„Zaj pa sta oba Bolont, pa Grdeš, silila v me. Vso njegovo bogastvo sta mi naračünila. Začela sen se prešnjega zогibati, na zadnjo pa sen mu najno zvezo naravnost odpovedala.“

Zamišlen pa razburjen mi je reko: „Katica, Katica, pasko mete ka še van nede žo! Jas sen z vami dobro mislo, pošteno nagnenje do vas, me je vodilo pri vseh mojih opravicah.“ Zaj je že oženjen.

„Še tisto večer sma s Antonom sklenola zaroke, pa že tisto noč bi ga skoro zgübila. Anton pa ova dva so šli kave pit, bilo je že kesno. Po vulicah ne bilo nikoga viditi. Pridejo na most, te pa je nehče na Antona streljo. Bila je božja vola, ka se je Bolont potekno, opo, pa strel odbijo, ka ne Antona zadejo. Hudir pa zgrabi Antona, pa ga vrže na sredino Müre. Grdež je odbežo, Bolont pa skoči za jin, pa jemi reši življenje. Za to mu je Anton óbečo dvesto rajnš.“

„Katica, vi ste prišli samin zlodjon v roke.“

„Za ka pa, ve pa mi je osto pri življenji, moj zlati Anton?“

„Bojše bi bilo da bi v Müri osta.“

„Pa mi želite nesrečo?“

„V nesrečo sta vas spravila, Grdeš pa Bolont. Prvemi ste se odrekli, drugęga pa nesmete, pa nemrete vzeti.“

„Što mi more zabraniti?“

„Što? Gaber je že deset let oženjeni, jegova žena živi.“

„Resen?“

„Njegova žena je moja hčer Milica.“

„Oh, moj Bog!“ reče nemilo Katica, pa si zakrije oči.

„To ba (je bil) od kraja vrli gospodar, pa Bolont no Grdeš sta ga spravila na krivo pot.“

„Katica toto pismo še pogledni! Što ga na gnes k van pozavle, pa zakaj?“

„Što jemi je toto pismo piso ne ven, to pa se spotin (spomnim), kaj' neki kartaš, predvčera pri nas hižo numaro 12 gor vzejo za gnes odvečera pa celo noč. Prite odvečara (po poldnevi) znabiti pridemo na kaj!“

„Pa naš Anton kaj karta?“

„Pri nas ne, indi pač. Zvedla sen, ka je že dosti zakarto. Samo eno večer pre (neki) eno je-zaro rajnski. Le prita lahko (znabiti) do (bodo) gnes pa (opet) kartali!“

Prišla sta kak so si zrekli. „No kak je kaj z našimi ftiči?“

„Pet jih je prišlo: Anton, Grdeš, Bolont, tisti, ki je hižo kor vzejo, pa še eden, kerega pa še nesen vidla. Goreh so vsi, pa kartajo za veke peneze.“

„Kaj bo z juga, jamra Jagrovič.“

„Nič dobrega,“ pravi Katica.

Kak je to zgovorila, se začuje po priklti ropot. Od mestne gospocke zato postavljeni hajduki, so tirali kartaše v kajho.

Anton ba blede pa miren, drugo pa so basantirali, „zakaj poštenih ljudi ne pustijo pri mizi“.

Najhuje je vdélavo Bolont, veki, močen hrüst. „To maš zaj cigajnski Grdeš! Mene si zápela, zápela si vrlega Toneka, na vesti maš na cente ciganije, dvajstikrat si ba že zaprt, to maš! pa ga mlasne (vdari) s pravojo, debeloj rokoj po glavi, ka ba najnok ves krvavi.“

Bolonta so zvezali.

„Kam je zajšo naš Anton!“ žastno pravi Jagrovič.

„Katica pa zakriči: „Prav se jemi zgodi, le v železo zjin, do šinjaka v železo!“

To se je po mesti hitro zvedlo. Vse je gučulo, kak so hajduki gnali ciganske kartaše po mesti, ki so gūlili Antona Gabra.

Jagrovič je v Graci zadosti vidjo pa zvedjo. Odpelo sej' po časi dumu.

Milica je britko jokala. Znano blo že po celoj vesi, kaj sej' v Graci zgodilo. Nekaj kmetov blo ravno te v Graci. Pripelali so zrnje na trg,¹ zvedli so vse pa duma povedali.

Ka pa so te cigajnske ftiče polovili bo je (je bil) na hasek Gračar, prijatelj Jagrovičev. Un je njihovo gnezdo gospocki ovadjo.

Zaj je prišo čas, ka sta se zglasila sabol po šterc, ki sta čula pogovore Grdeša pa Bolonta. Gospocka jedvaj' za svedoke zapisala.

Za pol leta so je v Graci sodili.

Prišlo je na svetlo dosta hudobij. Gaber je zakarto dve jezeri lastnih penes, pa še tiste, ki so mu drugi posojevali. K temi sta ga naravnala Bolont pa Grdeš. Poznala sta cigajnske kartaše. Za plačo sta jin priganjala takše, pri kerih sta znala za pe-neze. Antona sta pozavljala s seboj, rekši naj gleda, pa se tak kratkočasi. Počasi paj' prijejo tudi un za karte. Nasledki so nan znani.

¹ „Trg“ je starodavna slovenska beseda, kakor glagol „tržiti“, ki pride od trg. Pozneje je po uplivu nemščine nastopila beseda „plac“ pa „handlati“. „V graci na placi — Tri glide stoji“. „Jas man kunja bistrega. Kak je šik za handlara.“ Nar. pesmi. Naši prednamci pa so že davno popred „na trgu tržili“.

S Katicoj pa blo tak: Grdeš pa Bolont sta se pred Katicoj delala tak, kak da bi za resen vogle-darila za Antona, na tihem pa sta se smijala. Ve (saj) sta se joj s ten vsak den bol priküpila, pa več pijače znorila od je. Antoni pa sta pravila, naj se malo pošali, ve mu tega nihče nemre za-meriti. Pravega ženiha pa sta tudi skübla. Vse sta mu nosila na vühó, kaj se je med njimi godilo. doklič (dokler) mu nesta Antona odala, kak Judaš Kristusa. Ne za male peneze sta mu obečala, da ga pripelata, ob zrečenoj vüri na most. Tam ga naj streli, če pa ga ne zadene, ga naj v Müro vrže. Med soboj pa sta si zgučala, da ga Bolont, ki se nobene nevarnosti ne bojo, vsakako smrti reši. Tak sta skübla vse tri.

Pri vini pa je Grdeš ciganjo kúpce pa Antona. Tak dugu se je Antoni prilizavo ka mu je trštvo z vinon izročjo. Gaber je vino, pošteno vino kúpivo, Grdeš pa gaj' pošilo kúpcon. Blüzi Graca si je Grdeš eno veko pivnico gor vzejo. Ta je spravlo pošteno vino. Polovico pravega je odavo svojin kúpcon, polovico narejenega pa Antonovin. Sebi je mošnje punjo, Antona pa je spravjo v nesrečo.

Še več drugih hudobij se je zvedlo pri gospoeki.

Grdeš je dobjo pet let kajhe, Bolont tri, Anton pet tjednov.

Nobeden ne prišo več dumu, Grdeš med vsemi najbol zviti jo je pobriso. Od jega ni bilo nič več čüti (slišati). Bolont se je obesjo, Anton paj' od žalosti vmrjo.

Gabrovo kmetijo je gospoeka ódalo. Židov Cvekmüler je tak dugo pritisko pa no terjo, kaj' prišo ves grünt na boben. Kúpjo gaj' nekši Podobnik, bogat pa vrli kmet.

Milica sej' s svojo hčerjo Miciko preselila k staršom. Dugo je žalostno pogledovala na prejšnjo dumovino, ge bi se joj lahko do smrti dobro godilo. Polagoma pa so se s Podobnikom do dobrega spoznali. Če blo treba, je rad naprego, pa tudi drugači Jagroviči z vožjo pomago. Obiskavali so se, pa kratkočasili se. Posebno po zimi, dere so kolinili, so si pripravljali zaj eden, zaj drugi tečne večerje.

Pri enoj takšoj večerji, bili so pri Jagroviču na kolinah, je Milica pripovedovala svojo žalostno življenje. Vsi so si oči brisali.

„Samo to še me tolaži, ka še moji ljubleni starši živijo, pa ka mi je Bog tak dobro hčerko do,“ konča Milica. Po teh besedah, so se vsi nekaj poglednoli.

Podobnik je mejo sina Martina. Za pol leta sta bla z Miciko par

Tako se je drgoč vso Jagrovičovo posestvo na Štajarsken združilo.

Dva prleka od Lotmerka.

Čuja (slišal) sen praviti, ka vüčeni gospodje najbol prekmurski jezik hvalijo, da v jen pre največ takšega najdejo, kak so stari Slovenci pred Bog ve kelkimi sto letmi gučali. Včasi za prekmurskin pa hvalijo müropolski jezik, ali kak vüčeni pravijo: panonski jezik, da pre tudi v toten najdejo dosti takšega, kaj jin prav pride.

Prekmurski, ali kak lüstvo reče: prekmarski jezik, šej' resen jako čisti, podoben Staroslovenščini, pa le zato, da siromaki nemajo slovenskih

škol, ge bi se kaj dobrega navščili, in pilili svoj jezik. V zadnjen časi kvarijo prekmurski jezik madžarske besede, kerih če duže več lüstvo v mes meša. Tüdi tega so njihove nesrečne madžarske šcole krive.

Drügače pa je z müropolskim jezikom. Tü se deca le v slovensken jeziki podvüčüjejo, pa po pismi, ali v književnen jeziki. Za to pa mlajši že skoro popunoma po pismi gučijo. Le guči s takšimi, hitro boš preštimo ka je v školo hodjo. Un nede reka: „Gospod priša ali prišo sen“, temuč prišel sem gospod, da bi rad z vami nekaj govoril.“ Naše šcole pa še podpirajo vsakojake drüštve: Mohorsko drüštvo, bralno drüštvo, pa še več drüгих. Vse to je hvale vredno, jezik se skos (vedno) lepša. Pa za sto let bodo naši zanamci že vse drügače gučali kak mi zaj gučimo. Keri hodijo v dijaške šcole znajo kak so negda po Taljajnsken gučali, kak pa gučijo zaj Taljani? Tak se godi s svakin jezikon. Kak so pred šestdesetimi letami naši pisali, kak pa zaj? —

Za to pa rečen, kaj' dobro, če što v našen časi kaj tak napiše kak zaj gučimo, ka do (bodo) naši zanamci vidli, kak so negda Slovenci gučali, ki so tan živeli, kak do uni te.

Eden takših imenitnih gospodov so bili Leop. Volkmer. Rodili so se v Lotmerki 13. oktob. 1741.

Ex opido, mense octobris 13. baptizatus est Leopoldus filius leg. Dom. Antonii Folkmer artis sutorinae Magistri, et eius coniugis Annae Mariae natae Eben Reich (in) a R. D. Antonio Glavatsch, patrinis levantb. nobili Domino Mathia Petek et nobili Domina Teresia Geist (in) Tom. IV. p 199.

13. oktobra ba (je ba = je bil) krščen Leopold, zakonski sin gospoda Antonja Folkmer, črevlarskega mojstra, no jegove žene Ane Marije rojene Eben Reich (in) a R. D., od častivrednega gospoda Antonja Glavatsch, kumovje so bili plemeniti gospod Matjaš Petek no plemenita gospa Terezija Geist (in) Tom. IV. str. 199.

Leopolda Volkmera Fabule ino Pesmi, 1836, berem sledeče:

„Naš Leopold so imeli jako dobro glavo, pa bili so lepega zadržanja, za to pa so jih oča poslali v Varaždin v dijaške ali latinske škole. Tü so škole jako dobro dokunčali. Tüdi so se hitro navčili hrvački gučati, da so že z mladega dobro slovenski znali. V lotmerških okolicah, še so te bole tisto slovenščino gučali, ki se, kak vüčeni trdijo v Ciriloven sv. pismi najde.“

„Iz Varaždina so šli Volkmer v Gradec, ge so napravili sedmo pa osmo latinsko školo, ki so te (takrat) filozofijo imenovali. Tüdi na nemštvo so se v Graci zešolali.“

„22. septembra leta 1764tega so mešnik postali. Hitro za ten so v Lotmerki ravno v tistoj cirkvi, ki so bli pred trinodvajstimi letami krščeni, prvo sveto mešo Bogi služili. Leta 1765 so jih graški škof Jožef Filip grof Spauer poslali k sv. Ožvalti zvun Ptuja, leta 1769 pa za mestnega kaplana v Ptuj. Leta 1784 so šli k sv. Urbani za duhovnega pomočnika, ge so ostali do smrti.“

„Iz ponižnosti neso šтели nigdar farmešter postati. Zmes so bli tüdi pri sv. Martini poleg Vürberga kratek čas za duhovnega pomočnika. Povsodi pa so se tak goreče trüdili, ka še sej' lüstvo leta no leta spominjalo na njihove predge, krščanske

navüke, na njihovo lübezen do betežnikov, no siromakov, kerin so pomagali, kelko so le premogli, no na njihovo brümmo življenje. Vsi so jih častili, lübili no jin zavüпали.“

„Poleg tega pa so se posebno trüdili s podvüčevanjen mladine. Že v Ptüji so meli svojo lastno školo, ge so svoje školare vüčili šteti, pisati, no vsega najpotrebnejšega, posebno pa lepega kršćanjskega zadržanja. Tüdi spodnje dijaške škole so vüčili.“

„Vseh stanov stariši so v njihove škole pošilali svoje sine. Volkmer pa so jin ne bili samo vüčenik, bili so jin tüdi kak oča in mati. Za to pa so jin bli tüdi njihovi študenti vdani, no jih srčno lübili.“

„Siromačke študente, če so bli zbrisane glave, so s vsen sami preskrbeli, tüdi te dere (kadar) so že v Gradec na višiške škole odišli. Spreskrbeli so jih pač, doklić neso prišli do svojega kriüha.“

„Jihova škola tüdi pri sv. Ürbani je bla vzgled vsem drügin, kere so ble v tisten časi. Za tega volo je lahko vsak Slovenec na Volkmera gizdav. Nega stana, v kteren Volkmarovih školarov ne bi bilo.“

Ka te mi vervali, van jih le nekaj naštejem:

„V mešnen stani so: Ignac Franc Cimrman, knez in škof lavantinske škofije, pa okoli dvajsti tehantov, farmeštrov in kaplanov.“

V soldačken stani so: Majnrad baron Geppert, c. kr. feldmaršalleidnand, vitez Marije Terezije, pajarskega soldačkega reda Maksilmnjana Jožefa, veliki križ sicilijanskega reda sv. Jurija, komander sicilijanskega reda sv. Ferdinanda, no esterajskega sv. Leopolda, pa še več. Toti imenitni gospod so 1838. leta puntare v papeževoj deželi premagali, in so bli po ten divizioner na Taljanskem.“

„Anton Alojz Czarnotzay plemeniti Schatlottenburg, obrst, vitez rusovskega reda sv. Vladimira, in sardinskega sv. Morica in Lazara, pa še več

Leopold Scheidnagel, v službi pri španskem kralji Ferdinandu VII., so bli v boji tak šrčni, ka so jim kral sami tri križe na prsi pripeli, pa še jih s soldačkim redom sv. Hermagilda počastili. Scheidnagel so iz Španskega večkrat svojemi svaki na Ptüji pisali, pa vsegdar so pozvedovali po svojem ljubem vüčeniki Volkmeri.

Karl plemeniti Steininger, c. kr feldmaršal-leidnand, vitez rusovskega reda sv. Vladimira, divizijoner v Celovci na Koroškem.

Toti, pa še več kak petdeset drugih imenitnih Volkmerovih školarov seh stanov, so radi, hvaležni in s solznatimi očmi govorili od Volkmera, svojega ljublenega vüčitelja. To nam svedoči, kak so jih jihovi školarji ljubili, pa kelko dobrega so se od jih navčili.

Volkmer pa so bli tüdi imeniten pevec. Jihove popevke so pune lepih navükov in nedužne šale. Müropolski Slovenci so je najrajši popevali, da so ble v njihoven prosten in razumliven jeziki pisane. Imenitne so tüdi jihove cirkvene popevke predge no krščanjski navüki, za celo leto, kerih pa so ne mogli vseh najti.

Toti gospod so prvi v prlešken jeziki popevke na svetlo dali. Od vseh ljubleni no spoštovani so 1814. leta doživeli štirnošedeseto leto svoje starosti, 22. septembra tistega leta so svojo drugo ali zlato mešo služili. Vmrli so 4. februara 1816.

Mir vekovečni v spomin vrlemi düšnemi pastiri, močnoj podpori siromakov, nepozabljeni vüčeniki telko imenitnih školarov, pa veselimi pevci „Slovencev!“

Drügi prlek se je rodijo 28. junija 1847. Stošest let pozneje je bijo kršćeni ravno v tistoj cirkvi, kak Volkmer. Skupno imata samo to, ka sta obeh imena ravno v tistoj omari shranjene, ka sta oba mešnika, pa oba v prleškem jeziki popevke napisala.

Mislim pa, ka Volkmer neso tak svojih popevk napisali, kak se zaj berejo. Primerimo: On bo naj učiti znal. Gdo oblast cesari da. „Znal“ in „da“ ne gre vküp, pač pa „zna“ in „da“.

2. Dobrim on pravico tala — S hüdimi se nede šalil = tala, šala.

3. Zdaj je prišla tista vüra — Da vam Martin bo zakuril = vüra, zaküra.

4. No prisegni na glaš vina — Da češ gučat, gda boš zinil = vina, zina.

5. Če boš le en samkrat zinil — Meniš ka boš starišina? = zina, starišina.

6. Vse kaj bom pred vami gučal — Je tak gvišna kak man pluča = guča, pluča.

Juškovo gostüvanje.

Malemi Japeci (Jakobeci) so dedek napravili kunja s hujkove skorje, jegovoj sestriki maloJ Miciki pa so mati küpili babiko. Tó blo veselje! Zvožincov si je Japiec navezo vüzdo (uzdo) pa vojke

¹ Murski polanec „fora“ ali vodi konje z besedami „hü“ na levo, „düp“ na desno, za to düpka. Tudi vojke dübki pravijo.

ali dūpko (vajeti).¹ Vūzdo je djo kunji na glavo, tak, kak je vidjo delati očé, dere (kadar) so na-preživali, vojke pa je potegno daleč nazaj. Za pa sen kak grof, ki so se večkrat po vesi na šprancir tirali, si je mislo. Tūdi na pašo bi Japēc kunja rad gno, ta pod debelo tepko bi ga gno, ka bi se do sitega napaso, samoka (ker pa) je po ogrāčaki (za-granjeni kos dvora) ležo debeli sneg.

Micika paj' postilala svojoj babiki, vajnikiš (blazincó) v zibki, joj je porahlala, oblekla jo je, nakrmila jo, pa spravila spat. Pod malin stolekon je mela peč. Natrla si je šibja, naložila ga v peč, pa zakūtila. Pihala je na vso dūško, ka joj nebi vgasnolo, in mislila je, vsa vesela je mislila, ka resen s plamnom gori. Okoli zmišlenega ognja je nadevala malih piskreov, skledice pa si pripravila za žūpo no drūgo skūiho. S jilovice (il) si je napravila testo, omesila ga je, vtilo ogibajncine sklede. Skūhati more babiki vse fele (sorte) skūihe, pa pogače joj more speči, ka de jela, dere se lačna zbūdi. Dere je že vse poredi spravila v peč, pa se na vesi začūje boben.

„Pozavščini, pozavščini,“ zakriči Japēc na vso grlo. Pozabjo je na svojega kunja. odbežo je na ves. V naglen pobegi je prekopicno (prevrnil) stolek pa zibiko. Babika, piskri, sklede, pogače se je (vse) ležalo križonkrižački po hiži. Micikaj' je priti snola členke na oči, čubej' (ustne) zgrbancila na joč, pa za joč né blo časa, tūdi una bi rada pozavščine vidla, te pa še je una skočila za Japecon.

Na vesi blo že puno dice. Eden si je najnc (niti) ne mejo časa sūknje obleči, bijo je polečen (po leten, brez suknje) kašlo je, drūgemu še je robača pri

pojasi (ledje) gledala iz pod hlač, tretji se je briso po lici. Tijan tan od ovega (dalječ od nasprotnega) kunca je pribežo. Sopiho je, teklo mu je po lici (potil se je). Sosedov Franček je pozabjo na gatrič, skočjo je kres plot, stiknja se mu je zadela za kol, pa se rasčesnola gor do šinjaka (vrata). Pa kaj je vse to proti pozavščinon. ki so tak künšno oblečeni! Na glavi nosijo veko (veliko) podugovato čako, s pisanin papiron nacirano, okoli pojasa (ledja) majo zvezani šikani robec, ki po zadnjem životi dol visi, od prave rame tijan pod levo roko jima visi beloplavordeča rüča iz pavočine (pajčelan)¹, eden nosi boben, drugi trompeto, pa fletno zasükane palce s pantlni obvezane in s vunčekon. Tüdi „džürdze“ (pločasta lesena posoda za vino) mata obešene na rami, eden ma v jen proso, drugi vino, „snehino mleko“.

Pozavščina sta plesala, skakala, bobnjala, trompetala, pa z vunčeki cingstala. Kakšno veselje za deco! Pajbek (fantek παῖς) bi rad mejo: boben, trompeto ali pa zvunec, pučice pa robec no pantlne za svoje babike.

Pozavščina sta prišla do hiže, ge sta namerjavala pozavati, zestrelala sta s pištol, deca pa v begaj. Strelanja so se prestrašili malički. Zbobnjala še sta, strompetala, pa odprla dveri. Drašekov Martinek je prvi stopjo čres prag, za njin pa njegov gospod pajdaš: Martinekov Drašek. Un pa se je v naglici potekno za prag, pa se je po nosi potočjo tijan ta (daleč tja) do kühinskih dveri. Siromak si je ogüljo ves nos, krv mu je tekla z rane.

„Drašek, iz sáni (sanjke) ti je odleta šinja!“ reče Martinek smije.

¹ pajk — pajčevina : pavok — pavočina.

„Kaj te, ve je kovač blüzi.“

Hižni oča, ki so bli ravno kovač, rečejo : „Ajnička prinesi da jesenovega olja, te pa nemo kovača nūcali (potrebovali)!“

Kovač namočijo pero v olji, pa potegnejo Draški po rani.

Križ božji! oča odkod pa mate vi toti šnofec? Moj nos je ves žareči, tak kak da bi z mehom žrjavico pihali nánjega.

Dale je Drašek ne mogo, vrgo je paleo proč, prijejo se z obema rokama za glavo, pa čemeren skako po priklti. Gda se je ge (kde) zadejo, je boben zamrčo, ovi pa so se na ves glas smijali. Lehko, ve je pleso kak medved, na mesto medveda pa je mrčo boben.

Jesenovo olje je zlata vredno vraštvo za rane. Resen spoče, če se z jin dotakneš rane, speče, ka bi človek kviški skočjo, to pa hitro preleti, bolečina mine, pa tüdi vsa nevarnost. Takša rana se ne gnoji, no hitro celi.

Takšo o je si lahko vsaki sam nažge. Iz sühega jesenovega lesa si nahoblaj jako tenko trešče, to napši v kropjačo, ki ima lüknjasto dno, kropjačo z riglicoj (pokrivalom) pokri no zamaži. Za pa (sedaj pa) vzemi drügo kropjačo, teto popunoma v zemlo zakopaj, v jo deni ovo, s trščon, pa zamaži. Te pa je treba küriti okolnookoli kropjače, pa dugo, najtomenje 4 do 5 vür. V spodnjo kropjačo bo nateklo kako krožico olja, od kraja čisto rdečkaste farbe, po letah postane črno, kak tekoča smola. Kropjače ti napravi vsaki lončar, če jemi dopoveš.

No, Drašek še je parkrat kihno, te pa blo dobro.

Te paj' začejo Martinek svojo vüčenost kazati. Reko je: „Naš mladi ženih no nevesta sta naj poslala k van. Že od ranega jütra hodima, pa še sma ne jela pa ne pilá. Hodila sma po zelenoj trati, do kolena po plati, te zaj sma prišla ta, kôn sma namenola. Kaj pa vi rečete oča, sma prišla prav?“

„Bog zna, kôn sta vidva namenila priti?“

„Ta bi rada prišla, ge zaran sunce dol gre, večer pa gor.“

Te pa že nesta prav prišla, pri nas sunce ne hodi gor pa ne dol.“

„Ve (saj) pa se tega lahko prevžamo, samo odprite nama dveri!“

„Ah(n)a (nosni „a“) prav sma prišla prav Drašek! Vište ka ma hiža štiri kote, v peten pa stoji peč, tak kak so nama duma povedali.“

„Zaj nikšega špajsa več nede, poslušajte ali, kaj minja (mi dva) z gospodon pajdašon se (vse) napamet züôma!“

„Drašek pove jin ali tisti svetí evangel, ki so sv. Janeza na drügo postavili (v II. postavi ali poglavju)!“

„Dobro si poveda¹ Drašek!“

„Vešte! (veste) tüdi naš mladi ženih no nevesta, ta (bota) gostüvanje slüžila. Poslala sta naj (naju) ka bi tüdi vas pözvala na gostüvanje. Gostüvanje mo (bomo) slüžili tisti četrtek po petki, tijan ta do petka mo jeli no pili. Vsega mo meli zadosti, zadosti jesti no piti.“

¹ Na murskem polju govorijo v enih vaseh na „a“ v drugih na „o“. Ako se kateri priženi v vas kjer izgovarjajo na „o“ ostane on pri „a“ otroci pa govorije na „o“.

Že štirinajst dni vino v pivnico kotajo. Samo en polovnjak se jin je ponesreča. Po štengah jin je vujša, pa se van je ves rázleta. Gor po dilnicah je vino teklo, teko (tolko) pa še ga je le ostalo, ka smo napunili pet pužovih lipanj.

Le jesti, jesti še mo meli! Ženske že štirinajst dni eno sinico skübejo. Pun listjak je že perja. Pa kak vekega prašička smo zaklali! Po celen hlevi ga je dekla iskala, sledno betvo slamice je s šibnatnoj metloj prevrgla, dokič (dokler) ga je zastikanega v pavočino, v enen koti zaglednola. Slanina (špeh) bla tak žmetna, ka se nan je vože vtrgalo, dere smo jo po vitli gor na hižo vlekli. Opala je dol, pa je predrla troje dilnic (strop) dokič (dokler) ne na pavočini obvisila.

V takšo forma sta gospoda pajdaša na gostüvanje pozavala. Hižni oča pa so jima ponüdili jesti pa piti. Te pa so si segnoli v roke (slovo vzeli), jedva sta zbóbnjala pa strompetala, te pa sta odišla še drüгих pozavat.

Pri pragi Drašek postoji pa reče: „Oča z vašin pragon, pa je ne vse vredi, pa je ne! Naj reče što kaj če (hoče) vašemi pragi je nehče včinjó (začaro). Brščas (znabiti) je pod jega zakopo, žive maščike ali peseke slepe, vaš šnofec pa resen ne kajšte (kaj si bodi) kihalo se mi je resen, pa pomagalo je tüdi. Te pa ali srečno, pa prite ali na gostüvanje!“

Odišla sta ali pozavčina. Pojdoč sta bobjala, trompetala pa šale vganjala. Dere sta koga srečala sta ga pitala (prašala): Čüjete da možak, če idema prav proti Štrigovi, če ravno sta šla naópak (nasprotno). Če pa je što (kdo) jedva pito: „Kam pa kam gospoda?“ sta enemi reka: „Za nosom,“ drügemu pa: „Bole znôma kak ti, ki nanj pitaš“. Bol

znanim sta ponujala s džürdžov snehinega mleka. Keri je zadejo na džürdž z vinon bo (je bil) srečen, ker pa se je namerjo na džürdž s prosom, je proso, ki se mu je po vüstah namešalo, dugo plüvo po trati.

Tak sta pozavala včasi celih štirinajst dni. Neke dneve pred gostüvanjon sta nevolno delo dokunčala.

Na gostüvanje pozavlejo bližnji rod snehin no ženihov, soside, prijatele, pa za povračilo tiste, ker so negda že tüdi nje pözvali.

Če so pozvani že popunoma prevížani, ka se gestüvanje nede razvrglo, nosijo svoje dáre, k ženihi tisti ki so ód njega, k nevesti tisti, ki so od nje pozvani.

To prinese eden vekega porana, drüga prinese puro pa porana, stric dva kokota¹ z golimi šinjaki, pa dve reci, pa še dve goski, sosida je polovila pet najžmečiših (tolstih) kokoši, ka de (bode) bol tečna žüpa, drügi prinesejo svinskega mesa iz tünke (kible), zabel, melo. vrhnje (smeteno) pa sir za pogače.

Največkrat se slüži gostüvanje samo pri enem, ali že pri nevesti, ali pri ženihi. Redkogda se slüži en den pri nevesti, drügi den pri ženihi.

Za gostüvanje pa je potrebna tüdi vüčena küharcia. Pozvani radi prinesejo svoje dáre, pa čejo (hočejo) tüdi tečne skhe. Juško si je slüžjo sam, celo gostüvanje. Za küharco si je naprosjo svojo sestrano Ivanko.

Tri dni pred zdavanjem (porško) je pripelo Juško küharco na dum. Kelko gospockih čencarij si je s soboj pripelala! Vse sorte toril (modla) za

¹ „Kokot“, ker gizdavo varuje in vodi svojo družico „kokoš“. Drugi pišejo „petelin“ morda od „peti“.

krofe² pa še za druge reči, pa Bog znô kaj še vse, česar kmetje ne glešajo, k čemi tudi?

Ivanka je hitro nateknola vsaki kot, ka je znala ge je kaj za vroke vzeti, te pa se je vürno (urno) poprijela svojega dela. Napéči je mogla (morala) krüha hrženega pa pšeničnega, bosmanov (razlaga poznej), bidrov (guggelgupf), povitic pa še drugih gospockih pekarij.

Zadnja dva dni pred gostüvanjon so klali (mesarili). Moški so cvílili s svojimi prolenki na dvori, ženske pa so brečale s živadjoj (perutnina) po kühnji, pa po priklti.

Med ženskami, ki so prišle pomagat stá bli tudi Gera pa Agata. Jedvi sta prišli na vsako bližnjo gostüvanje nepozvane. Malo sta bli prismüknjeni, pa na škodo jin ravno nesta bile. Prijeli sta za vsakšo delo. Zmetale ste, mujvale posodbo, pa tudi pri živini sta domačin pomagale.

Küharca je rekla ženskan živad poklati. Živad je čakala na svojo smrt na večih krajih. Največ je je bilo v priklti v kobači (ptičnik) zaprte. Kobača je mela zgoreh dvoje dveri, ki so zapirale pa odpirale dva veka predôla. Oboje je zapiro pa odpiro en škrnjalec. Pa še v enen koti je bila živad, pred kerin só ble visoke stare vrata poslunjene, zgoreh pokrite z drugimi dverami.

Ženske so še si brüsile nože, pa je živad že prhala po priklti. Gera pa Agata sta šteli (hoteli)

² Po bečkih letopisih je njih iznajditeljca leta 1690 Cecilja Krapf. Za trideset let jih je dokaj zboljšala. Prva skleda teh je prišla na pust ali „fašenk“ na mizo pri grofici Batthyani, ki je princu Evghenu goščenje služila. Od tega časa so Bečani te praženke imenovali po iznajditeljici: „Faschingskrapfen“.

ženskan pomagati. Pon redi sta namenile ženskan živad davati, ka jin je loviti ne bi trbelo. Gera je stopila k kobači, Agata pa v kot k starin dveran. Gera odškrne škrnjalec, gledala je samo na ene dverca, odprle pa so se oboje. Hitro sprha kokot iz drugega predola, besen kokot, vdrapne jo s skrampli po nosi, pa jo popiha na dvor, za njin pa zeskače še ova (druga) živad iz kobače. Agata vidi kaj se je Geri pripetilo, hitro joj skoči na pomoč, pozabič pa potegne dveri za soboj, pa še tota živad je prhala po priklti. Pa kak lepo se je pogovarjala! Gosak pravi: „Zaj, zaj — zaj, zaj“ (zdaj, zdaj), pura ga popita (popraša) „kam, kam, kam?“ puran pa joj odgovori: „Ta vün, ta vün,“ kopüni, tiha živad, pa se potühnjeno zmüzne med njimi, pa je bila prva na dvori.

Prestrašene ženske so kričale, pokale z rokami no mahale, kak da bi cela ves gorela. „Ti vrajža Gerača, ti prismüknjena Gatača, ti strašilo, ti budalo kaj ste napravile?“ Sosedova Lenka pa lop, zaj po enoj, zaj po drugoj s šibnatoj metloj.

Pozavčün Drašek, je viži nože, vilce, no žlice snažjo, to je pozavčinova dužnost. Na babji krič prbiži siže (iz hiše). Lenka naganja babi. Zmilile (smilile) ste se mu. „Lenka, čüješ, daj metlo meni, mojo se bode bol prileglo!“ Namerjavo pa je le, ka bi leži smüknole čres prag.

Toti beg po priklti še je živad bol splašjo, te pa še je bol silila ta vün. Ravno se je zadnja goska prekopicnola kres prag, ka ste prisopile Gera pa Agata. Ženske so še izda (i zdaj) kričale, kokot pa vüni spoka s peroti, pa zakrohoče: „kučjan terentete, dobro vi klepečete“. Tak se je žnjih norea napravjo. Drašek biži z metloj za Geroj pa Agatoj,

poran potoči kočijo, pa mu pravi: „vudri, vudri, vudri!“ Drašek vrže metlo za jima, recak pa, ki sej', zadnji prekobaco prek praga, se hrapavo zglesi: „Drašek tak, tak, tak, tak, Drašek tak, tak!“

Le goske só ble smilene. Ena je zvala: „Gera, Gera!“ druga pa: „Agata, Agatá!“ gosak pa celo žalosten pravi: „Nazaj, nazaj!“ Jedvi paj' né blo več.

„Mrske babe kakšno nepotrebno delo so nan napravile!“ so ženske mrmrale.

Za se toj' Ivanka nič ne znala. Imela je v pivnici opraviti. Čudi se, ka so vse ženske tak prestrašene. Šele Drašek joj je vse lepo na tenko razložjo. Povedo joj je tudi kak mrsko lepo gaj' recak pohvaljo, kaj' babi nátiro. Tak van je večte (veste) reko: „Drašek tak, tak, tak, tak, Drašek tak, tak!“

Ivanka sej' nasmijala, žjoj pa še ove (druge). Drgoč (opet) so vesele gratale, živad so polovile, no delo jin je šlo od rok.

Tudi Drašek sej' povrno k svojemi deli, mislo pa si je: „Toti špajs bo ne kajšte (kar si bodi) pa jesenovega olja le ne trébalo — ti prešentani šnofec ti!“

V sredo je Juško šo k zdavanji (k poroki). V tork večer so prišli igrei (godci). Tiho so se postavili na podoknah (predni del hiše = pročelje)¹, pa so zaigrali podoknico, žalostno podoknico so zaigrali — Juško si je z robeon briso oči. Pa tudi drugači skoro mogoče ne. Podoknica ženiha spoti

¹ pročelje, prednja stran hiše. Dolžina hiše se pravi: „Na podstenji“, pa samo pri tistih hišah, ki so s prednjo stranjo proti cesti obrnjene. Druge imajo z latami čedno obiti hodnik kraj ceste, ka se krave ne morejo steni bližati.

Na pravo spanje tisto noč ne smejo misliti. Na kakšnoj klopi, ali za mizoj kera malo zadrfne (zadrmle), to je vso njihovo spanje. Bojijo se zaspati. Rano morejo na nóge, ka se o praven časi opletejo, pa od nog do glave nališpajo.

Tüdi drügi neso pres skrbi. Pogučati si morejo, kak do ženiha sprijeli, ka si ne nakopajo sramote na glavó.

Drügi den zaran, okoli pol osme viüre se začüjejo igrei, znamenje, ka je ženih blüzi. Pri nevestinen dumi je se zaklenjeno, žive düše ne viditi, samo šoštar sedi na pragi. Široke bregtüše ma oblečene, pruslik, pa staro čoho,¹ na glavi ma široki stari klobuk, črevle pa ma z motvozi vkup zvezane. Polek sebe ma smolo, falat (kos) jilovice, šilo, nož, hamer, vse kaj šoštari treba. Na krili ma stari črevel, en kunec drete drži v levoj roki, drügege v vüstah zveče, z brajnskin (brana) zobom zabada v kverd, pa fini kak jež.

„Dobro jütro Šümen!“ ga pozdravijo ženihov starišina, „mate kaj dosti dela?“

„Kaj vas briga moje delo?“

„No, no Šümen ne bote da tak hitro v ognji! Delo mamó za vas, jako silno delo.“

„Kaj je meni za vašo delo, še svojega nemren dokunčati.“

„Pa mo (bomo) van dobro plačali. Nemo gledali na en ali dva tolara.“

„Kakšno delo vas ali te tak peče?“

¹ Čoha je bila iz močne ovčinke volne natkana zunanja obleka, ali dolga do pet ali samo do ledenj. Dolgo se je imenovala: „gaban“, kratka „čoha“. Trpežna, je bila da še jo je vnuk nosil, mokrote ni pustila vse. Bila je bele barve.

„Ženiha vozimo, pa se jemi je pojdoč črevel razpoča, tak pa deno (vender) nemre pred svojo nevesto.“

„To je slabo znamenje, ne kaže na srečo. Če pa je že tak, pa ga züte (izuti).“

„Vüni ga nemo züvali, se še nan prehladi, hodmo vižo!“

„Vižo pa že ne!“

„Zakapa ne? (zakaj pa ne)“

„Viži moja baba mühe lovi, če pa odpremo, joj kera vujde.“

„Ge pa so vaši lüdje, ve nikoga nega, kak da bi vse pomrlo?“

„Vsi so odišli boba plet, do mraka nede no-benega dumu.“

„Vi pa mate rani bob.“

„To pa že to. Vi pa še venda (vemda) letoš-jega najnč (niti) jeli neste, kali?“

„Če ga vi že ste?“

„Ho, že lani.“

„Prismoda, budalo.“

„Kaj? jas prismoda, budalo da vas“ — vrže črevel med je, pa odbiži.

Starišina stopi pred dveri pa reče: „Krščajnski lüdje, odprite nan. Mi smo prišli od daleč, pa smo že žedni pa lačni!“

„Ja što pa teko rogovili okoli naše poštene hiže?“

„Mi smo tisti, ki mamó takšo stvar, ki je vašoj nevesti par. Le odprite nan, pa bote vidli!“

„Le po malen!“

„Odkod ste?“

„Od pužove vesi, ge se sam med cedi.“

„Kan ste namenjni?“

- „K van smo se zagnali.“
„Pa ste krščeni?“
„Pa gda že!“
„Znate kaj katekizmuša?“
„Več že, kak vi.“
„No, te pa nan povete! kaj je katekizmuš?“
„Katekizmuš so tiste knjige, kere deca v školo nosijo, odrašene pa naj sran bo, ka ne vejo kaj je v jih!“
„Dobro! Kelko pa je Bogov?“
„Tü, pa tan, pa povsod eden.“
„Gda paj' Bog mali bijo?“
„Derej' robačo nosjo.“
„Zakapaj' Bog mali bijo?“
„Daj' štejo (hotel) kak človek na svet priti, človek pa pride mali na svet.“
„Što je zmerjo kak daleč je od nebes do zemle?“
„Lücifér, derej' z nebes v pekel letjo.“
„Kaj peče pres ognja?“
„Vaša kosmata vest, ki nas notri ne püstite.“
„No znate resen nekaj, ali povete nan, kaj bi ali radi?“
„Tisto stvar, ki je našemi ženihi par“
„Takše stvari mi nemamo.“
„Da lažete!“

Najnok (tudi naednok = naenkrat) sta dva šerga zgrabila starišina, da ga odženeta v vozo (v zapor), ki poštene lüdi ma za lažnivee. Kak sta šerga stopila vün, so šteli zvünajšnji notri vdreti, pa znotrajšni so na to pasko meli, hitro so dveri zaprli pa zaklenoli. Pred dveri so postavili veko mizo, okoli mize so sideli šribari, ki so gor pisali, kaj so zvünajšji gučali. Gosinje peroti so namakali v krop-jačo, to só ble péra, s kerimi so pisali, voda v krop-

jači je bla tinta. Zadosti se jin je že zdelo, pa so lepo tiho mizo odnesli, dveri pa odklenoli.

„Pa nan deno (vender) že odprite, drugači mi odidemo!“ se čuje od zvüna (zunaj).

„Odprite si sami!“

Zvünajšnji porinejo, dverí odskočijo, pa so pokapali v prikl.

„Paj' to šik za vas, se to šika (spodobi) za vas? Hodmo odkod smo prišli! vi ste tolovaji, kosti bi nan radi potrli.“ Kak šče za maticoj, so se zagnali za štarišinon vsi ženihovi.

„No, no, ve pa venda (vemda) razmite kakšni malí špajs, le hote notri pa si dobri bodmo!“ Povete nan ali zakaj ste prišli!“

„V mlini se dvakrat pravi, ne besede več.“

„Od nekše stvari ba (bija = bil) guč. Takše stvari pa nega pri našen hrami.“

„Ze pa lažete!“

„Šergi!“

„Ka! mo (bomo) s šergi?“

„Te pa vzemte vašo besedo nazaj!“

„Nigdar, vi le na klaftre lažete. Gospod far-mešter so nan trikrat dol s predgajncee povedali ka je tü tista stvar, ki je našemi ženihi par, vi pa pravite ka je nega. To je laž. Keri laže paj' lažlivec.“

„Tak je, pokimajo drügi “

„Pa si jo poiščite sami, če nan ne verjete!“

„Tega pa že ne, vi nan jo morete pred oči spraviti, zašto mamó dobro skažingo s soboj. Poglednite toto pismo!“

„Ge pa je pečat s kancelnije?“

„Odzaja.“

„Naj bo, zavolo večkrat naj bo, pa naj ali pride ta zaželjena stvar božja!“

Hitro prištapka po palci, stara zadudana (zagrnjena) baba.

„No oča starišina ste zadovolni?“

„Smo,“ (odreči ne smejo drugači, pričkanje predolgo trpi), „samoka se naj malo vmuje, takšega strašila ne smemo ženihi pokazati, bi se nan oskütjo.“

Baba odbiži, pa se prikaže belo oblečena opletena svatevca.

„No, oča starišina, kaj pa rečete na to?“

„Zadovolni smo, pa prava tota ne. Micika stopi k meni!“

Prikaže se druga svatevca.

„Ste zaj zadovolni?“

„Tüdi s totoj smo zadovolni, pa parteka, jas sen že lačen, dajte nan skoro to pravo!“

„Oča starišina, če tota ne za vas, te pa resen neste prav prišli, mi pač druge ne zmoremo.“

„Ve se lahko previzamo (prepričamo). Mi mamó snehin prstan s soboj, če bo joj na srednjen prsti prav, je prava, če ne, nan morete drugo prignati.“

Starišina potegne z žepa vühó od stare motike. Dene joj na prst. „Vidite, ka joj je preveki! Zaj ste deno previzani.“

„Vi ste künštni kak lisjak, Van se nemre nič skriti pa zatajiti, Te pa ali pridi zaželjena golobica!“

„Tota pač tota,“ reče starišina, pa jo potegne k ženihi.

Juško se joj nasmeje. Katica pa mu da beli robec no püšlc z rožmarina. Robec vtekne Juško v žep, z rožmarinon pa mu Katica potegne parkrat

pod noson, ki pre nekaj pomeni, te pa mu ga vtekne za klobük.

To paj' ne edino darilo med jima. Dere vogletnik nevesto dobi, joj da zadav v penezih, v srebrnih ali zlatih. To je prvo darilo. Ženih kupi nevesti ves zvünajšji obleč: Jajnko, jupo, fürtuh pa robec. To je drugo darilo. Nevesta pa da ženihi pečelatno robačo.

Obredi ali ceremunje po našoj šegi só ble pri kunci. Trebaj' za mizo, ob desetih morejo biti v cirkvi. Da pa se keremi ne primeri, kak ovemi v sv. evangelji: „Priatelj pomekni se niže,“ si posedejo po svojoj velavi. V koti za mizoj je prvi prostor, tam sidita ženih pa nevesta, ženih na pravoj nevesta na levoj strani.

Polek ženiha sidi jegova svatevca pri joj pa jeni združba, ravno tak, pa na levoj strani nevestina svatevca in jeni združba, na pravoj za temi sidi ženihov starišina pa njegova žena, ki joj pravijo posnehalja, ravno tak na levoj, nevestin starišina in posnehalja. Drugi gostje si posedejo po bližešjen redi, velavi, ali prijateljstvu. Če pa pridejo na gostüvanje mešniki, ali kakšna druga gospoda, jin odstopijo se prve prostore, samo nevesta in ženih ostaneta na svojen.

Po zajtrki prnese nevesta na taleri, beli robec no küpleni püšle obema starišinoma. Včasi (hitro) za joj pa prineseta svatevci küplene püšlee za druge gostüvajnščake. Vsakemi posebi ga na taleri ponüdita, na kerega dene tisti svoj dar, ki se hitro pomekne v drugi taler pod jin. Tote püšlee moreta svatevci same küpiti, za to pa je jedvino, kaj dobita za je. Največe pa najlepše püšlee dobita združba dva. Skrivomá zbižita svatevci ž njihovima klobükoma

v zadnjo hižo, vtekneti püšlee za klobük, pa je z gumbešnicami prišpičita. Še ne veta združba dva za to, pa že visita jedvina klobüka opletena na cvekih. Jimaj ne treba za püšlee kaj dati, ve si svatevce združbe same volijo, zato pa jin že nekaj smejo ponüditi. Svatevce si poiščeta ženin pa nevesta, združbe pa svatevce.

Po zajtrki se napotijo v cirkev. Pred pragon stoji mati s kotličon¹ punin žegnane vode. Poškropi Katico svojo hčer, una pa jih obine no küšne, poklekne na prag, sklene roki, prosi: „Lüblena mati, odpüste mi vse, s čin sen vas gda razžalila!“ Ravno tak prosi tüdi svojega öce, pa si sede na voz, k joj pa združba dva. Na drügi voz stopi Juško, k jemi pa sedeta dve svatevci. Vseh vozov je bilo petnajst. Na prven vozi se vozijo igreci, nekaj na sredini ženin, v zadjen vozi se pela sneha. Na vécih vozih držijo zastavo, na joj pa je znamenje: goska, rak, mak itd. s kere vesi so pač gostüvajnáščaki.

Okoli 1857. leta só bli presvitli cesar v Marprugi. Mürski polanci so jih oblečeni v bregüše, oblečeni pač popunoma po domačen, na lepih kunjih sprijeli. Tote kunje so soldački višiši že prle odébrali. Brščas bi cesar radi vidli kunje mürskega pola, ki so že od Marije Terezje sen se šteli za imenitne. Iz vsake vesi najlepša kobilá je dobila bandero, na banderi paj bilo namalano znamenje tiste vesi. Cvenari so dobili dve banderi, eno za Cven z rakon, eno pa za Lotmerk z medvedon. Za Lotmerk je dobila Marinčova siva, jako veko belo

¹ Kotlić se imenuje posodbica za blagoslovljeno vodo. Ta posoda je visela navadno v kaken kotu, kakor še sedaj, morda zato „kotlić“.

bandero. Jaho jo je lastnik Vido Marinič. Presvitli cesar so žjin govorili. Kobila se jin je mogla dopasti, da so mu lepo po slovensken rekli: „Jaši ókoli!“ ka bi si jo pač bol nagledali. Mrha (tako mürskó polanec imenüje kobilo v čemeri) je bila resen lepa ali puna müh. Bila je vsa mühasta pa strašliva. Vsakih štirinajst dni skoro, je pribežala s kakin potačon s pola.

Za lotmerško bandero so se Cvenari pa Lotmeržani skos (vedno) štükali (kregali), pa dobili je Lotmeržani neso nigdar. Obdržali so jo Cvetari za svojo, pa so jo meli (rabili) na gostüvanjih, dokič (dokler) ne raspala kak vse drüge bandere. Škoda ná jih, bile so zgodovinske! Da bi si bar drüge spravili, ki bi jih vsigdar spotile na ove, ki so jih dobili od cesara samega.

Da pridemo drgoč v svojo tir, še moren povedati, ka se povsod neso ravno tak pelali kak na Juškoven gostüvanji. Igreci so b'li povsod prvi, pri neštrnih sej' pelo za jimi nevestin starišina s posnehaljo, te pa sneha, za pa te ženihov starišina s posnehaljoj, najzadnji sej' pelo ženih. Kak pa, da so se zmes pelali drügi gostüvajnsčaki. Vse kola só ble opletene, ravno tak tüdi kunji.

Okoli cirkvej' b'lo se puno lüdi, odrašenih pa malih, moškov pa žensk. Če je več parov na zdavanje, več radovednih lüdi vküp pride. Najbol radovedne so pač dikline. Še ednok čejo (hočejo) viditi sneho, še ednok jo prerešetati od nog do glavé. Totoj gvant dobro ne stoji, ovoj pa venec ne, tota je preküštrava, ova ma preveki obütel, tota je preskopa, ova pregízdáva ali presiromaška.

Zvuni zabrnijo. Vse biži v cirkev k svetoj meši. Med svetoj mešoj sidi ženih med združboma s sta-

rišini na moškoj strani, sneha pa med svatevcama s posnehaljami, na ženskoj strani.

Po svetoj meši je zdavanje (poroka), pred zdavanjen grejo gostiuvajnsčaki k ofri okoli oltara. Prvi gre pozavščin, pa dene pint (bokal) dobrega vina na oltar za janžovca. Za njin greta združba dva, prvi starišina, ženih, drugi starišina, te pa drugi moški gostje. Dere ženih položi svoj dar na oltar, stopi pred oltar, zá jega pa oba starišina. Za moški grejo ženske okoli oltara. Napré svatevci, posnehalja, sneha, druga posnehalja, za jimi druge ženske. Sneha dene na oltar, lep pišle, včasi tudi lepo nakinčani bider, za tistega gospoda, kerí zdavlejo, potem pa stopi k svojim ženihi.

Tü se je zgodilo nekaj smešnega. Katicaj' ne mela prave voditelce, pa jo mahne dol po cirkvi, nameste k ženihi. K sreči jo zavara mežnar, ki je sveče vgášivo. „Oho, tega nan zaj že neš (ne boš) delala, le z menoj, nazaj k svojim ženihi!“ V takšoj gneči tega ravno ljudje neso v pamet vzeli, Katica paj' le sramožljivo oči pobesila.

Zdana sta. Juško no Katica sta postala mož no žena. En čas še molita v cirkvi, prosita lübega Boga za žegen no blagoslov v noven stani, te pa greta s starišini v farov, da poravnajo kaj še blo za poravnati. Juško je razmoto meher, v keren je mejo po storoj šegi peneze. Katica je od strani poliüknola, če je kaj ostalo, pa se je nasmijala.

Drügi gostje só bli v krčmi pri Sršeni, ta so šli zaj še toti. Igrci so igrali, mladina je plesala, ovi (drügi) pa so si tudi delali kak tak, svoj kratek čas. Ostali so, pa se müdili v krčmi, ka ne bi küharce v zadrego spravili, če bi prehitro dümu prišli. Okoli dveh po podnevi so se odpelali. Pelali so se

v tisten redí kak v cirkev, samoka dumu že ženih pa sneha vküp sidita.

Na pragi stoji Juškova mati. V rokah drži kolač krüha pa ojster noš. Prva stopi pred jo nevesta. Mati jo obine, pa joj izroči krüh pa noš. Nevesta ga načne, v znamenje, ka je v toten hrami zaj una gospodinstvo prevzela.

V ten hipi vsaka mati strepeče, ve se zaj pred vsemi odpove vsen svojin pravican, kere je teko let v ten hrami mela. Nekaj že tüdi v tisten hipi nevesta čüti, pa što vidi v jeno sree, ali prestopi prag ponižna s svojimi pravicami ali pa gizardava.

Pozavčín (pozavčina sta dva, pa le eden pojde v cirkev, drugi mora doma pomagati) ponüdi janžavca, tistin. ki néso bli v cirkvi. Nevestin starišina vzeme krožico, pa pozdravi domače, se obrne k materi pa joj pravi: „Lüblena mati! pripelali smo van sneho, zdana je z vašin sinon, zdana do grenke smrti. Spremite jo, pa jo lübite. Namesto vas bo zaj una opravljala teško delo, vi pa lüba mati si počivajte na stare dni! Mati, ne bote žalostni, puna lübezni, pa vesela je prišla sneha k van! Primte krožico dozdejna gospodinja, kušajte janžavca, pa ga dajte očeti, pa po redi dale!“

Takše ceremunje se po müropolskoj šegi spravljajo, dere se pripelajo od zdavanja.

„Za pa lübleni lüdje k mizi!“ zakriči pozavčín. Vseli so si za mizo po tisten redí, kak je že goreh povedano. Vsi so se čüdili, kak tečne, pa imenitne skühe, so prišle na mizo. Ivanka pa je bila tüdi küharca, ka joj daleč ne bilo para. Duge leta je kühala pri grofi na Podgranji. No, če so grof radi jeli kaj je una skühala, je pač tüdi našin prednamcom teknola jena sküha.

Proti večari so se pripelali gospod farmešter, kaplan, pa školnik. Zaj še blo le lüštno! Gospodje so bol vüčeni, že vajeni predgati, pa so le tak lepo napijavali snehi, ženihi, očeti pa materi, starišinon pa posnehaljam. Oh, pa popevali so lepe narodne popevke, popevali, kaj' letjo hrüm po hiži. Eno takših popevk so znali tüdi moja mati. Pred šest-desetimi letmi so jo pač še znali naši starci, zaj paj' pozablena. Nihče je ne poje več. Narodna je, spada v čas tega popisa, napišen jo, da jo ohranin našin potomcom.¹

Popevka od zakona.

1.

Poslušajte kristjani vsi
Posebno pa še zakonski,
No ženih no nevesta ti
Na moje tri reči.

2.

Ti zakon je en sveti stan
Od samega Boga zebran,
Že Adam v paradiži tan
Je bijo s Evoj zdan.

3.

Zato pa ženih prav včiniš,
Či ženiti se želiš,
Ti stari zakon ponoviš,
Či zvesto ga držiš.

¹ Murski poljanec izgovarja na „n“ pa ne vsake take besede. Nekteri izgovori na „m“, a mora biti rojeni Muro-polanec, ki zamore to zadeti.

4.

Do zdaj si bo pun mladosti,
Al gnes se maš odstaviti,
Boš moga ge že koli si
Prav moš se skazati.

5.

Do zdaj si bija prešestnjak
Si večkrat hoda kak divjak,
Ponižaj se zdaj ti jonak,
Ovači boš siromak!

6.

Nevesta! če greš pred oltar
Oblubiš jemi biti par,
Pa zdrži tudi tak vsigdar,
Ovači de ti v kvar.

7.

Gle tvoje rože cartane (nežne)
Se bodo gnes posehnoles,
Vesele vüre tvoje vse
Do zdaj dokunčane.

8.

Zaj mine mladost na enok (naenkrat)
Ze začne se broj vsih nadlog
Zaj nesmiš več na sred otrok
Zamera biti Bog.

9.

Le duma maš ostajati
No z malin gospodariti
Zdaj noč no den maš gledati
Ge kumu kaj fali.

Med napijavajon, popevavajon, pa vse felé jestvinoj hitro poteka čas. Edenajst je minulo, šlo je proti ponoči, to je čas za bosmane.¹

„Bosmani pridejo,“ zakriči pozavčín.

Vse je tiho. Prvi se prikaže z bosmanon pozavčín, za njin pa po redi dikline. Bosmane držíjo

¹ Bosman je „štrúca“ iz pšenične moke. Zamesen je z samo vodo in ima neki poseben pa dober okus. Bosman je spleten: Dno iz štirih gib, nad dnom tri gibe, nad temi pa dve, zgorej je torej ozišči kak spodaj. Znabiti pomeni potomce, kar bi po obliki skorej da prav sodili, pa še morda tudi zato, ker se samo na gostiji prikaže. — Vsaka gospodinja prinese bosman s seboj, in sicer na rokah, kakor malo dete. — Sleden bosman je nakinčan, pa vsaki drugače. Na vseh bosmanih se najdejo babike, ptičice, in rob okolnavkoli s krepinami zapleten. Babike so male deklice napravljene iz pšeničnega testa. Imajo glavo, roke, pa na frkot stoječo gizdavo, pozlačeno janjkico, in so na tenkih palčicah nateknjene po bosmanu. Ptičice so ali samice, ali pa kvokle sedeče na jajcah. Napravljene so iz pšeničnega testa, pa tako, da ni ravno dosta domišljije potrebno, ka ptičico spoznaš. Krepine tudi iz testa, so podobne zaguganemu traku, kakoršne trakove si ženske v različnih barvah šivajo na svoja oblačila. — Prilično po bosmanu so nataknejne snehine solze. To so male testene pozlačene kroglice, pritisnjene na vejice serkinih vrhov. Po njih visijo tenki papirnati trakovi vsake barve. Ko so se jeli Slóvenci zavedati, so ti trakovi narodne barve. Nevestine solze so podvezane s svilnatimi traki, ka preveč ne visijo, pa ka se vejice od vrhov ne odčesnejo. Ta kinč visi po bosmanu, kakor po zimi ivje po grmovju in se pri luči bliskeče in kaj lepo poda. To se torej nahaja na vsakem bosmanu. Ves drugi kinč je različen. So ribe, raki, jež itd. Na sredi bosmana se nahaja grb tiste vasi, iz ktere je povablana gospodinja na primer rak, gosak in drugo. Vse to je iz testa in se pritisne na še ne pečen bosman in se žnjim vred speče. To je posebna vrsta bosman na gostiji. Ta starinska šega pa že mineva. Večina si že da pri peku speči bosmanu podobno „štrúco“, ki po okusu in kinču ni več pravi bosman.

nad glavojo, na raspetih dlanih. Igrci zaigrajo, uni plešejo, pa popevlejo:

Mi pa mamó ženiha
Lüštnega no mladega,
Hopsasa no rajsasa
Gostüvanje se vživa.

Ples z bosmani je lepo viditi. Nosači se giblejo po muziki, in po popevki s celin telon, posebno pa se ziblejo z rokami, na kerih sloni bosman. Zato pa snehine solze trepečejo, poskakavlejo, in se pri-pogiblejo na tenkih vejicah, bliskeče se celi bosman. Zdi se ti, da gledaš celo vrsto zvest, ki se zažarijo ena za drugoj, malo vgasne, pa (opet) se prisveti. Lehko, daj' vse pozlačeno, ki dobi bliščobo, kak se bliže ali dale keroj lüči približa.

Po kunčanoj zgornjoj popevki stopi pozavčín pred ženihovega starišina, pozdravi: „Hvalen bodi Jezus Kristus! Oča starišina sprimate toti dar, ki nan ga je gosponi Bog da!“

„Ge je zrasa toti dar?“ ga pita starišina.

„Na njivi.“

„Ne sprimemoga, neh, na nikakšo vižo ga ne sprimemo, njiva blaj' ne dobro zorana pa povlačena.“

Hajd, se zaigra drgoč in poje kitica ravno tiste popevke Vrtijo se drgoč z bosmani.

Pozavčín stopi drgoč pred starišina pozdravi ga kak prle, no mu ponüdi bosman. Za paj' mlinar ne dobro pšenice semleja. Te pa so ženske ne dobro omesile, neso ga dobro spekle, peč bla premalo za-kürjena, bosman sej' ne dobro zanetjo, no še več takšega prečopretanja (čenčanja) doklič (dokler) ne pride vse na svetlo, kaj se more prle z bosmanon zgoditi, kak je za pojesti.

Na vsezadnjo ga itak starišina vzeme, pa pita pozavčina, kaj mu je ime?

„Načetek Pojedek.“

Na enok so vsi bosmani na mizi, pa tak, ka se pred vsako gospodinjo dene njeni bosman.

To trpi precí (dokaj) dugo, pa če sta pozavčín in starišina zgovorna, je lepa zabava za vsakega. Gdo sej' tega ne vidjo, pa čújo, bo rad poslušó, pa žo (žal) mu túdi nede (ne bode).

Bosmani so zadnja hrana, ki pride na mizo, a nišče se jih ne dotekne, celi morejo ostati dokliče gostüvanje trpi.

Góspoda se poslovi, odpela se na dum. Pa túdi precí (túdi pricik = precej dosti = več) mlajših možakov spremine síže (iz hiše). Majo imeniten posel: Krast grejo. Kradnejo kola, sani, homote, pa še druge reči. Kradnejo slobodno, pa samo pri tistih, ki so na gostüvanji, ali zgrabiti jih nesmijo. Če koga zgrabijo, ga ženejó k rihtari ali pa k žüpani¹ položijo ga na klop, mu denejo slavnjačo (slamnjačo) na kunec znotrajnosti, pa mu jih namečejo, ka se vse kadi.

Na Juškoven gostüvanji sej' nekaj posebno smešnega pripetilo. Rihtar, še mladi človek je túdi

¹ Rihtar je občinski predstojnik, zastopa občino v političnih stvareh. Župan je občinski gospodar, ki skrbi za ceste, moste in drugo, pa kaso ma na skrbi. Za pametivo (dan nedolžnih otrok) kupi župan vina, po en ali dva polovnjaka, kak je pač v kasi. no sosedov. Na Štefanje preglednejo možaki občinske račune, potem pa se veselijo pri sladki kaplici. To ponavljajo na Janževo in pametivo. Na večer prinese vsaka žena za svojim možem „cúlico“ mesa, kruha, povitice in drugo. Sedaj šele se začne prava zabava. Če od ktereга hrama nihče ne pride, na primer če je kdo bolan, ali je mrtvec pri hrami. mu pošljejo primerno vina na dom.

šo (šel) krast. Ravno si je pri sosidi naložjo kujnsko vprego, pa jo nese v tisti dvor, gé blo gostüvanje. Tat more vse, kaj nakradne ta prnesti. Uh, pa jemi prideta dva šandara proti, ki sta šla k rihtari, ravno k jemi, ka bi se meldala. Šala je bila, pa šala bo, pa rihtar le ne bi rad, ka bi ga šandara prijela, pa se hitro obrne po zagadi¹ v drügi kraj, pa v begaj proti dumi. Žandara sta mislila, da biži pred jima pravi tat, te pa sta skočila za jin. Rihtar je pozno saki (vsaki) skrivni kot, paj' srečno pribežo dumu. Kumaj skoči kres prag, to se mu zamota vprega okoli nog, un pa čapusne (v mlako padnoti) po prikliti, kak da bi v Müro opo. Močno sej' trüdjo, da bi se razmoto, pa kaj si če (hoče) šandara sta bla že pri jen, vujti ne mogo več. Ka sta tata zgrabila, sta bla rada, ali kak se začüdita, dere (kadar) sta zavarala, kaj' tat rihtar sam. No, rihtar jima je dopovedo za kaj se gre, te pa so se smijali, tak kak so prle bežali.

Rihtar pride, pajdaši só bli že pri mizi. Srečni so bili, nič se jin je ne pripetilo, samo jesti pa piti jin je bol dišalo. Rihtar pa bo (bil) tiho s svojoj nesrečoj. Ve bi se do belega dneva žjega špičkali, pa še po letah bi jemi kerj pod nos potekno: „Čüješ, kak blo te (tedaj) dere so te šandari tirali?“

Gostüvajnščaki so se razišli, trüdni só bli že. Tüdi domači so trüdni, ali prle še nevesto sprem-ljajo v jeno hižo. Mati pristopi, nevesto obine, pa joj vzeme venec z glave. Med tem navzoči pojejo: „Sneha lüblena — Zaj si že žena — V ledičnem stani nesi zaj več — Venec proč djati — V zakon podati — To je pač resen žalostna reč.“

¹ Na murskem polju pravimo : Zagad, a.

Pač žalostna reč za sneho, ki je prisiljena stopila v zakonski stan. Boji se matere, brani se je, dere se bliža njenemi venci. Svetle debele skoze joj tečejo po lici, zdihavle, prsi se joj šibijo, trepeče po celen životi, ki zakrivle to, kaj se v njenem zdvojitén srei godi. Tolaži jo mati, oča jo tolažijo, pa kaj hasni vsa tolažba joj nesrečnoj, za kero nobene tolažbe več ne. Kaj takega gledati je žalostno, pa vredno si zapuniti.

Zaran sta prva na nogah ženih in nevesta. Po staroj šegi greta v cirkev k svetoj meši prosit Boga za žegen v novem stani. To jima nadomesti, gospocko potovanje, pri takšoj priložnosti.

Med tem igrci būdijo pospane gostūvajnsčake. Igrajo podoknice, ki nekaj nese.

Ženih pa sneha prideta. Zajtrk je pripravlén. Pozavčina bzičeta (zbežavljeta) od hiže do hiže, doklič ne spravita pozvane k zajtrki.

Po zajtrki je liceter (dražba). Vse pokradjene reči spravijo na priličen prostor: h kakšnoj mlaki „venedika“ ali „toplice“. Či nega leda se vozijo v navadnih čunih po mlaki, se zvrčajo, no vsakojake burke vganjajo, do licetera.

Vsaki licitera tiste reči, kere só ble jemi pokradjene, dokič mu ne ostanejo. Plača jih s srebrnimi ali zlatimi penezi: narezana repa, pa mrkevca- (žulto korenje). Svoje reči si more vsaki sam dumu spraviti.

To mine, pri Juški je puno ciganov. Na večih vozeh so se pripelali, pravcatin ciganon podobni. Postavili so si šatore, pod jimi kūrijo, se grejejo pa obid kūhajo. Sami moški so, deco majo s soboj. Če pa pitaš: „a cigani ge pa mate ciganice?“

„V šumi gospon,“ odgovarjajo.

Pesasti so pač cigani pesasti. Če nemaš jako pasko, ti hitro premine s žepa vira, mošnja s penezi, pa kaj druga. Kumaj zavaraj, ka ti je nekaj spreminulo, je že v desetoj roki. Keko prečipretanja (pričkanja) dokič ne najdejo pravega tata, pa mu namečejo batin po okolici. Tü so mu jih nametali, pa že pri kühnjiskih dverah pribiži s punoj skledoj mesovja, no potihjeno pita: „Koga so bišili (tepli)?“

Tüdi maškari obojega spola pridejo, pa plešejo, ali v krčmi, ali viži kerega pozvanega. Delajo si pač kratek čas do obeda, ki je največkrat že v mraki, dere že duma opravijo svojo delo.

Sideli so drgoč za mizoj. Jeli so, pili, pa dražili se s svojimi znamenjami (grbi).

„Matjaš! meni se zdi, ka je z vašimi toplicami ne vse v redi.“

„Ka pa, teko lückih (tujcev) še nesmo meli kak letos.“

„Kaj še, posušile so se vam pač, da jih neste strebili.“

„Kaj teko brbraš Trninovec, rajši nan pokaži vašega gosaka!“

„Naš gosak v hlevi küri, ka nebi žibeki (mlade goskice) zmrznoli.“

„Cigani so van ga odnesli, cigani, nikdar ga ne dobite več.“

V tem hipi se prikaže cigan. Na hrpti ma kobačo, v kobači (ptičnik) pa gosaka, s kerin zbiži na ves.

„Sen van ne prava?“

„No, ge pa mate vi svojega raka?“

„Pri račici v potoki. Greje se pri joj, pa mlade rakece krmi (hrani).“

Starišina, kerega so z rakon dražili, da prinese majolko, pa reče: „Kaj mo se to teko štukali, za pojmo rajši: Majolka bod' pozdravljena!“

Med popevajon je starišina malo pogutno, te paj' majolko svojemi sosidi barusastemi gospodi, ki je največ za raka spravlo, izročjo rekši (naj le): „Tud' sosed naj ga pije —“

Popevko so kunčali, gospod si na débelo odehne, za mustoče pa je visjo veki rak.

Lüdje so se smijali, da neso od smeha popokali, „rakovci“, pa so postali gizdavi, ka so vse, posebno pa še mustafača, tak na norca postavili.

Tak so se kratkočasili cele tri dni. Tretji den proti večeri je Katica vsakoj gospodinji pol jenega bosmana odrezala, no joj ga dala na dum, te pa so se gostüvajnsčaki po časi razišli.

Prvo nedelo po gostüvanji se služijo „ostajniki“. Na ostajnke samo neke (nektere) pozovejo.

Sneha ne sidi več pri mizi, una zaj že streže, kak se gospodinji spodobi.

Če só bli prav dobre vole, pa nekaj v prklti zarožla. Pozavščin hitro dveri odpre — pred pragon leži mladi soldak, poleg jega pa lesena noga.

Katica skoči k jemi, zdigne ga, pa zakriči: „Jezus Marija, moj brat Jakob!“

V boji pri Solferini, negi tan na Taljajnsken, mu je krüglja nogo zdrobila. Presto je smrtno nevarnost v špitali, te pa gaj' vzela nekšna bogata pa smilena gospa pod svojo streho. Lepo jemi je stregla, dokič ne ozdravjo, te muj' dala napraviti leseno nogo, pa ponüdila mu je, da bo do smrti skrbela zajega, če pri joj ostane. Lübezen do dumovine pa muj' napunila sree, ki gaj' s vsoj siloj gnalo dumu.

Vozjo sej' po železnici, pa največ po pošti, zadnje pol vüre je šo peš. Šest let bo ne duma. Keko sej' spremenilo! Pot bla zavrnaná, šume posekane, Kekokrat je hodjo po totoj poti zdrav, vesel, zaj pa z lesenój nogój buta po ledenih tleh! Posto je zamislo se, pa si z robcon zbriso mokre oči.

Na poti je zvedjo, ka si je jegova sestra vzela Grebenovega Juška, pa ka ravno gnes ostajinke slůžijo. Od veselja je začejo hitre stopati. Prišo je do Jůškove hiže. Odpre si dveri, z lesenój nogój zadena za prag, remen popůsti, noga odpadne, un pa za njoj. Pobjo sej' zbolelo ga je, pa pozabjo je na vse bolečine, dere je zagledno Katicó, očé pa materé.

Kak pa drůgači, ka so ga hitro posadili za mizo no ga spitavali, kak se jemi je po sveti godilo. Un pa jin je pregado (pripovedoval) kak, pa kaj mu je na misel prišlo. Čas je hitro poteko, pozno že so se razišli.

Lenčika.

(Po resničnem viru.)

Bilo je v sredini maja 18 . . Pred šolskim poslopjem stoji desetletna deklica, lepe ravne rasti, prav snažna punčica. V lici je bila bleđa, pa ni bila bolena, revščina ji je gledala iz obraza. Belila si je kuhano jajce za obed. V naglici pribeži Stoklasov Ivanek, podbije nji brez premisleka roko, jajce pade v blato, pa se razleti.

Lenčika, tako jo bilo siromaški deklici ime, milo zdahne, žalostno pogleda za razbitim, v blatu

pokvarjenim jajcem in s solznatimi očmi se ozre na Ivaneka. Reva za celi dan ni imela druge hrane, kakor dve kuhani jajci. Lačna je bila, pa samo eno jajce za celi dan. —

Mati je bila sirota. Celo zimo že niste imeli kruha. Pa pred leti ni bilo tako. Bila je hči imovitega luterana, ki je imel dve hčeri, pa enega sina. Imel je dokaj veliko posestvo z goricami, pa v hranilnici naloženega denarja. V bližini je gospodaril njegov brat. Bil je vdovec, otrok ni imel, a bogat je bil. Heleno mater, naše Lenčike je zelo čislal. Gospodinjala mu je, in pozneje namenila po njem podedovati.

Ta rodbina je bivala blizu štajarske meje. Helena je obiskovala šolo v bližnjem štajarskem mestu. V šoli je slišala krščanski nauk, ki se ni strinjal z očetovim. Čudila se je temu, pa bolj ko se je temu čudila, bolj se ga je navzela. Samo enkrat je od tega nekaj omenila, pa je bila hudo kregana. Od te dobe ni več zinola od krščanskega nauka. Bala se je, da bi jo poslali v luteransko šolo, kakor sestro in brata.

Helena je bila izvanredno nadarjeno, pa pridno dekle. Ljubila je svoje starše, bila njim je pokorna, molila je za nje, le v verskem nauku se ni strinjala z njimi.

Po dokončanej šoli, so njo stric vzeli k sebi. Večkrat so njo poslali v mesto kupovat potrebnih reči. Najrajše je pohajala v mesto ob nedeljah in praznikih. Vselej je šla k sv. maši in pridgi.

Vse to je njeno, po mišljenju že itak katoliško srce presunilo takó, da je poprosila gosp. dekana, naj njo sprejmejo v katoliško vero. Poučena je bila

dosta in v nekterih tjednih je postala ud sv. katoliške cerkve.

To pa domačim ni ostalo skrito.

Nekega dne njo praša stric, celo resno njo praša:

„Si res prestopila v katoliško vero?“

„Moj ljubi striček, odpustite mi! sem.“

„Kdo ti je zmešal glavo?“

„Prepričala sem se, da je le katoliška, prava vera.“

„Molči, bodi kar si bila, ali pa se poberi od hiše!“

Jedva si je stric svojo jezo izzegnal, pa se prikaže oče, ves žareč prisopiha. „Kaj slišim Helena! Ali si res k drugoj veri pristopila?“

„Je, ravno mi je priznala.“

Oče jo zgrabi za lase, vlači njo, meče njo po hiši in njo zapodi, skorej da brez potrebne obleke „Beštja, ne pridi mi več pred oči!“ so bile njegove zadnje besede.

Žalostna je zapustila svoj dom, šla je na Štajarsko si službe iskat. Pri nekem kmetu je stopila v službo.

Dve leti je služila. Spoznala se je s pridnim, bogaboječim hlapcem. Vzela sta se, pa se preselila v „kučo“ za ofra, pri istem kmetu.

Kmeti so imeli v istem času posebne hišice „kuče“ imenovane. V takih kučah so stanovali ofri. Redili so si kravo in par svinj, zato pa so morali kmetu delati zastonj.

Helena, ki so njo sploh „Luteranko“ imenovali in njeni mož, sta dve leti v božjem miru zadovoljno živela. Porodila mu je Lenčiko. Jedva se je mož včakal tega veselja, pa se je pri košnji prehladil, dobil plućnico in je za par dni umrl.

Reva je ostala sama. Težko si je služila potrebnega kruha. Včasih se nji je milo storilo, ko si je zmisllila na svojo rodbino in njeno bogastvo, pa sveta vera njo je vselej potolažila.

Ko je Lenčika začela v šolo hoditi, je imela mati oral njive v najem. Po časi pa najemščine ni mogla več zmagati, pa ste ostali brez kruha. Zaslужila si je sicer kaki kolač kruha, tudi zastonj je ktereга dobila pri dobrih ljudeh, a vedno to ni bilo.

Kadar je mati imela kaj kruha, ga je Lenčiki kos vrezala za šolo, drugače nji je skuhala dve jajci. Eno od teh nji je Stoklasov Ivanek vničil, a kmalu ga speče vest. Praša sošolce kje je Lenčika. „Tamle se ti joče,“ mu odgovori ena deklica.

„Ne joči se Lenčika, pojdi z menoj, imam belega kruha, en sirek, pa še kos mesa! Pojdi, oba imava zadosta!“

Lenčiki je teknolo, bila je lačna, Ivanekí pa ni teknolo nič.

„Veš kaj Lenčika, od sedaj ti prinesem vsak dan kos kruha, to pa kar ti je ostalo nesi materi domov!“

Ves turoven pride Ivanek iz šole. Mati mu prinesejo južine, a ni mu šlo v tek.

„Le jej Vanek, da boš bolj krepek!“ mu prigovarjajo mati.

„Ne diši mi, mamika.“

„Kaj pa ti je, si bolan?“

„Mamika, vest me peče. Pregrešil sem se, zelo pregrešil sem se danes.“

„Za božjo voljo, otrok, kaj si storil?“

„Lutorankinoj Lenčikí sem zbil kuhano jajce iz roke, ka se je v blati vse razbilo, sirota pa ni

imela več hrane za celi dan, kak dve kuhani jajčki.“

„To pa res nisi dobro storil.“

„Saj sem nji potem dal vse, kar ste mi v šolo dali, meni ni več dišalo.“

„Prav si storil.“

„Pa veste mati, luteranka že dolgo nimajo kruha.“

„Otrok, luteranka nesmeš nikdar več povedati!

Ona je nekdaj bila luteranka, a je sedaj naše vere. Bila je jako bogate rodbine, pa so njo nagnali, ker je odstopila od njihove vere. Tako bogatih starišev hči, je morala med nami služiti, pa vse bogastvo zapustiti.“

„Tega nisem znal, a odzdaj te besede ne izgovorim več.“

„Dobro! Sedaj pa poneseš njima kolač kruha, nekaj jaje, zabila pa kos mesa bom pridjala. Lenčiki pa boš nosil od zdaj, vsaki den v šolo kruha, pa še kaj boljšega.“

Vesela je priskakljala Lenčika iz šole. Izročila je materi, kaj nji je prinesla, pa nji tudi povedala, kak je prišla k temu.

Še ste o tem govorili, ko vstopi Ivanek, pozdravi nji, ter njima izroči materni dar. Ljubko prosi, odpuščanja za svojo današnjo neusmiljeno ravnanje.

„Vanek!“ reče Lenčika, nič nisve hudi na te, kaj ne mati?“

„Ne, pač pa sve hvaležni ljubemu Bogu, ki vse tako modro uravna. Zahvalim se materi na njihovem daru, Bog radodarni naj njim povrne!“

Od zdaj se je Lenčiki dobro godilo. Ni bila več lačna, za to sta skrbela mati pa Vanek.

Minolo je dve leti. Helena je zvečer pri gospodinji perilo parila. Pri taki priložnosti se fantje

radi zbirajo, ka se nekaj ur kratkočasijo. Pripovedujejo si štorje, popevlejo, pa kadijo.

Helena je bila slabih prs. Tobakov dim njo je dušil. Prosila je torej, naj toliko ne kadijo. Pa njo zgrabi prevzeten fant in nji naravnost v usta kadi. Fantje so se smejali, to pa še mu je dalo več „korajže“. Puhali nji je vogrskega tobaka močen dim tako dolgo v usta, da je omedlela. Fantje so razbežali, ona pa ni ozdravila več. Dobila je jetiko — za par mesecev je umrla.

Lenčika je jokala in jokala za svojo nepozabljivo mater. Na pokopališču je žalostno vzdignila grudo, njo poljubila in na rahó spustila na materno krsto. Vrnila se je sirota.

Doma nji gospodar naznani, da mora oditi, ker že jutri drugi ofer pride.

„Oče pa se vam ne usmilim, kam pa naj pojdem tako hitro?“

„Lenčika le naveži si ‚culico‘, tim pred odideš, tim preje kje kako službo dobiš!“

„Idem, ali prej kak slej bo vas kazen božja zadela, zapomnite si to!“

Odišla je. Prišla je v vas, kjer so Ivanekovi starši gospodarili. Šla je s culico mimo njihove hiše. Vanek njo zagleda: „kam Lenčika tak pozno že?“

„Službe si iščem. Pri Slamnjakovih nimam več prostora.“

„Pa pri nas ostaneš, boš imela dela pa jela!“ rečejo mati.

„Le pojdi Lenčika, še se oglasi gospodar, nič se nas ne boj, od zdaj boš naša!“

Drugi dan priženejo njeno kravico, pa dve svinji. Posteline pa niso pripeljali, našli so pri

Slamnjakovih žalostno pogorišče. Hitro se je pre-rokovanje sirotice dopolnilo.

Stoklas je možak, možatega značaja. Svinja je povrgla, prodal je prolenke, telica je postala krava, staro je prodal, denar pa za Lenčiko v hranilnici naložil. Tako je gospodaril naprej in po letih je narasla dota za Lenčiko.

Čas poteče brzo. Ivan in Lenčika sta se krasno razvila. Že sta bila sposobna za vsako delo. Vno-žalo se njima ni nobeno. Ivan je pomagal očetu na polju, Lenčika pa materi doma. Po dvori, po hlevih, v kuhinji, v veži, po celem hramu se je poznalo, da Lenčika zna z metlo v caker iti. Dela nji davati ni trebalo, našla ga je sama. V maternih očeh je brala njeno željo, pa njo natanko izvršila. „Sam Bog nam je poslal Lenčiko,“ je večkrat Stoklasica svojemu možu omenila.

Nekoč pa pravi: „Oče kaj se ti zdi, ali nebi naš Ivan pa Lenčika bila priličen par?“

„Na to že jaz dokaj časa mislim. Stara sva že, zakaj bi se do smrti mučila? Kmetijo izročiva Ivanu, midva pa se preseliva na žalarijo. Pri žalariji je zadosti njiv, gorice so, pa lep travnik, denarja še nama tudi ostane, pa bode se dalo v lepem miru gospodariti. Božični prazniki so pri kraju, pri notarju napravimo pismo, jedva pa pošljemo v župnišče.“

„Tako napravimo! A malo še moramo poskušati Lenčikino nagnenje do nas!“

„Nič nji ne bomo povedali, kaj namerjavljemo. Zezvedla bo že od drugih, prav takrat bo se nam pokazala v popolni luči.“

Pismo so napravili. Ivan je postal kmet. Gospodinje potrebuje, ženi se.

Lenčiki je propalo blede lice, zamišljena je postajala v kakem kotu, oči je imela zajokane. Večkrat njo je hotel Ivan nagovoriti, pa vselej ga je kdo poklical, bodisi na kakšno delo, ali pogovor.

Tretji dan po zajutrk, stoji zopet Lenčika celo zamišljena, briše si oči, joče se. Pride Ivan — „kaj ti je, blede si, pa vedno zajokana? Povej mi vendar kaj teži tvoje srce!

„Ivan ali se res ženiš? ljudje mi tak pravijo.“

„Ljudje resnico govorijo.“

„Nikdar se nisva črtila, saj to mi pove, katero si jemles!“

„Tebe Lenčika, katero pa drugo“ se zglasijo mati, in obenem se sliši petje:

Oj de reka Lenčika,
Zakapa se jočeš?
Zlati prstan bon ti da,
Če ga meti hočeš.

Izenadena pogleda Lenčika Ivana, a v hipu je pri materi, krčevito jih prime za desnico, joče se, pa smeje ob enem, ljubko jih pogleda — „mati!“

„Ivan Lenčika!“ zezovejo nju oče.

„Tukaj sta, dobro! Pokleknila, da vama z materjo podeliva sv. blagoslov! Mati je razprestrla roki nad njunima glavama, oče je sklenol svoji, kakor k molitvi, pogledal proti nebu, in ginjen izrekel svoj blagoslov: „Blagoslovi vaju, vsemogočni Oče, Sin, in sv. Duh!“

„Stara zaj pa ocvirkovico na mizo!“¹

¹ Ocvirkovica je kaj tečna narodna hrana iz svinjetine. Podobna je gulaši. Na mizo pride samo tedaj, če voglednik, nevesto dobi. So nekaki zaroki.

Vsedli so si za mizo, tudi pevci so se pridružili. Vse to je „naštimala“ mati, Lenčika pa je poskušnjo izvrstno prestala.

Za tri tjedne je bila poroka. Gostili so se tri dni. Tretji dan, gostje so bili istodobno pri obedu, prinese pot iz pošte mali zabojček, naslovljen na Lenčiko.

Neko preplašena reče Lenčika: „Kaj je to?“

„Le odpri, ba brže vidimo, kaj je notri!“

„Križ božji, zlato jajce, z napisom: „Lenčiki!“
Ivan.

„O Ivan, ti Ivan ti!“ reče Lenčika. Dve svetli solzi sta nji zaigrali po licu. Spomnila se je kuharica jajca pred šolaj, ki je bilo začetek njene sreče.

Mati Lenčikina, mučenica murskega polja je umrla h koncu prve polovice devetnajstega stoletja.

Žuna in Zefika.

Pa sen gleda z brega ta
Po široken poli,
Ge se gible deklica,
Sen pa ta po doli.

Una pase kravice,
Jünce no telice,
Pa si poje pesmice,
Močno veseli se.

Priletela žuna je
Na drevo je sela,
Začne tudi una še,
Tak joj je zapela:

Daleč tan na gori je
Vanek starše meja,
Grub (lepi) ti je, no bogat je,
Tebe de si vzeja.

Pet še let boš čakala
S toboj de se ziša,
Boš za jin že plakala,
Te de Vanek priša.

Oj de reka Zefika,
Zakapa se jočeš?
Zlati prstan bon ti da,
Če ga meti hočeš.

Z menoj boš nevesta šla
Pašo zapustila
Boma si roke dala,
Pred oltar stopila.

Tak je žuna pravila.
Pa je odletela;
Pa se je nasmejala,
Zefika vesela.

Düşji den.

Vi neste poznali Vukove babice, kaj bi. Blüzi sto let só bli stari, života só bli dugega pa tenkega, lice blo zgrbančeno, beli lasje so pokrivali njihovo glavo. Najrajši so sideli na drvotani, okoli rame jin je visjo kanjer z domačega platna, v njen pa blaj: fajfa, kresalo, pa meher vogrskega tobaka. Po njihoven dvori smo se hodili čehi v Müro kopat, pa smo večkrat gledali kak so babica kresali, z goboj sen pa ta mahali, jo vteknoli v fajfo, veko zaprli pa kadili.

Babica só bli negda ofrava. Moš jin je vmrjo zapüstjo jin je dva sina: Pavla pa Jakopa. Pavel je bijo imeniten sabol. Po mestah je šivo, na zadnjo pa je odišo v Ameriko, od kod je materi vsako leto peneze pošilo. Jakob sej' oženjo na ofrijo, prí jen so babica živeli. Mejo je sina Jankeca. Sosid prek ceste, nekši Vrba, je mejo hižico nekaj njiv, travnikov, krav, svinj, no še druge droberije, pa malo Minkico. Minkica no Jankec stá bla cele dneve vkúper. Gúrala sta se včasi do mraka, dere blo na poli dosta dela,

Leta hitro tečejo, žjimi pa deca rasejo. Minka je postala šivelja! Janko pa sabol. Zvüčila sta se oba v bližjen varaši. Znala sta gospocki šivati, pa tídi prostin domačin lüden sta postregla. En čas sta slüžila saki za se, potli pa sta se vzela, pa sta zaslužene peneze v eno mošnjo devala.

Minka je porodila Milico, jako snažno pučico. Pet let stara je na leginih vmrla. Žalostna sta jo zapüstila v grobi nekaj stopin na pravo roko od kapele.

Neko večer sta stopila siže pod kap, da bi se malo ohladila. Pojdoč jemi Minka razodene novi sad zakonskega blagoslova. Oba stá bla tega vesela. Pride mimo mostafasti šribar z grada. Hüdo jedva pogledne, najbole pa še Minko.

Drügi den se z Jankon srečata na poli. Šribar ga stavi pa jemi pravi. „Vaša Minka je štela mene za moža. Skos je pitiskavala za menoj, pa ve še zaj na skrivnen za menoj pogledava“. Janko sej' temi smijo, paj' Minki najnč besede od tega ne črhno.

Za par dni dobi od šribara pismo, naj kjemi pride! Janko je prišo.

„Poglednite toti prstan“ jemi reče šribar „ali ga poznate?“

„Poznan ga, to je zakonski prstan moje žene Minke.“

„Minka mi gaj' dala, pravi „iz ljubavi.“ Ali mi te zaj' verjete, kaj sen van ovi den povedo?“

Za štirnajst dni né blo več Janka, kak kafra je premino. Minka sej' jokala, iskala ga, pozvedovala za jin, pa se zapstuj, ód jega né blo več glasa čüti.

Ka bi leži na Janka pozabila, pa ka bi si kaj več prislüžila, je ódala zaduženo kučico sej' Minka z maloj Minkicoj preselila na Horvacko. Pa vkanila se je. Na Janka ne mogla pozabiti, pa zaslüška bloj' malo. Horvaticice so nosile obleko z domačega platna, pa si ga z većinoma same šivale. Kumaj daj' preživela sebe no dete. Pač paj' svojo Minkico lepo vüčila. Vsaki den sta molili za očé, tak na tenko joj je očo popisala, ka bi ga otrok spozno, če bi ga srečo.

Minulo je pet let. Minka bi še le ednok rada vidla svoje kraje pa obiskala svoje pokojne. Na dúšji den če biti na domačen pokopališči, pa se napoti z Minkico v domače kraje. Penez je ne mela pa dobri lüdje so joj postregli no jemali na stan. Za dva dni sta prišli na prejšni jeni dum. Radi so jedvi vzeli na stan, no hrano ponüdili. Drügi den sta šle k sv. meši. Ostali sta še čes poldne pri cirkvi, ka stopite tüdi jedvi v procesijo na pokopališče. Nobenega groba svojih nesta več najšle, le Miličin grob je mati spoznala po križi, ki je ležo poleg groba s travoj zarašen. Tü sta klečali no molili za pokojne. Za kapelicoj stoji, kakih trijesti ali petnotrijesti let star mož. Snažno bo oblečen, no

zdravega lica. Gleda, no gleda, kaj je to za ženska z otrokon, slabo oblečena, pa ravno na toten grobi.

Ljudje so se že razišli, saki po svojih poti so odišli domu, Minka no Minkica še klečita no molita. Minkico je že močno zeblo, pa reče: „Mamika za oče še zmolme en očenaš, lahko so tudi mrtvi, te pa hodme mene že zebe!“

„Oh moj Janko zakaj si me zapustijo?“ zdehne Minka.

Za paj' se gospod za kapelicoj ne mogo več zdržati, hitro je stopjo k Minki, prijejo jo za ramo, pa na pol veselo na pol žalostno zreko: „Si ti Minka? Že dve leti te iščen, vidiš tu te najden, no tota pučica, ali je to najno dete?“

„Janko to je najna Minkica, ki sej' svojega očé ne vidla nigdar.“

„Odmolmo še en oča naš, te pa idemo, ka se ne prehladita. Gnes bomo v krčmi večerjali pa spali.“

„Janko jas neman penes. Samo tisto dvajšico še man, ki si mi jo do za zadav, dere sma se ženila.“

„Ka še jo maš? to me pač veseli le obdrži jo; obema za spomin, jas nesen prazen prišo z Amerike.“

„Kaj? si bo v Ameriki?“

„Jah, pri strici sen bijo, ali čuješ zaj le hodmo, mračí se že, potli ti vse poven.“

Kak je Minkica gledala, lepe špegle, podobe, mize, stole, no rühe po mizah. Kak sej' čüdila, ka jin je nosila, tak lepo oblečena gospa hrano na mizo. No teknolo joj je, ve sej' takših reči ne jela, tudi lačnaj' že bila, pa sladek mošt! sirotica, še gaj' nigdar ne kušala.

Navečerjali so se. Šli so v gornje hiže počivat. Minkica sej' ne mogla oče nagledati, dokič ne zadremala. Zaj še le sta si mela Janko no Minka povedati!

„Zakaj si me Janko zapüstjo? Nigdar se nesma črtila —“

„Tisti mustafoč je tega kriv. Kaj se se mij' nalago! Pokazo mi je tudi tvoj zakonski prstan.“

„Kakši prstan? vidiš jas še svojega zaj nosin!“

„Bodi mirna zaj že vse znôn. V Ameriki sma prišla žjin vküp, pa mi je vse povedo. Tota hujdoba! Na kvar pa namaj' Amerika tudi ne. V treh letah sen si zaslüžjo, ka bi lahko v miri živeli, te pa še so stric vmrli, pa sej' njihovo premoženje prišlo v moje roke. Stric só bli oženjeni, so meli dva sina, pa jin je vse pomrlo. Gnala mej' tvoja nedužnost nazaj, pa nihčej' ne zno ge si. Dve leti sen pozvedavo za te, gnes sen te najšo. Hvala Bogi! Dosti sma oba prestala, zaj pa de se nan dobro godilo. Kúpjo sen veki grünt, ge lahko zadovolni do smrti živimo.“

Mejnike so postavili.

Živejo je primočen kmet. Navadno so jemi pravili: „Tuni“. Že v prvih letah zakona moj' (jemu) vmrla vrla pa pametna žena Ajnea. Zapüstila jemi je hčerko Ajnčiko. Na drugo ženitev Tuni (Anton) ne več mislo. Z držinoj si je pomagao, dokič je ne Ajnčika zrasla, ka muj' gospodinjila. Odo (prodal) je dve glavi z kujnske štale, paj odišo kúpivat

prilicne kobile. Še le tretji den okoli podneva je prigno küpleno kobilo dumu.

„Ge za božjo volo sté bli tak dugo, oča“ ? pita (praša) Ajnčika.

„Dobra reč se ne najde tak hitro.“

„Pa bi vas duma nücali, ke nan je Vido v krči celi ogon njive vzejo, pa še tiste vrati proti jóšji.“

„Pá si bla ne tan?“

„Pač, pa kaj sen si štela, če pa so se tak drli nad menoj, kak da bi cela ves vküp letela“ Mejó sen branila, pa so mi nekšo „lontkorto“ kazali. To vidiš, so pravili pijani dedi, kak toti štrih kaže — celi ogon je Vidov“.

„Môš kaj obeda? mejo bomo že popravili.“

„Mon, mon (imam) pečene pa pražene ribe mon“.

„O ti bes te šentaj, ge pa si je nalovila?“

„Zači (davi) zaran sen hodla skunec ograda kre (kraj) grabe, pa se vrže ena riba kviški. Jas pa dumú po bednjič (prilicna priprava za riblji lov) hitro ga postavin, ka mej' nišče ne vidjo. Za dve vüri sen ga zdignola, pa bo pun rib. No oča, zaj (zdaj) znôte, odkot so ribe, za pa te ali hote k obedi!“

„Prnesi še mi srablivec (vočka za pijačo) lajnskega! Ajnčika, za pa še pripravi kanjer (torbo), deni v jega falat krüha pa dva sireka, pa ključov ne pozabi! Dugo sen bo že ne v goricah, ednok pa le moren poglednoti, če še obroči držijo. No, bôta (debela palica) pa to pri vüri sloni. S soboj jo vzemen, po totih bregačah ne, ka bi pres palce človik hodjo.“

„No Vido, Vido no! Či spiš?“

„Ravno sen si dol lega“.

„Hodi, ma (bova) šla poglednola, kak ste včera mejo napravili!“

„Mi smo mejo dobro napravili, nič se ne boj!“

„No le hodi, boma že vidla!“

„Pa hodma ali!“

„Vido, Vido, ka pa si misliš! Što ti je do pravico, mi celi ogon njive vzeti?“

„Ve só bli možaki (odborniki) tti, pa lontkorto smo tti meli“.

„Kakšo lontkorto? Mapo ste meli, mapo, v keroj teko poznate, kak naš sultan v dužnen pismi, kerega si mi pred petimi leti podpiso.“

„Tvoj oča só bli trijesti let virt na toten grünti, uni dobro znojo za mejo. Letos na sprotlôtje so me prosili za totti dva grma jošja, kere si mi zaj vzejo, ti falot“

„Kaj jas falot?“ pa mu prtisne eno k vühi.

Tuni pa z botoj po Vidovih rebrah!

Prijela sta se. Metala se po vrates, doklč (dokler) se nesta prikotala v grabo, mimo kere gre cesta. Pa pridreči na bencikli nekši hlačkar.¹

„Ka paj' z vama, ka pa delata?“ jedva pita.

„Za mejo se gre, vešte (veste) za mejo.“

„A tak! Ravno prav, pa bon vama jas mej-nike postava“.

Hlačkar zgrabi za boto, pa nameče prvemi po brodi glavne zadruge, ka sej' kadilo. Gornji se obrne pod spodnjega, za pa še jih temi pošteno nameče, vrže boto proč, skoči na bencikl, pa odrči napre.

¹ Gospocki človek. Gospocki so nosili hlače, prosti pa „bregüše“.

„Ti vraži mostafač, kak nama jih je nameta“ reče Vido.

Tuni pa: „Pošteno nama je mejnike postavjo, pa da bi jih samo tebi, ki si vsega tega kriv!“

„E kaj bi to Tuni, hodma rajši v gorice, ve še venda (vemda) kaj zmoreš! Ali ne, gnes ma šla v moje. Krüha môš, klobas pa nama je ti zlodí zadosti nameta! Zütra pa ti odrežen celi ogon nazaj. Hodma ali, ka podlejema mejnike, te do se prle vlegli! As, kak me peče!“

„Prav sé ti zgodi, zaj boš te zno, kak se mejniki stavijo!“

Godovno.

„Čüješ, Martin, zakapa nesi v četrtek prišo, kak si mi v nedelo obečo? Znoš, da smo se le tak dobro meli, pa tak smo bli dobre vole, ka ti je slobodno žo!“

„Naša je spekla tistega belega kokota, pa zelje keoj skühala. Kak ba dober! Jablanova pa nan je poslala, Bog joj plati, pitovnega zavca, ki še zaj živi, da nan je Jügov Tunč poslo divjega. Da bi to zno, bi venda le priše, ti, ki tak rad zavca ješ. Pa ve gaj' tak tüdi nič drügo ne ostalo, kak fa-laček (kosček) repa. To je Jablanovo tak razveselilo, kaj' rekla: „Vište, s pitovnega zavca le dosti pride (ga je mnogo), pa kak je le un dober!“

„Tüdi s tünke smo potegnoli jezik, pa nekaj klobas, keoj (k temu), pa nan je skühala zabelene žgojnke, pa oevirkovo repo. Štrükli pa gibajnce so dišali po celoj vesi, ribe, ki jih je Matjaš v Müri nalovjo, so se v pundvi glasno pražile, na vse za-

dnjo še nan je naša Polonka sprazila cvrtje, veš takšo, ka je samo trepetalo na taleri, pa le mastno je bilo! Una pač to zastopi.“

„No ja, če pa človek že kaj je, pa tudi žeden postane. No pri ten pa smo si pomagali s starinjo z Debelega vrha, pa z letošnjim tan iz Hrvatovščaka. Uh, da je letošnji sladek pa močen! Pa kaj nebi, s tak visokega vrha, pa sam pesek, pa takša lega! Toti nas je spravjo v tak dobro volo, ka smo začeli popevati. Veš tisto smo popevali: „Ne znan kaj od veselja“ pa od „Buhe no vüši“ od „Vina pa vode“ pa še več takših. Zapa (zdaj pa) je Strgarov Tunek potegno z žepa „Popevke Petra Skühala“ paj' začejo popevati tisto: „Gda sen mali bijo — Lüšno je bilo!“ Lüdje božji so poslušali, no poslušali, no čen duže, bole so vlekli na vühé. Dere paj' zapopevo zadnji štikle (kitico) „Šteli so me mati skrita za voglon — S šibicoj nažgati — Gda ja (jaz) prišo bon — Jas pa sen se strašjo — Vujšo hahaha — 'Jihov Peter Skühala“ so se tak smijali, ka je vse pokalo.“

„Da se van tota tak dopadne, te pa še ali toto poslušajte, ki se pravi: Vogledi“, reče Tunek.

„Le le, Tunek, le zapoj nan jo, ti, ki maš tak lepo grlo!“

„Te pa ali naj bo!“ „Fašenk že blüzi gre — Treba mi je žene — Šla ma (boma — bova) paj (fant) vogledi — Kera ma mošje tri — Srebrnih tolarov — K tístoj ma šla. — Če bo rdeča kak — V žiti cveteči mak — Lepa kak rožica — Pisana trütrica — Te ma k njoj vogledi — V sredo paj šla. Itd. Zadnja: Prišla sta vogledi — Kumaj Balaš zguči — Že dva je Barbara — Z bernicoj (brgla) pokala — Kumaj da vujšla sta — Bita (tepena) dumu.“

„Juj, tota pač tota! Ja Tunek, ge pa si doba toto knjigo“ ga širom po hiži, vsi naednok (naenkrat) pitajo.

„Kūpa sen si jo.“

„Ge pa se te dobi? Jas še nesem čūja (slišal) od je, jas tūdi ne, pa jas še ne.“

„Zato pa se tak čudite!“

„Tote popevke se van dobijo v Lotmerki (v Ljutomeru) pri gospodi Petri Skūhali, ki so je sami vkūp zložili, pa dali v Marprūgi drūkati.“

„Če te (bodete) tiho, te še van jih lahko več zapojen.“

„Le le, Tunek!“

„Dobro! te pa bon van tisto, kak so baroni čubo (ustnice) napravili.“ — „So žive kokoši mesa en kos — Jemi prišli notri pod nos. — Kakšna blaj' (je bila) prle paj — Takšna je čuba zdaj — Samo ka perje rase iz je.“

„Šentaj deno, ka še tega nesmo čūli!“ reče Mikloš. „Znoš Tunek, meni še eno takšno knigo prinesi! Kelko pa vala?“

„Eh ve (saj) so van ne drage. Zvezane valajo 1 krono pa 10 bečov, nevezane pa samo 60 bečov, po pošti 10 bečov več.“

„To maš teh 55 krajecarov, pa mi je ali prinesi!“

„Meni tūdi, da so le tak vesele!“

„Tebi tūdi Micika?“

„Jah, samoka zaj (zdaj) nemam nič penes s soboj.“

„Nič ne škodi Micika, ve mi lahko te daš, dere (kadar) ti prinesen.“

„Te pa še meni, meni tūdi, pa še meni ali!“

„Po malen, po malen, ka si vaše imena za-
pišen! Škoda bi bilo, če bi kerega pozaba.“

„Tebi Drenov Matjašek ali ene? Zvezane?“

„Jah, takšne deno držijo!“

„Cvirnova Magdica, tebi tudi?“

„Le le, Tunek!“

„Nežika tebi tudi, ti ki tak lepo poješ? Tebi,
Tunika, pa tak ali tak, ki se ti sekuntanje tak lepo
navda.“

„Le vse si gor zapiši“, reče Trdinov Tomaš,
„ve mo je zaj nūcali, ki fašenk že blūzi gre, ke
mo kolinili, vogledarili, na gostūvanje pozavali, pa
po gostūvanjih hodili. Le sme se, Tunčika, ve mo
k tebi najprle prišli, pa mo ti zapopevali: „Če bo
rdeča kak — V žiti cveteči mak“ — dale pa še
je ne ven. Pri moj dunaj, pa bon se celo na pamet
navča, dere je dobin, boš že vidla, Tunčika!“

„Tak ali, zaj sen vas vse zapisa, pa van tudi
poven, ka van nede žo (žal). Temi pa se le čūdin,
ka še jih dozday neste čūli, pa so že v Rimi, na
Rusosken, v Ameriki, celo ministerstvo jih je
sprijelo v zbirko narodnih pesmi. Ne še dugo, bilo je
26. oktobra, je Franc Rozsman iz Amerike pisa, ka
svaki den, prle kak gre spat, eno toto popevko
prešteje, tak se jemi pre dopadnejo. Štampet, v
kerega un hodi spat, stoji v Hamiltonu 1448 Cle-
veland.“

„Vidiš Martin, kak blo lūšno, škoda ka nesi
prišo! Takšega godovna si nemo tak včasi (hitro)
več slūžili. Lehko bi bijo z nami dobre vole, pa še
popevke bi dobjo.“

„Škoda, zaj mi je že resen žo, pa pač nesen
moga prit, da smo ravno tisti den klali.“

„Ve pa ti ne držiš, dere kolete, ka nebi mogo priti?“

„Ne, jas ne, Boštjanov Mihal ma toti cejak (spravo), un hodi k nan lovit, un tüdi drži, če paj' svinče večo, pa še jemi što drugi pomaga, jas pač nesen za to, meni se živinče preveč mili.“

„Kaj? Mihal pri vas drži, dere kolete? Ne bodi no! Ve pa ne kolete Mihala?“

„Pa si nor, što pa bi človeka vüpa zabodnoti?“

„Če pa praviš, ka pri vas un drži, pri nas pa svinče drži, dere kolemo.“

„No, no, toto boš si pa za jüžino shronjo popevke pa bon meja prle kak vi vsi.“

„Dobro, dobro, Martin, le küpi si je, pa se pašči, da jih prê nega več dosti!“

Občütki starega slepca.

Skako sen jas negda mali, mali mali čehék še, po travici zelenoj, v senci pod košatoj tepkoj. Dale ta od dreva rasprostiro se je ogräd, ogräd v samem cveti. Bele, plave no rdeče rože, širile dišavo svojo so na daleč, daleč na okoli. Mirno vleče veter, v jen pa rože tijan ta do kunca plavajo v valovih. Tü zleti pred menoj pisani metül, se zdigne, pa spüsti se zaj na eno, zaj drugo rožo, da popije sladki med joj s cveta.

Sunce sija, zlato, toplo sunce rožice segreva. Vse iskri se v sunčnatoj svetlobi, se blišči migeče, kak na nebi svetle zvezde. Ogräd gizdavo šoperi v svojen cveti se, živlenja pun, lepoto svojo kaže.

Mali čehkek to sen gledjo, gledjo zlato sunce,
visoko nebo sen gledjo, vidjo travico zeleno, pisane
sen rože vidjo. Od veselja ploskno sen z rokami,
pod košatoj tepkoj.

Ali zaj na starost — tega več ne vidin, vse
zakrivle gosta megla, čütin vroče soze, ki mi tečejo
po lici.

V starosti.

Kaj pa iščeš v toj samoti,
v temnoj noči v gostoj temi;
tü ki nega žive dūše,
se ne trosiš, ne bojiš?

Svojega oče jaz iščen,
Materi v oči bi gledjo,
küšno brate bi no sestre,
za tem srce hrepeni,

Oh kak dugo že jas hodin,
iščen, jočen no zdihavlen,
že potplati so krvavi,
so od hoda ranjeni.

Zaj sen prišo, tü se stavin,
ge se z brati sen rodijo,
ge so sestre me ljubile,
moje sestre cartane.

Vrešte oča mi kak nekda,
falat krüha, dajte mi ga!
Dajte moja lüba mati,
mi pogače, prhkice!

Lübe sestre, dragi bratje,
sedmo k mizi si kak negda;
da nam mati razdelijo
gosko pečeno med nas!

Nega materine roke,
ki nam davala je hrane,
zlato srce več ne bije,
ki nas tak je ljubilo.

Nikdar, nikdar nemo k mizi
seli si kak negda — deca —
nega matere, očeta,
bratov nega, sester ne.

Samo miza še je tista,
okol kere smo sideli,
pa zibača šaj' (še je) na hiži,
v keroj smo se zibali.

Konec.

Odišel sem po plačo,
zaslužno po poti,
od zibebe do groba.

Popravek.

Nekatere besede se čitajo, da cenjeni bralec niti opazil ne bode, ka niso prava, saj starejša panonsčina. Naj torej o takih omenim splošno, kako ravna murski poljanec z njimi in kako jih izgovarja, in to naj obvelja za popravek vseh podobnih napak.

Pomožni glagol tretje osebe v edinosti „je“ priklopi murski poljanec s okrajšanim „j“ na nekatere besede in jih izgovori kakor glagol. Primeri: „ka je“ panonsko „kaj“, „se je“ = „sej“, „pa je“ = „paj“, „ne je“ = „nej“, „ga je“ = „gaj“, „te pa je“ = „te paj“.

Od prve osebe pomožnega glagola prihodnosti „bom“ porabi samo „n“ in ga priklopi na kako besedo. Prašaj muropoljanca: Pojdešli rokovnjačev gledat? Ne pojdem; jaz „pan šo“ = „jaz pa bom šel“, tukaj rabi „n“ na mesto glagola „bom“, a tudi pri drugih besedah ga rabi namesto književnega „m“ Primeri: „Za grmon, za Štajarsken, na Türšken i. t. d.“

Ta opomba naj torej velja za vse tozadevne napake, ki so se timložje vrinile ker pisalec ne vidi brati. Naravno je tudi, da stavcu silijo književni izrazi v stavbo p. „drugi“ na mesto „drügi“, „na Türškem“ na mesto „na Türšken“ i. t. d.

Posameznosti :

Stran vrsta

9	16	na mesto „nanjč“ naj stoji „najnč“.
11	1	na mesto pa tudi no nemirni beri nevarni časi so bili, no nemirni.
11	32	je ne bijo beri ne bo.
13	8	tridjesetimi beri tridesetimi.
16	29	mozalega beri možatega.
26	4	do vode j' beri do vodej'.
23	27	ne je beri ne.
25	24	svojo beri svoje.
33	34	deček beri decko.
34	9	dumuiti beri dumu iti.
40	8	med janičari beri med janičare.
41	21	pa je beri pač.
47	10	drügi prit beri drügi priti.
47	11	pozamezni beri posamezni.
49	3	skoči beri skočim.
50	5	postiti beri püstiti.
50	32	Gnesda beri Gnezda.
54	26	Raza beri Roza.
58	3	ve paj' je ne beri ve paj ne.
59	6	ki bla je beri ki bla.
60	3	tobla beri tó bla.
65	3	na mesto klicaja, vejca.
67	8	neskrbi beri ne skrbi.
67	9	ocet beri ocel.
68	5	nh beri oh.
68	29	ponoči beri po noči.
69	1	mladeda beri mladega.
70	3	stajedva beri sta jedva.
72	4	opravljala beri opravljala.
72	27	Sari Štef beri Stari Štef.
73	6	piomočna beri primočna.
74	1	Micika beri Milica.
75	13	ogible beri zogible.
78	31	nameraveš beri nameravaš.
79	10	zaganjali beri naganjali.
82	27	drügo beri drügi.
84	31	odalo beri odala.
84	32	„pa“ izostane.

Stran vrsta

- 87 6 po beri pa.
91 18 vlilo beri vlila.
91 7 Micikaj' je pritis nola beri Micikaj' pritisnola.
93 11 od spoda, o je beri olje.
95 24 maščike beri mačkice.
95 2 od spoder, reka beri rekla.
95 34 nanj beri naj.
96 29 sk he beri skühe.
96 32 zdavanjem beri zdavajon.
98 1 pon beri po.
101 13 do drugega beri drugega od drugega.
105 50 ka beri kaj.
115 12 zvest beri zvezd.
118 14 gostüvajjščake beri gostüvajjščake būdit.
129 9 ba beri ka.
131 13 šivelja beri švelja.
132 8 zastuj beri zapstunj.
132 19 očo beri oče.
132 7 od spoder, čes poldne beri kres podne.
134 6 kaj se se beri kaj se (vse) se je.
139 10 v Marprügi beri v Marprugi.
140 9 od spoder, svaki beri vsaki.

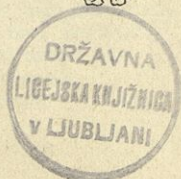
viži, vižo = v iži, v ižo = v hiži, v hižo = v hiši, v hižo.

K razlaganju „o, a“ na str. 94 še naj omenim da glagole na „a“ izgovarjajo sledeče vasi: Noršinci, Babinci, Gornje in Spodnje Krapje, na „o“ pa: Cven, Mota, Pristava in Stročja ves. To pa omenim za to, ker bo se v teku časa gotovo tudi to izgovarjanje spremenilo, kakor so opustili i v Babincih svoj „o“ v nekaterih besedah p. „slotke joboka, slotkice itd.“ Za mojih mladih let še so tako govorili, a sedaj se ta „o“ ne sliši več.

Kazalo.

	Stran
Dva preleka	85
Dušji den	129
Ekscelenci	3
Godovno	137
Jurkovič	4
Juškovce gostüvanje	90
Kak se je Roza znosila	47
Konec	143
Lenčika	121
Milko Bogdan	42
Mak	42
Mejnike so postavili	134
Občutki starega slepca	140
Popevka od zakona	112
Stari Štef	68
Štela je visoko	61
Velika kača	43
V starosti	142
Žuna pa Zefika	129

886.3-821=863 (-18)

~~486.3-087 (-18)~~

COBISS 2042400

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000438053

